

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πτυχιακή Εργασία

**« ΠΩΣ ΟΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ
ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ SARS ΚΑΙ COVID19 »**

ΜΠΛΑΤΣΗ ΜΥΡΤΩ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΑΜ: 08050

Επιβλέπων

ΜΗΛΙΩΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Αθήνα, Ιούνιος 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

**« ΠΩΣ ΟΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ
ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ SARS ΚΑΙ COVID19 »**

Η πτυχιακή/διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΑΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
	ΜΗΛΙΩΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ		

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Μπλατσή Μυρτώ - Δήμητρα του Ηλία, με αριθμό μητρώου 08050 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα
Μπλατσή Μυρτώ – Δήμητρα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑσελ 1	σελ 1
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗσελ 2-3	σελ 2-3
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ ..σελ4-13	σελ4-13
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ.....σελ 4	σελ 4
2.2. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 430Π.Χ ΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ.....σελ.5-9	σελ.5-9
2.3. ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ..σελ.9-12	σελ.9-12
3. Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑσελ 13-25	σελ 13-25
3.1 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ...σελ.13-21	σελ.13-21
3.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ....σελ.22-25	σελ.22-25
4. Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS (SEVERE ACUTE RESPIRATORY SYNDROME)σελ.26-35	σελ.26-35
4.1 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS.....σελ.26-29	σελ.26-29
4.2 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ σελ 30-34	σελ 30-34
4.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΥΓΕΙΑΣ (IHR).....σελ.34-35	σελ.34-35
5. Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19σελ.36-62	σελ.36-62
5.1 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ.....σελ.36-38	σελ.36-38
5.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΔΗΜΙΚΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ – ΜΕΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.....σελ.39-44	σελ.39-44
5.3 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19 ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....σελ.45-62	σελ.45-62
5.3.1. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ.....σελ 45-54	σελ 45-54
5.3.2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....σελ.54-62	σελ.54-62
6. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19 ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣσελ.63-76	σελ.63-76
6.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ.....σελ.65-66	σελ.65-66
6.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.σελ. 67	σελ. 67
6.3 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ.....σελ.67-70	σελ.67-70
6.4 ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ.....σελ.70-73	σελ.70-73
6.5 ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ – ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021...σελ 76-76	σελ 76-76
7. ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝσελ.77-81	σελ.77-81
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣσελ.82-84	σελ.82-84
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑσελ.85-96	σελ.85-96

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της εξέλιξης νέων τεχνολογιών, η τουριστική βιομηχανία αναπτύσσεται με εντυπωσιακό ρυθμό. Ο συνολικός αριθμός των διεθνών τουριστών για το έτος 2019, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ανήλθε στα 1.500 εκατομμύρια. Τα αποτελέσματα στατιστικών ερευνών των τελευταίων δεκαετιών που διεξήχθησαν τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε διεθνές επίπεδο, έδειξαν θετική προδιάθεση στην αναπτυξιακή πορεία της τουριστικής βιομηχανίας. Μέχρι και σήμερα, ένας στους δέκα εργαζομένους απασχολείται στον κλάδο του τουρισμού. Αποτέλεσμα αυτού είναι η καθολικού τύπου και ολοένα αυξανόμενη σύνδεση και αλληλεξάρτηση των κρατών. Περιβαλλοντικές καταστροφές και κοινωνικές, οικονομικές και υγειονομικές κρίσεις που ενδέχεται να πλήξουν μία περιοχή, μπορούν να εμφανίσουν σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα και σε παγκόσμια κλίμακα, σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία και τον τουρισμό. Τις τελευταίες δεκαετίες, η τουριστική βιομηχανία έχει υποφέρει πολλαπλά πλήγματα, όπως για παράδειγμα τις συνέπειες της τρομοκρατικής επίθεσης της 11ης Σεπτεμβρίου (2001), της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (2008/2009), της ιογενούς νόσου του αναπνευστικού συστήματος SARS (2003) που αποτέλεσε την πρώτη πανδημία του 21ου αιώνα, της επίσης ιογενούς αναπνευστικής λοίμωξης που εμφανίστηκε στη Μέση Ανατολή με την ονομασία MERS- Cov (2015) κλπ.

Η υγειονομική κρίση που αρχικά επέφερε ο ιός Covid19 το 2019 και η οποία εξελίχθηκε σε παγκόσμια πανδημική κατάσταση εκτάκτου ανάγκης όπως χαρακτηρίστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, οδήγησε σε πάγωμα των τουριστικών μετακινήσεων σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η αποτελμάτωση της οικονομικής δραστηριότητας των κρατών και συνεπώς της τουριστικής οικονομίας.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση και η παράθεση των επιδράσεων των υγειονομικών πανδημιών στην τουριστική βιομηχανία εστιάζοντας ειδικότερα στις περιπτώσεις των SARS και Covid19, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο.

2.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο όρος πανδημία είναι σύνθετος ετυμολογικά και προέρχεται από τις λέξεις «παν» και «δήμος», που σημαίνουν «όλος» και «πληθυσμός» αντίστοιχα. Με βάση το λεξικό ορίζεται ως « επιδημία που εξαπλώνεται σε όλη την έκταση μιας χώρας ή περιοχής, που προσβάλλει το σύνολο του πληθυσμού της », χρονολογείται περίπου από τα μέσα του 1600 και έχει ξεκινήσει να εμφανίζεται σε ιατρικά κείμενα μέσα στη δεκαετία του 1660 (Italie,2020)

Ως επίσημος όρος, αναφέρθηκε για πρώτη φορά το 1828, στην πρώτη έκδοση του λεξικού Webster, από τον επιδημιολόγο και λεξικογράφο Noah Webster, ο οποίος επέζησε την πανδημία της γρίπης του 1789 – 1790. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η αρχική αποδοχή και χρήση του όρου, σαν ουσιαστικό, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, με έννοια ταυτόσημη με αυτή της επιδημίας (Morens, Folkers, Fauci,2009) . Οι δυο έννοιες όμως διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους σχετικά με το μοτίβο και τη γεωγραφική έκταση της διασποράς του ιού, το μέγεθος και το ρυθμό πολλαπλασιασμού του πληθυσμού των κρουσμάτων.

Η επιδημία αναφέρεται σε απότομη αύξηση κρουσμάτων συγκριτικά με τα συνήθη δεδομένα - μεγέθη ενώ η πανδημία αναφέρεται σε μία επιδημία η οποία έχει εξαπλωθεί σε περισσότερες χώρες ή ηπείρους και έχοντας μολύνει σημαντικό αριθμό του συνόλου του πληθυσμού τους (Torrey,2020)

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΑΝΔΗΜΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 430Π.Χ ΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η ιστορία της εμφάνισης και διάδοσης μολυσματικών ασθενειών ξεκινάει χρονικά χιλιάδες χρόνια πριν, από τότε που ο άνθρωπος είχε άμεση επαφή με την πανίδα, έχοντας καθορίσει τη βιοποριστική τότε σχέση κυνηγού – θηράματος. Σε συνδυασμό με την αγροτική ζωή στην οποία στράφηκε μετέπειτα, δημιουργήθηκε ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον, επιρρεπές στην εμφάνιση των πανδημιών και συγκεκριμένα της φυματίωσης, της λέπρας, της ευλογιάς και άλλων θανατηφόρων πανδημιών, οι σημαντικότερες (Πίνακας 1) εκ των οποίων είναι οι εξής (Saunders, Hastings και Krewski, 2016), (Emea, 2020) :

- **Λοιμός των Αθηνών 430 π.Χ**

Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου και για τα επόμενα 4 έτη, τυφοειδής πυρετός προκάλεσε το θάνατο των 2/3 του πληθυσμού της πόλης

- **Πανώλη του Ιουστινιανού 541**

Η βουβονική πανώλη, πρωτοεμφανίστηκε στην Αίγυπτο και κατέληξε στην Κωνσταντινούπολη, σκοτώνοντας στο πέρασμά της από 25.000.000 έως και 100.000.000 ανθρώπους, περίπου τον ,έως τότε, μισό πληθυσμό της γης. Ο ιός προήλθε από τα τρωκτικά και θεωρείται μια από τις φονικότερες πανδημίες.

- **Μαύρος Θάνατος Πανώλη 1331**

Προήλθε από την Ασία και πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι ξεκίνησε από την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας. Ο ιός εξαπλώθηκε μέσω του εμπορικού στόλου που μετέφερε σιτηρά και μέσα σε 6 έτη σκότωσε 20 – 30 εκατομμύρια ανθρώπους, με απόγειο της πανδημίας την τετραετία 1347-1351, όπου φημολογείται ότι τα επίπεδα θνησιμότητας άγγιξαν τα 2/3 του πληθυσμού της Ευρώπης.

- **Ευλογιά 1870**

Μία μολυσματική ασθένεια που πρόσβαλλε μόνο τον άνθρωπο. Χαρακτηριστικά της ήταν τα ευρυθηματώδη εξανθήματα και οι φουσκάλες με υγρό. Ο απολογισμός των νεκρών για τη συγκεκριμένη πανδημία ανέρχεται στους 500.000 (Behbehani, 18983)

Πανδημία	Έτος	Προέλευση	Θνησιμότητα
Λοιμός των Αθηνών	430 π.Χ	Αθήνα	2/3 πληθυσμού της Αθήνας
Πανώλη του Ιουστινιανού	541	Αίγυπτος	50% πληθυσμού της Γης
Πανώλη – Μαύρος Θάνατος	1331	Ασία	20-30.000.000
Ευλογιά	1850	Δυτική Αφρική	500.000
Ισπανική Γρίπη	1918 - 1920	Κίνα	50-100.000.000
Ασιατική Γρίπη	1957-1958	Κίνα	1 – 2.000.000
Γρίπη του Χονγκ Κονγκ	1968 - 1970	Κίνα	1 – 4.000.000
SARS	2003	Κίνα	775
Γρίπη των Χοίρων	2009 - 2010	Μεξικό	151.700 – 575.400
Covid19	2019 - σήμερα	Κίνα	3,022,265 έως και τον Απρίλιο

Πίνακας 2.1 – Οι σημαντικότερες πανδημίες στην ιστορία - Επεξεργασία στοιχείων Ναφτεμπορική

- **Ισπανική Γρίπη – 1918 – 1920**

Η Ισπανική Γρίπη H1N1 εμφανίστηκε την άνοιξη - καλοκαίρι του 1918 και συνολικά έχουν αναγνωριστεί τρία διαφορετικά κύματα έξαρσης (Johnson, Mueller 2002), με εξίσου υψηλό δείκτη θνησιμότητας. Το πρώτο κύμα παρουσιάστηκε την άνοιξη -

καλοκαίρι του 1918, το δεύτερο και πιο θανατηφόρο το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς και το τελευταίο το χειμώνα του 1918-1919 (Humphries, 2013). Η αρχική εκτίμηση των θυμάτων, το 1920, είχε υπολογίσει περίπου 21,5 εκατομμύρια θανάτους, ενώ ύστερα από επανεκτιμήσεις κατά τη διάρκεια των ετών, ο συνολικός αριθμός ανήλθε το 2002 στα 50 με 100 εκατομμύρια θανάτους (Johnson και Mueller 2002), μεγέθη που αντιστοιχούν σε μόλυνση του 25-30 % του παγκόσμιου πληθυσμού με το 11% αυτού να χάνει τη ζωή του (CBO,2006). Ο τύπος προέλευσης του H1N1 έχει αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμού καθότι οι απόψεις δίστανται, με κάποιους να επικεντρώνονται στην Κίνα και άλλους στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Potter,2001), (Barry,2004).

- **Ασιατική Γρίπη 1957 – 1958**

Το Φεβρουάριο του 1957 στην επαρχία Γιουνάν της Κίνας, εντοπίστηκε ένα καινούριο στέλεχος γρίπης, ο H2N2. Σε διάστημα δύο μηνών εξαπλώθηκε στο Χονγκ Κονγκ μετρώντας 250.000. Στη συνέχεια έφτασε στη Σιγκαπούρη, Ταϊβάν, Ιαπωνία και μέχρι τον Ιούνιο είχε ήδη εξαπλωθεί σε πάνω από 20 χώρες (Dunn, 1958), εξελισσόμενη πλέον σταδιακά σε παγκόσμια απειλή. Τα ποσοστά θνησιμότητας είναι πολύ μικρότερο συγκριτικά με αυτό της ισπανικής γρίπης, παρ'όλαυτά ο αριθμός των νεκρών αγγίζει το 1.000.000 παγκοσμίως και 116.000 στις Ηνωμένες Πολιτείες (CDC, 2021), (Jones, 2014). Η ασιατική γρίπη είναι η, μέχρι στιγμής, μοναδική στην ιστορία πανδημία που ξέσπασε σε περιβάλλον κατάλληλα εξοπλισμένο εργαστηριακά, παρέχοντας τη δυνατότητα παρακολούθησης του ιού και της συμπεριφοράς του. Μέσω των παγκόσμιων συστημάτων παρακολούθησης της εποχής και χρησιμοποιώντας ως βάση ένα κέντρο ερευνών που ιδρύθηκε στο Λονδίνο, ένα παγκόσμιο δίκτυο εργαστηρίων μπόρεσε να συνδεθεί με το εν λόγω κέντρο δίνοντας τη δυνατότητα σε ερευνητές παγκοσμίως να μελετήσουν τον ιό σε πραγματικό χρόνο (Jackson, 2009). Δόθηκε, επιπλέον, για πρώτη φορά η δυνατότητα παραγωγής εμβολίου, διανομής αυτού στον πληθυσμό και μελέτης της αντίδρασης του ανοσοποιητικού συστήματος των οργανισμών σε αυτό (Kilbourne,2006).

- **Η Γρίπη του Χονγκ Κονγκ 1968 – 1970**

Σχεδόν μία δεκαετία μετά την Ασιατική Γρίπη μία νέα πανδημία έκανε την εμφάνισή της στην Κίνα. Η γρίπη του Χονγκ Κονγκ ή αλλιώς επονομαζόμενη πανδημία του 1968 (Rogers, 2010) με το νέο στέλεχος H3N2, αποτελεί την πρώτη πανδημία της οποίας η εκθετική αύξηση ταχύτητας διάδοσης κρουσμάτων οφείλεται στις εκτεταμένες αεροπορικές μεταφορές (Saunders-Hastings και Krewski 2016). Ο συνολικός αριθμός θυμάτων ανέρχεται σε 1.000.000 με 4.000.000 (Rogers,2010). Παρά το γεγονός ότι τα καταγεγραμμένα ποσοστά νοσηρότητας και θνησιμότητας είναι συγκριτικά χαμηλά, η γρίπη αυτή θεωρείται σημαντικός σταθμός για την εξέλιξη της παρακολούθησης των πανδημιών με σκοπό την καθιέρωση μιας κατάστασης συνεχούς ετοιμότητας για την αντιμετώπιση επικείμενων αντίστοιχων απειλών (Peckham, 2020).

- **Η Γρίπη των χοίρων 2009 – 2010 , Μεξικό έως 575,000**

Το Φεβρουάριο του 2009 στο La Gloria in Veracruz στο Μεξικό εμφανίστηκαν οι πρώτες ενδείξεις για την ύπαρξη μίας νέας γρίπης σε ένα νεαρό αγόρι. Σε λιγότερο από ένα μήνα ο ιός εξαπλώθηκε στην πόλη του Μεξικό και μέχρι τον Απρίλιο αναφέρονται 2.000 καταγεγραμμένα κρούσματα και σε άλλα σημεία της χώρας του Μεξικό.(Rogers,2009). Παρά την αυξημένη μεταδοτικότητά του, ο ιός της γρίπης των χοίρων είχε χαμηλά ποσοστά θνησιμότητας, μόλις 575,400 (CDC,2012). Ο H1N1 αποδεικνύεται θανάσιμος μόνο σε περιπτώσεις με χρόνιες ασθένειες και άλλα υποκείμενα νοσήματα. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη το Σεπτέμβριο του 2010, αποδείχθηκε ότι το μέγεθος της επικινδυνότητας του ιού της γρίπης των χοίρων δεν είναι μεγαλύτερο από εκείνο μίας απλής εποχικής γρίπης καθώς σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ (WHO) ο συνολικός ετήσιος αριθμός νεκρών που οφείλεται στην εποχική γρίπη ανέρχεται σε 250.000 – 500.000 (Roos , 2012). Μοναδικό χαρακτηριστικό του

συγκεκριμένου ιού, αποτελεί το γεγονός ότι η μέση ηλικία των ατόμων που μολύνθηκαν ήταν κάτω από τα 65 έτη και συγκεκριμένα το 45% των περιπτώσεων που νοσηλεύθηκαν, ήταν κάτω των 18 ετών (Girard, Tam, Assossou, Kieny, 2010).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΝΔΗΜΙΩΝ

Κύριο χαρακτηριστικό μιας πανδημίας αποτελεί η μεγάλου εύρους γεωγραφική διασπορά της, υπερβαίνοντας κατά πολύ τα σύνορα μιας μόνο περιοχής ή χώρας κάτι το οποίο οφείλεται κυρίως στην μετακίνηση πληθυσμών και στην κατά συνέπεια μετάδοση του ιού από άνθρωπο σε άνθρωπο (Rutherford, Mao και Chu, 2016 - 2017). Ο Dr Anarfi Asamoah-Baa, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και Υπεύθυνος για τις μεταδοτικές ασθένειες, είχε αναφέρει χαρακτηριστικά το 2005, όταν ο ΠΟΥ ενέκρινε ένα νέο σύνολο Διεθνών Κανονισμών Υγείας για τη διαχείριση έκτακτων αναγκών δημόσιας υγείας σε διεθνές επίπεδο, ότι «Οι ασθένειες δε σέβονται τα εθνικά σύνορα» (WHO, 2005). Σύμφωνα με τους κανονισμούς αυτούς, οι οποίοι συνιστούν νομικό πλαίσιο, καθορίζονται οι υποχρεώσεις καθώς επίσης και τα δικαιώματα των χωρών αναφορικά με τον τρόπο διαχείρισης έκτακτων περιπτώσεων υγειονομικού κινδύνου, όπως για παράδειγμα αυτή μιας πανδημίας (WHO, 2021). Με τον ΠΟΥ ως συντονιστικό φορέα, οι 196 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, οι οποίες υπέγραψαν τους Διεθνείς Κανόνες Υγείας, οφείλουν εντός 24 ωρών, να ενημερώνουν για τις επιβεβαιωμένες εστίες κρουσμάτων και να μοιράζονται πληροφορίες που θα ενισχύσουν την επιστημονική κοινότητα στην προσπάθεια περιορισμού και αντιμετώπισης της πανδημίας. Επιπλέον υποχρεούνται να αναφέρουν, σε μέγιστο διάστημα 48 ωρών, τα τυχόν διαφοροποιημένα από τους κανονισμούς μέτρα που λαμβάνουν ενάντια στην πανδημία (WHO, 2021). Παρ'όλα αυτά οι δυσμενείς και σε πολλές περιπτώσεις μοιραίες επιπτώσεις όσων επηρεάζονται άμεσα από το ξέσπασμα

μίας πανδημίας αποτελούν μερική προσέγγιση του θέματος. Εξίσου όμως αρνητικές μπορεί να αποδειχθούν ταυτόχρονα και οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις μιας πανδημίας (Davies,2013), ειδικά όταν το παθογόνο στο οποίο οφείλονται αποδεικνύεται ότι έχει ιδιαίτερα γρήγορο ρυθμό μετάδοσης καθώς και υψηλό βαθμό νοσηλείας και θνησιμότητας. Μπορεί να αποδυναμώσει δηλαδή σημαντικά ολόκληρες κοινωνίες, οικονομίες καθώς επίσης και τα πολιτικά τους συστήματα.

Σε έρευνα που πραγματοποίησε το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου το 2006, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι οι βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις της ταχείας εξάπλωσης ενός ιού με έντονο λοιμογόνο (όπως για παράδειγμα της πανδημίας του 1918), στην παγκόσμια οικονομία, θα μπορούσαν να παρομοιαστούν σε μέγεθος και σε διάρκεια της μέσης μεταπολεμικής ύφεσης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (CBO, 2006).

Προκειμένου να μπορέσει κανείς να αξιολογήσει τις επιπτώσεις μιας πανδημίας, αρχικά, θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν οι επιδράσεις στον κλάδο με την πιο άμεση επίδραση, δηλαδή τον υγειονομικό. Σύμφωνα με τους Joung και Roeger και την έρευνα που πραγματοποίησαν το 2006 για τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοοικονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για το λόγο αυτό, έχουν καθιερωθεί τρεις μεταβλητές ,οι οποίες θεωρούνται κρίσιμες για την όσο το δυνατόν πιο σαφή απεικόνιση του μεγέθους μίας πανδημίας:

- Ο συνολικός αριθμός εξεταζόμενων
- Ο δείκτης νοσηρότητας , το ποσοστιαίο σύνολο του πληθυσμού που έχει μολυνθεί συνολικά από τον ιό
- Ο δείκτης θνησιμότητας, το ποσοστιαίο σύνολο του πληθυσμού που έχει μολυνθεί και αποβιώσει από τον ιό

Στη συνέχεια, αφού έχουν συλλεχθεί αρκετά δεδομένα και στοιχεία από τον τομέα αυτό, μέσω της επιλογής του κατάλληλου οικονομικού μοντέλου, μπορούν να αξιολογηθούν και οι επιπτώσεις της σε οικονομικό επίπεδο.

Παρά το γεγονός ότι η μέχρι στιγμής επιστημονική τουριστική έρευνα έχει αναπτύξει κάποια αρχικά συμπεράσματα σχετικά με τις συστημικές επιπτώσεις μιας ενδεχόμενης παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής, μπορεί να πει κανείς ότι δεν έχει δοθεί η ίδια έμφαση στις συστημικές επιπτώσεις στην περίπτωση υγειονομικών κρίσεων όπως η πανδημία, παρουσιάζοντας μόνο μελέτες οι οποίες επικεντρώνονται μεμονωμένα σε κάθε χώρα χωρίς να συμπεριλαμβάνουν προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν καθώς επίσης και την κοινωνική ευαλωτότητα που εμφανίζουν.

Αυτή η μεταβλητότητα που παρουσιάζει το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας ανά τους καιρούς για τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ του τουρισμού και των πανδημιών, αντικατοπτρίζει μία ευρύτερη εικόνα για την υφιστάμενη σχέση μεταξύ των κυβερνήσεων και της τουριστικής βιομηχανίας εν γένει. Δεδομένου ότι η ιστορία επαναλαμβάνεται και λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι το πανδημικό φαινόμενο έχει απασχολήσει ξανά την παγκόσμια κοινότητα, είναι σημαντικό το γεγονός ότι αναγνωρίζεται το μέγεθος της κοινωνικής απειλής μιας υγειονομικής κρίσης τέτοιου είδους, από υγειονομικής, (Bloom και Cadarette, 2019) κοινωνικής (World Bank, 2012), κυβερνητικής (National Academies of Sciences, Engineering and Medicine, 2018) και τουριστικής πλευράς (Scott, και Gössling, 2016), (Gössling et al. 2016).

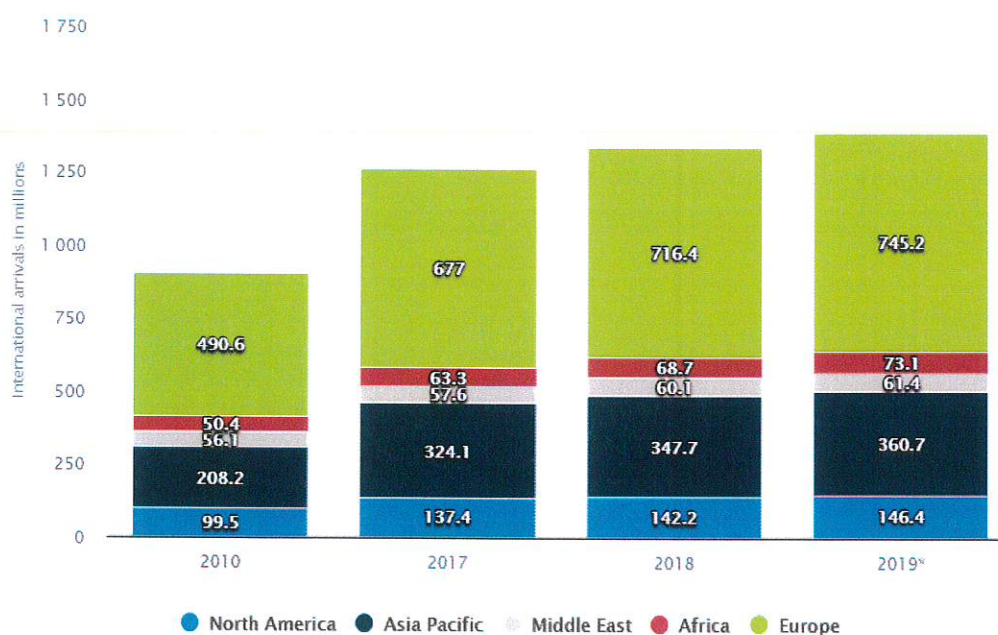
Καίριοι παράγοντες που ευνοούν την εμφάνιση τέτοιων πανδημικών φαινομένων στον 21^ο αιώνα είναι ο ολοένα αυξανόμενος παγκόσμιος πληθυσμός, η τάση του πληθυσμού να συγκεντρώνεται μαζικά στα αστικά κέντρα, η ανάπτυξη και διεύρυνση των παγκόσμιων δικτύων μεταφορών που ευνοεί την ευκολότερη και πιο άμεση διεθνή μετακίνηση πληθυσμών, η δημιουργία αλυσίδων μαζικής παραγωγής βιομηχανοποιημένων τροφίμων και η αυξημένη ζήτηση για κατανάλωση αυτών, όπως για παράδειγμα του κρέατος

(Labonte, Mohindra και Schrecker, 2011). Στη συγκεκριμένη μελέτη, όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή θα παρουσιαστεί πως οι υγειονομικές πανδημίες έχουν επηρεάσει τον τομέα της βιομηχανίας του τουρισμού, αναλύοντας συγκεκριμένα τις περιπτώσεις των SARS και Covid19 σε διεθνές αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

3.Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Είναι κοινώς παραδεκτό ότι τα τελευταία έτη ο κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας αποτελεί έναν από τους όχι μόνο πιο κερδοφόρους αλλά και δυναμικά αναπτυσσόμενους κλάδους της οικονομίας παγκοσμίως. Συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη μιας χώρας σε οικονομικό επίπεδο και είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ανάπτυξη και εξέλιξη των κοινωνικοπολιτικών της διαδικασιών. Ένας από τους βασικότερους διαθέσιμους δείκτες που αποδεικνύουν το μέγεθος της τουριστικής ανάπτυξης είναι οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις. Η στατιστική μελέτη που δημοσιεύθηκε το Νοέμβριο του από την Statista παρουσιάζει μία αναλυτική εικόνα της αυξητικής πορείας των διεθνών αφίξεων μεταξύ των ετών 2010 και 2019 , κατανεμημένη στις πέντε γεωγραφικές περιοχές της Ευρώπης Νότιας Αμερικής, της Ασίας / Ειρηνικού, και της Μέσης Ανατολής.

Διάγραμμα 3.1.1 – Διεθνείς Αφίξεις 2010 – 2019 , Πηγή: Statista

Ο συνολικός αριθμός των διεθνών αφίξεων σημείωσε αύξηση κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας καταλήγοντας το 2019 σε 745,2 εκατομμύρια αφίξεις μόνο στην περιοχή της Ευρώπης, 245,6 εκατομμύρια περισσότερες σε σχέση με το 2010.

Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζουν και οι αφίξεις που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή της Ασίας/Ειρηνικού με 360,7 εκατομμύρια αφίξεις το 2019 συγκριτικά με τις 208,2 εκατομμύρια το 2010.

Η καταγραφή της αύξησης των διεθνών τουριστικών αφίξεων που έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια και που αποτελεί έναν από τους κύριους δείκτες μέτρησης της τουριστικής βιομηχανίας αναδεικνύει μόνο ένα κομμάτι της ευρύτερης τουριστικής εξέλιξης που σημειώθηκε αυτό το διάστημα. Υπάρχουν εξίσου σημαντικοί δείκτες, όπως για παράδειγμα η εξέλιξη των υποδομών, σχετικά με τις διεθνείς τουριστικές μεταφορές και η πληρότητα στις διεθνείς κρατήσεις, οι οποίοι συμβάλλουν την πιο ολοκληρωμένη απεικόνιση της εξέλιξης της τουριστικής βιομηχανίας

Παρά το γεγονός ότι οι διεθνείς αφίξεις αποτελούν έναν από τους κυριότερους διαθέσιμους δείκτες μέτρησης της τουριστικής δραστηριότητας, αποδίδουν μία γενικευμένη εικόνα η οποία αδυνατεί να αποδώσει ξεκάθαρα την κινητικότητα του τουριστικού ρεύματος στο εσωτερικό μιας χώρας. Οι εσωτερικές μετακινήσεις καταλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό των μετακινήσεων και αποφέρουν σημαντικά έσοδα κυρίως σε χώρες που καταλαμβάνουν μεγάλη γεωγραφική έκταση (Κορρές, 2021) όπως για παράδειγμα η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου οι τουρίστες μετακινούνται μόνο, μέσα στα όρια της χώρας τους. Ενδεικτικά το 2012 στις Η.Π.Α καταγράφηκαν 815,2 εκατομμύρια εσωτερικές τουριστικές μετακινήσεις (Bureau of Transportation Statistics, 2017), ενώ το ίδιο έτος στην Ευρώπη πραγματοποίησε εσωτερικό τουρισμό το 23.09% του συνολικού πληθυσμού της (Statista, 2019). Τα συνολικά έσοδα που επέφερε η εσωτερική τουριστική κινητικότητα παγκοσμίως για το συγκεκριμένο έτος ήταν 3,381 τρισεκατομμύρια δολάρια (Statista, 2021).

Συμπληρωματικό βασικό μετρήσιμο δείκτη για την τουριστική βιομηχανία αποτελεί το σύνολο των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα τουριστικά καταλύματα.

Σύμφωνα με τη Eurostat και το Διάγραμμα 3.1.2, κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου 2005 – 2019, ο συνολικός αριθμός των διανυκτερεύσεων που καταγράφηκαν στην Ευρώπη παρουσίασε αύξηση 44%. Το ποσοστό αυτό, μεταφράζεται συγκεκριμένα σε αυξήσεις 58% και 33% στις διανυκτερεύσεις εισερχόμενων εξωτερικών τουριστών και εσωτερικού τουρισμού αντίστοιχα.

Note: EU-27 aggregate estimated for the purpose of this publication using available data.

Source: Eurostat (online data code: tour_occ_ninat, tour_occ_nim)

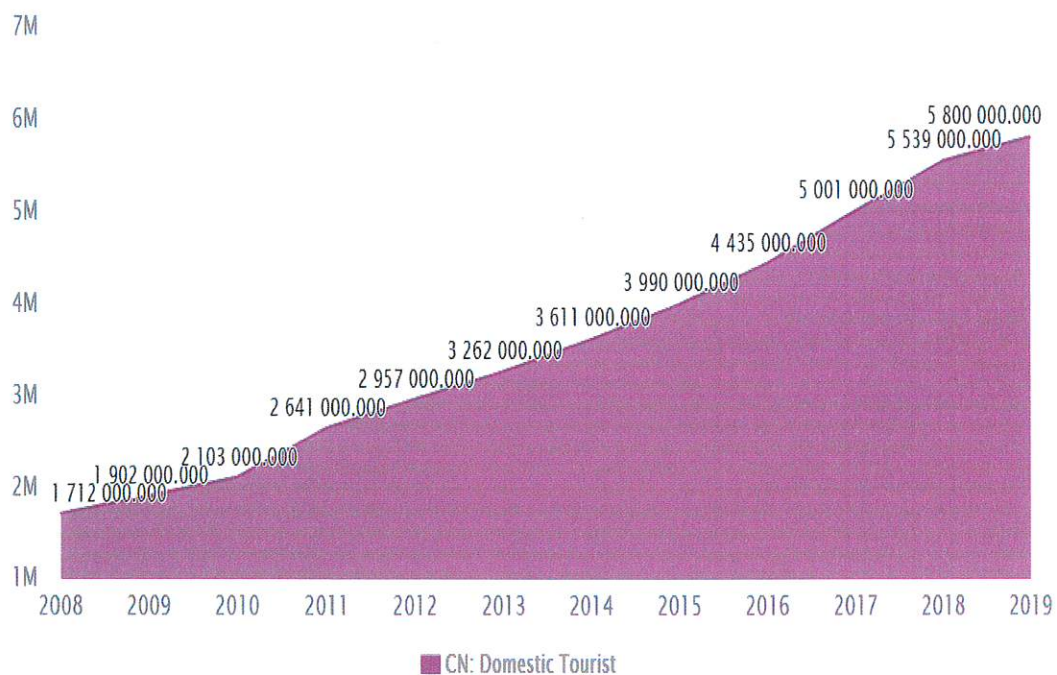
eurostat

Διάγραμμα 3.1.2 – Συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων στην Ευρώπη 2010 – 2019, Πηγή : Eurostat

Στα πλαίσια της καλύτερης κατανόησης της εξελικτικής πορείας της τουριστικής βιομηχανίας τις τελευταίες δεκαετίες είναι σημαντική η αναφορά στην τεράστια αύξηση του εσωτερικού τουρισμού σε δύο από τις πολυπληθέστερες και αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως, την Κίνα και την Ινδία.

Η Κίνα ανήκει στις χώρες που έχουν σημειώσει πολύ μεγάλη ανοδική πορεία στο κλάδο της τουριστικής βιομηχανίας. Ο εσωτερικός τουρισμός της χώρας, λόγω του μεγάλου πληθυσμού της, συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην εθνική οικονομία του. Στο Διάγραμμα

3.1.3 απεικονίζεται αναλυτικά η εξελικτική πορεία των εσωτερικών τουριστικών μετακινήσεων της χώρας, από το έτος 2008 έως και το 2019.

Διάγραμμα 3.1.3 – Οι εσωτερικές τουριστικές μετακινήσεις στην Κίνα 2008 – 2019, Πηγή : Ministry of Culture and Tourism

Συγκριμένα η αναπτυξιακή πορεία που καταγράφηκε την τελευταία εντεκαετία μεταφράζεται σε 4.294.000 περισσότερους εσωτερικούς τουρίστες σε σχέση με το 2008 (CEIC, 2021).

Year	No. of DTVs (in million) to States/UTs	Percentage (%) change over the previous year
1999	190.67	13.4
2000	220.11	15.4
2001	236.47	7.4
2002	269.60	14.0
2003	309.04	14.6
2004	366.27	18.5
2005	392.04	7.0
2006	462.44	18.0
2007	526.70	13.9
2008	563.03	6.9
2009	668.80	18.8
2010	747.70	11.8
2011	864.53	15.6
2012	1045.05	20.9
2013	1142.53	9.3
2014 \$	1282.80	12.3
2015	1431.97	11.6

Πίνακας 3.1.1 – Οι εσωτερικές τουριστικές μετακινήσεις στις πολιτείες της Ινδίας 1999-2015, Πηγή: Government of India, Ministry of Tourism

Αντίστοιχα εντυπωσιακή είναι και η εξέλιξη που παρουσίασε η Ινδία στις εσωτερικές τουριστικές μετακινήσεις της. Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε από το Υπουργείο Τουρισμού της Ινδίας το 2015 το σύνολο των εσωτερικών μετακινήσεων έφτασε πολύ κοντά στο ενάμισι δισεκατομμύριο.

Η πανδημία του ιού Covid19 που έχει πλήξει το τελευταίο έτος ολόκληρο τον πλανήτη, με την ξαφνική μαζική απαγόρευση των τουριστικών μετακινήσεων λόγω της αύξησης των περιοριστικών μέτρων τα οποία έχουν επιβληθεί σε εθνικό όσο αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, οδήγησε σε ξαφνική στασιμότητα της ταχύτατης αυτής εξέλιξης. Η εφαρμογή μέτρων όπως η καραντίνα, η μείωση των επαγγελματικών ταξιδίων, των ταξιδίων αναψυχής, έχουν επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την τουριστική βιομηχανία, κατατάσσοντας την σε έναν από τους κλάδους που έχουν πληγεί σε υπέρτατο βαθμό. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών, το 72% από τις χώρες που ανήκουν στον Οργανισμό Ηνωμένων

Εθνών έχουν κλείσει τα σύνορά τους και το 100% έχουν επιβάλλει αυστηρούς περιορισμούς στις τουριστικές μετακινήσεις πληθυσμών (UNWTO,2020).

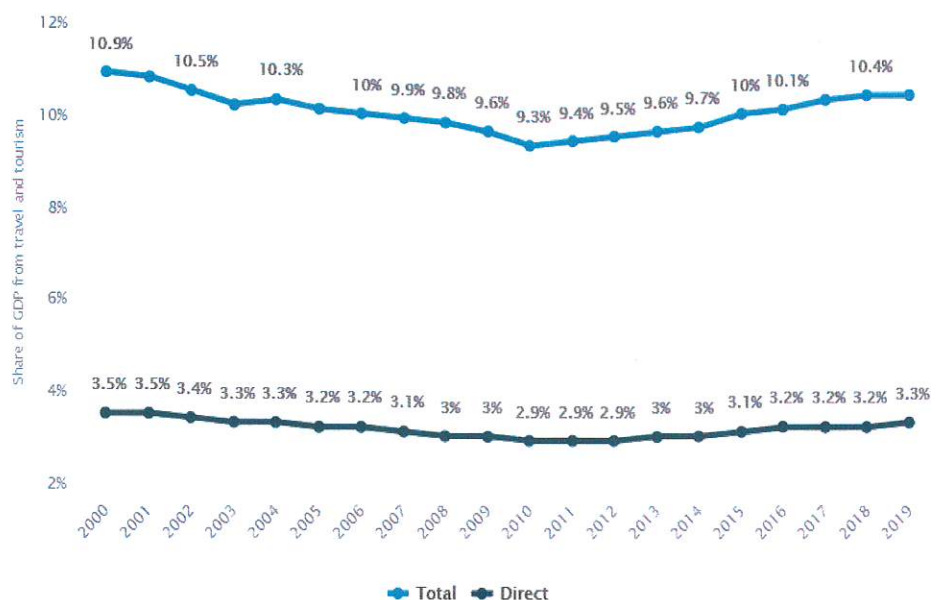
Αναλυτικά παρουσιάζεται ενδεικτική κατάσταση με τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν ανά τον κόσμο (UNWTO,2020). Η Κίνα, ο Καναδάς και η Αυστραλία είναι τρεις από τις χώρες που επέβαλαν ολοκληρωτική απαγόρευση μετακινήσεων. Η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία ενώ ξεκίνησαν με ολική απαγόρευση, κατέληξαν στην επιβολή μερικής απαγόρευσης συμπεριλαμβανομένης της αναβολής όλων ή και μερικών πτήσεων. Χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κορέα επέβαλαν μέτρα όπως η καραντίνα μετά την άφιξη στον τουριστικό προορισμό και την υποχρεωτική διεξαγωγή διαγνωστικού ελέγχου.

Source markets	Apr	May	Jun	Jul	Sep	Nov	YTD
Australia	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete
Canada	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete
China	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete	Complete
France	Complete	Complete	Partial	Partial	Partial	Partial	Partial
Germany	Complete	Complete	Partial	Partial	Partial	Partial	Partial
Italy	Complete	Complete	Partial	Partial	Partial	Partial	Partial
Korea (ROK)	Other	Other	Other	Other	Other	Other	Other
Russian Federation	Complete	Complete	Complete	Complete	Partial	Partial	Partial
United Kingdom	Other	Other	Other	Other	Other	Other	Other
United States	Other	Other	Partial	Partial	Partial	Partial	Partial

Πίνακας 3.1.2 – Απαγόρευση μετακινήσεων ανά τον κόσμο, Πηγή : UNWTO

Αποτέλεσμα αυτών των μέτρων είναι οι δραματικές επιπτώσεις στους επιμέρους τομείς της τουριστικής βιομηχανίας. Τα ταξιδιωτικά γραφεία, τα τουριστικά καταλύματα, οι επιχειρήσεις επισιτισμού, τα μουσεία και γενικότερα οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες συμβάλλουν στην ολοκλήρωση του τουριστικού προϊόντος είναι εκείνες που επηρεάζονται πιο άμεσα και έχουν μέχρι στιγμής καταγράψει συγκριτικά με το προηγούμενο έτος ανυπολόγιστη ζημία.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού και το Διάγραμμα 3.1.4 (WTTC) το έτος 2019 τα έσοδα από τον τουρισμό ανέρχονταν σε 8,9 τρισεκατομμύρια δολάρια, αποτελώντας ποσοστιαία το 10.3% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ένα από τα πιο υψηλά ποσοστά που έχει καταγραφεί την τελευταία εικοσαετία (Statista, 2020) όπως απεικονίζεται και στο διάγραμμα

© Statista 2021

Διάγραμμα 3.1.4 - Το μερίδιο άμεσης και συνολικής συνεισφοράς του τουρισμού στο παγκόσμιο ΑΕΠ 2000-2019, Πηγή : Statista

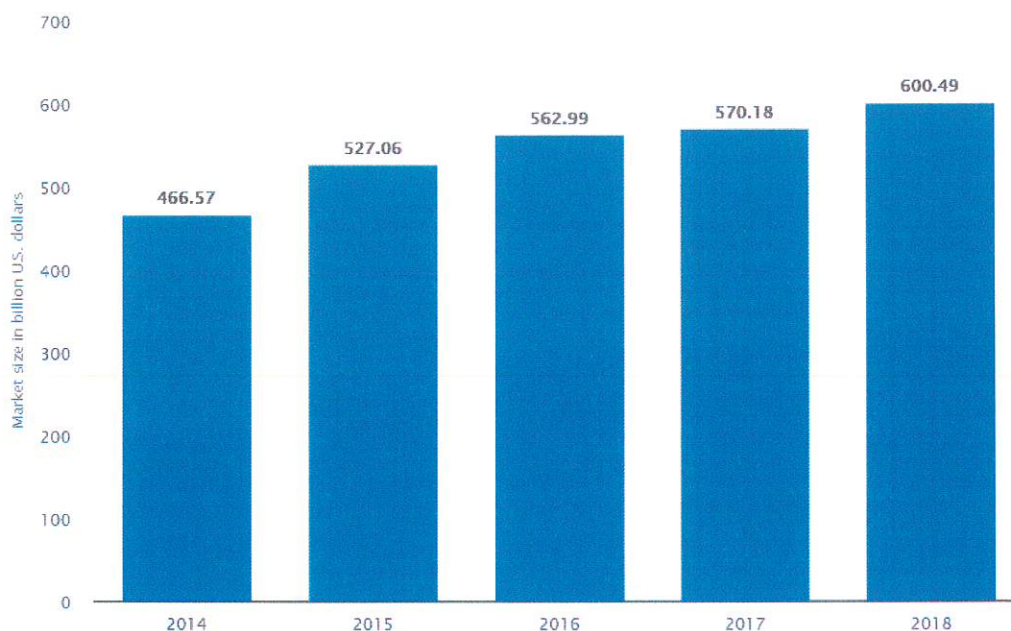
Ο ρόλος της τουριστικής βιομηχανίας ως δυναμικός μηχανισμός ανάπτυξης και κινητήρια δύναμη ευημερίας είναι ξεκάθαρος, δεδομένων των εκατομμυρίων θέσεων εργασίας που έχουν δημιουργηθεί παγκοσμίως. Το 2017, χρονιά ιδιαίτερα θετική για τον τουρισμό, δημιουργήθηκαν 7 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας, δηλαδή μία στις πέντε νέες θέσεις παγκοσμίως (WTTC,2018) απαριθμώντας συνολικά 119 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Μέχρι το 2019 ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στον χώρο του τουρισμού άγγιξε τα 313 εκατομμύρια (UNESCO,2019), ποσό που αναλογεί στο ένα δέκατο του

συνολικού δυναμικού στις αναπτυσσόμενες καθώς επίσης και στις ανεπτυγμένες οικονομίες παγκοσμίως.

Ένας από τους βασικότερους μετρήσιμους δείκτες που μετράει την κινητικότητα του τουριστικού ρεύματος σε μια χώρα, είναι ο αριθμός των αφίξεων.

Άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τουρισμό και τις ταξιδιωτικές μετακινήσεις είναι η ξενοδοχειακή βιομηχανία, τα έσοδα της οποίας συνεισφέρουν σε μεγάλο βαθμό τόσο στις διεθνείς όσο και στις τοπικές οικονομίες.

Η συνεισφορά της στην παγκόσμια οικονομία για το έτος 2018 άγγιζαν τα 600,49 δισεκατομμύρια δολάρια με τον υψηλότερο μέσο δείκτη πληρότητας για την Ευρώπη 72,4% (Statista, 2021), ποσοστό που διατήρησε σχεδόν άθικτο και το 2019.

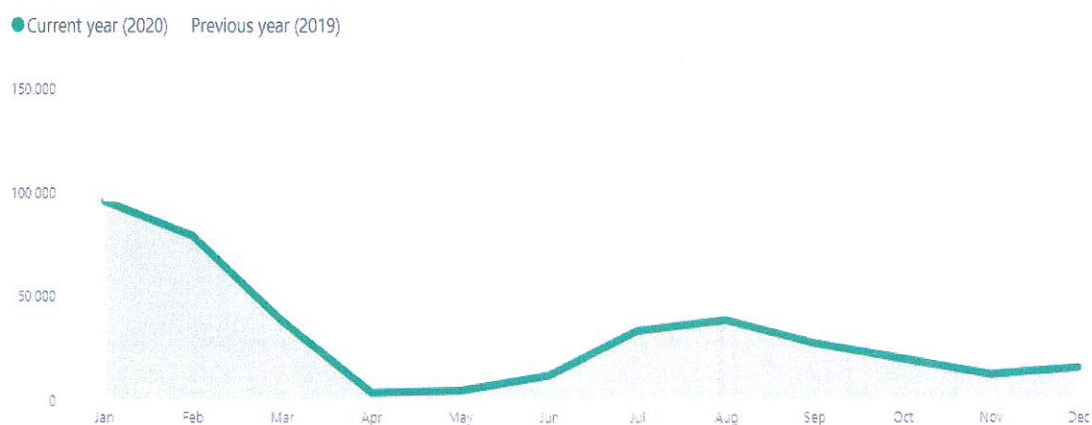

Διάγραμμα 3.1.5 - Έσοδα ξενοδοχειακής βιομηχανίας 2014-2018, Πηγή: Statista

Στο διάγραμμα 3.1.6 και τον πίνακα 3.1.4 , σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO, 2021) απεικονίζονται οι μεταβολές που σημειώθηκαν στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις κατά τη διάρκεια του έτους 2020 σε σχέση με το 2019.

Το Φεβρουάριο του 2020 αρχίζουν να είναι ορατές οι πρώτες επιπτώσεις της πανδημίας

στις τουριστικές αφίξεις καταγράφοντας συνολικά 78.861 χιλιάδες συγκριτικά με τις 94.133 χιλιάδες το 2019. Χαρακτηριστική είναι η κατακόρυφη μείωση που σημειώθηκε το μήνα Μάιο, όταν από 120.295 χιλιάδες αφίξεις το 2019 πραγματοποιήθηκαν μόλις 4,618 χιλιάδες το 2020. Η αρνητικές τιμές συνεχίστηκαν για όλο το έτος και παρά το γεγονός ότι υπήρξε μία μικρή άνοδος τον Αύγουστο του 2020, στο τέλος της χρονιάς καταγράφηκε νέα δραματική μείωση των αφίξεων και συγκεκριμένα 15.776 χιλιάδες σε σχέση με τις 107.645 χιλιάδες το 2019.

Διάγραμμα 3.1.6 – Οι παγκόσμιες διεθνείς τουριστικές αφίξεις 2019 -2020, Πηγή : UNWTO

Short_month	Current year (2020)	Previous year (2019)
Jan	95,596	96,301
Feb	78,861	94,133
Mar	37,982	106,909
Apr	3,840	117,759
May	4,618	120,295
Jun	11,884	135,917
Jul	33,257	162,819
Aug	38,359	164,061
Sep	27,202	131,587
Oct	19,731	116,666
Nov	12,274	99,492
Dec	15,776	107,645

Πίνακας 3.1.4 - Οι παγκόσμιες διεθνείς τουριστικές αφίξεις 2019 -2020, Πηγή : UNWTO

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες για τις οποίες ο τουρισμός αποτελεί ένα από τα βασικότερα στοιχεία της οικονομικής τους δραστηριότητας. Δεδομένης της γεωμορφολογίας της με τα πολυάριθμα νησιά και μία από τις μεγαλύτερες ακτογραμμές στον κόσμο καθώς επίσης και του πλούσιου πολιτισμού της, καταλαμβάνει μία από τις υψηλότερες θέσεις στη λίστα με τους πιο δημοφιλείς προορισμούς τόσο της Ευρώπης όσο και παγκοσμίως. Επομένως η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της χώρας, τις τελευταίες περίπου δύο δεκαετίες, καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό.

Περισσότερο αναλυτικά παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα. Συγκεκριμένα από το έτος 2001 όπου ο τουρισμός αντιπροσώπευε το 16,7% του ΑΕΠ, έως το 2019 εκτινάχθηκε στο 21,2% σημειώνοντας 1,43 σταθερό ετήσιο ρυθμό αύξησης (World Data Atlas, 2021), απασχολώντας το μεγαλύτερο κομμάτι του δυναμικού της χώρας και συμβάλλοντας ταυτόχρονα τα τελευταία χρόνια στη μείωση του ποσοστού ανεργίας στη χώρα (Κνοεμα, 2021).

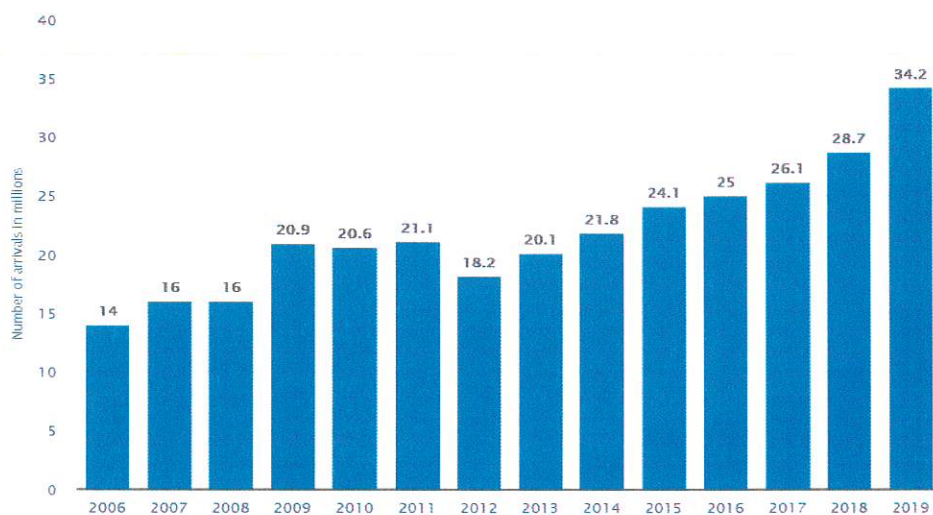

Διάγραμμα 3.2.1 – Η συνεισφορά των ελληνικών ταξιδίων και του τουρισμού στο ΑΕΠ, Πηγή : Κνοεμα

Ο τουρισμός είναι μία κατεξοχήν εξωστρεφής δραστηριότητα καθότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων της τουριστικής βιομηχανίας προέρχεται εξωτερικά.

Σύμφωνα με τον οργανισμό του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων τα συνολικά έσοδα που επέφερε ο τουρισμός για την Ελλάδα από το 2006 έως το 2019 σημείωσαν 6,3 δισεκατομμύρια αύξηση, δηλαδή από 11,4 δισεκατομμύρια σε 17,7 δισεκατομμύρια αντίστοιχα (SETE, 2014).

Αυτό το ποσό μεταφράζεται ως ολοένα και περισσότερο ενισχυμένο εισερχόμενη ροή τουριστικού ρεύματος για την Ελλάδα. Η χώρα μετατράπηκε σταδιακά σε έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται και απεικονίζεται αναλυτικότερα από το Διάγραμμα 3.2.2 σύμφωνα με την εταιρεία Statista. Κορυφαίες χρονιές για τον εισερχόμενο τουρισμό της χώρας αποτέλεσαν αρχικά το 2009, που καταγράφηκε το πρώτο αισθητά ανοδικό κύμα με 20,9 εκατομμύρια συνολικές αφίξεις στα τουριστικά καταλύματα κάθε είδους της χώρας και στη συνέχεια το 2018 και το 2019 , με 28,7 και 34,2 εκατομμύρια εισερχόμενους τουρίστες αντίστοιχα.

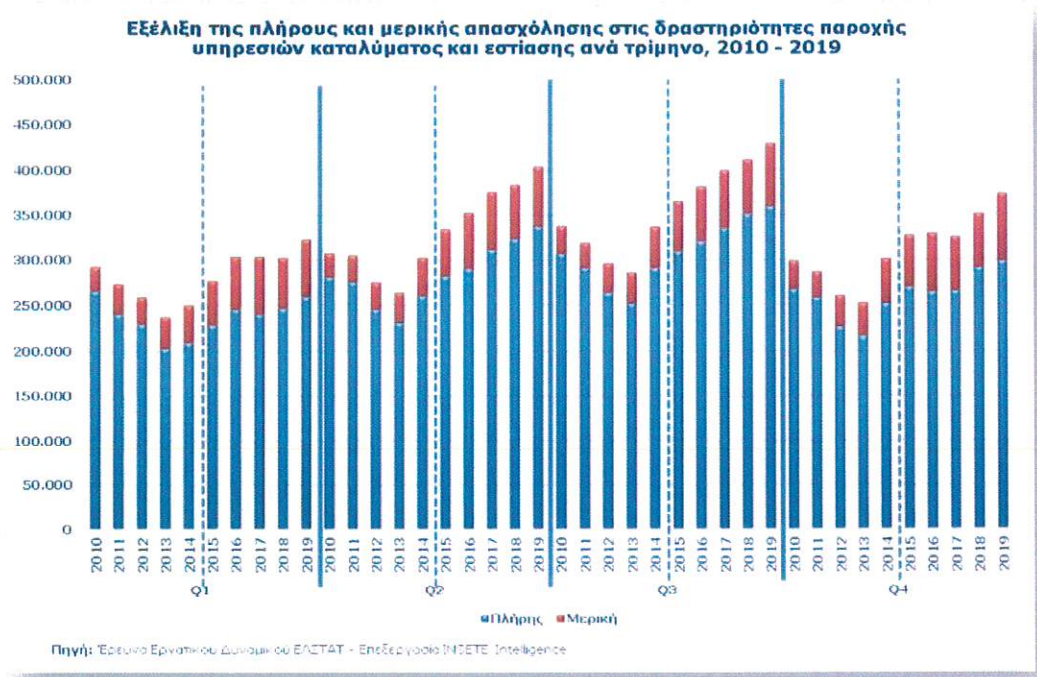
© Statista 2021

Διάγραμμα 3.2.2 - Συνολικός αριθμός αφίξεων σε τουριστικά καταλύματα της Ελλάδας 2006 – 2019, Πηγή : Statista

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η Ελλάδα ανήκει στις χώρες που στηρίζουν

μεγάλο κομμάτι της οικονομίας τους στην τουριστική βιομηχανία. Ως εκ τούτου έχει

σημαντική επίδραση στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού της χώρας. Δεδομένης της τουριστικής ανάπτυξης που έχει σημειωθεί τα τελευταίες δεκαετίες και με στόχο να καλυφθεί η ολοένα και περισσότερο αυξανόμενη ζήτηση για το τουριστικό προϊόν, κινητοποιούνται πολυάριθμες παραγωγικές μονάδες, επηρεάζοντας άμεσα και έμμεσα αρκετά επαγγέλματα που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού. Στο Διάγραμμα 3.3.3, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποίησαν οι Δρ. Ίκκος και Κουτσός το Σεπτέμβριο του 2020 για την ΙΝΣΕΤΕ, παρουσιάζεται αναλυτικά η εξέλιξη της μερικής και πλήρους απασχόλησης στις δραστηριότητες παροχής καταλύματος και στις δραστηριότητες εστίασης από το έτος 2010 έως και το 2019 .

Διάγραμμα 3.3.3 – Η εξέλιξη της πλήρους και μερικής απασχόλησης στις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης ανά τρίμηνο 2010-2019, Πηγή : ΙΝΣΕΤΕ

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αύξηση που παρατηρείται έως και το τέλος του τρίτου τριμήνου του 2019, τόσο στην πλήρη απασχόληση όσο και στη μερική, γεγονός που αποδεικνύει το μέγεθος της σημασίας του τουριστικού κλάδου για το εργατικό δυναμικό της Ελλάδας. Συγκεκριμένα το διάστημα Ιουλίου – Σεπτεμβρίου το 2018, καταγράφηκε ο

μεγαλύτερος αριθμός απασχολούμενων από το 2009 και έπειτα αγγίζοντας τους 411.1000 απασχολούμενους (ΙΝΣΕΤΕ, 2020).

4.Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS (SEVERE ACUTE RESPIRATORY SYNDROME)

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS

Το Νοέμβριο του 2002, στην επαρχιακή πόλη Foshan της επαρχίας Guandong στην Κίνα, έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα κρούσματα μίας ζωνοοσικής προέλευσης ιογενούς νόσου του αναπνευστικού συστήματος, γνωστή και ως SARS (Zhao, Zhang και Xu, 2003). Ένας 64χρονος γιατρός από το Zhongshan University στην Guangzhou, ο οποίος παρακολουθούσε ασθενείς με πνευμονία, φαίνεται να είναι ο αρχικός φορέας του ιού και υπαίτιος για τη μετατροπή αυτού του πρωτοεμφανιζόμενου τοπικού ιού σε υγειονομική πανδημία (Tomlinson και Cockram, 2003). Έως το Μάρτιο του 2003 ο ιός είχε εξαπλωθεί μέχρι τη Σιγκαπούρη, το Βιετνάμ, το Χονγκ Κονγκ όπου καταγράφηκαν τα περισσότερα περιστατικά (WHO, 2003) στον Καναδά και στη συνέχεια σε 26 χώρες παγκοσμίως απαριθμώντας από τον Ιανουάριο του 2003 μέχρι το Μάρτιο του ίδιου έτους συνολικά 8,096 περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων 774 θανάτων. Στις 12 Μαρτίου ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, στην προσπάθεια περιορισμού του υψηλού ρυθμού μετάδοσης του ιού, κηρύσσει παγκόσμια κατάσταση έκτακτης ανάγκης (CDC, 2005).

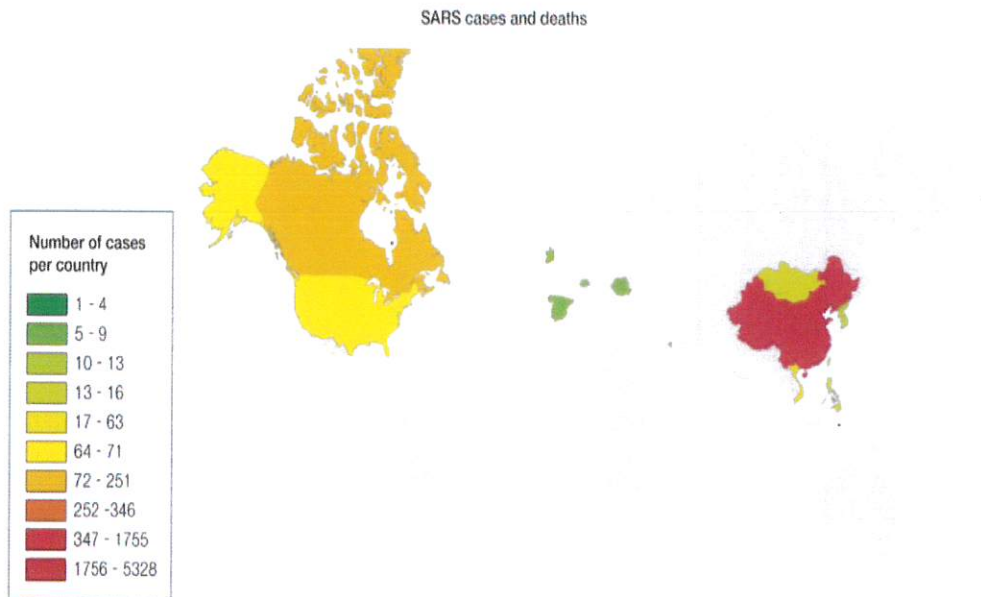

FIGURE 21.10 SARS-CoV outbreaks. The map illustrates the areas around the world that were affected by the SARS outbreak of 2002–03.

Εικόνα 4.1.1 – Οι περιοχές που επηρεάστηκαν ανά τον κόσμο από το ξέσπασμα του Sars – Cov το 2002-2003, Πηγή : Wang-Shick Ryu

Έρευνα που διεξήχθη από τους Dye και Gay αναφέρει ότι σύμφωνα με μαθηματικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί από προηγούμενους ερευνητές, ο ιός SARS εάν δεν ήταν ελεγχόμενος, θα είχε πολύ μεγαλύτερο δείκτη νοσηρότητας σε κάθε περιοχή που εμφανιζόταν. Η συντονισμένη διεθνής συνεργασία σε συνδυασμό με την εμφάνιση νέων τεχνολογιών οδήγησαν στην άμεση απόκριση της επιστημονικής κοινότητας. Οι κύριοι αναφερόμενοι παράγοντες για τον επιτυχή περιορισμό της διασποράς του ιού ήταν η μείωση του ποσοστού επαφής μεταξύ των ατόμων που είχαν μολυνθεί και του υπόλοιπου πληθυσμού, η άμεση νοσηλεία των ασθενών, η καραντίνα των επιβεβαιωμένων κρουσμάτων καθώς επίσης και τα βελτιωμένα ελέγχου και αντιμετώπισης των κρουσμάτων στις υγειονομικές εγκαταστάσεις (Ryu, 2017). Στις 5 Ιουλίου 2003 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ανακοίνωσε τον περιορισμό των παγκόσμιων κρουσμάτων του ιού, κηρύσσοντας το τέλος της πανδημίας, συστήνοντας καθολική συνεχή επαγρύπνηση (WHO, 2003). Έκτοτε εμφανίστηκαν μεμονωμένες περιπτώσεις

ασθενών οι οποίοι μολύνθηκαν από τον ιό SARS-CoV αποκλείοντας το ενδεχόμενο δεύτερης πανδημίας.

Χρονολογικό του SARS	
16 Νοεμβρίου 2002	Εμφανίστηκε το πρώτο κρούσμα μίας νέας άτυπης πνευμονίας στην πόλη Foshan της επαρχίας Guandong στην Κίνα
21 Φεβρουαρίου 2003	Ένας 65χρονος γιατρός, φορέας του ιού, από το Zhongshan University στην Guangzhou μπήκε στο ξενοδοχείο “Hotel Metropole” στο Χονγκ Κονγκ. Μεταδίδει την ασθένεια σε άλλους 17 φιλοξενούμενους οι οποίοι μέσω των ταξιδιών τους στη Σιγκαπούρη, στο Τορόντο και στο Βιετνάμ, ενεργοποιούν την αλυσίδα μετάδοσης του ιού.
26 Φεβρουαρίου 2003	Ένας μολυσμένος ταξιδιώτης 48 ετών με κινέζικη-αμερικάνικη καταγωγή, εισήχθη στο Νοσοκομείο Prince Wales στο Χονγκ Κονγκ.
26 Φεβρουαρίου 2003 – 5 Μαρτίου 2003	Κρούσματα που προέρχονται από το ξενοδοχείο “Metropole” ξεκινούν να νοσηλεύονται σε νοσοκομεία ανά τον κόσμο και ορισμένα από καταλήγουν σε θάνατο.
12 Μαρτίου 2003	Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κηρύσσει παγκόσμια κατάσταση έκτακτης ανάγκης
15 Μαρτίου 2003	Ο Π.Ο.Υ λαμβάνει αναφορές για 150 κρούσματα του ιού, ο οποίος πλέον χαρακτηρίζεται ως σοβαρό οξύ

	αναπνευστικό σύνδρομο SARS. Ο Π.Ο.Υ. εκδίδει οδηγίες για τις τουριστικές μετακινήσεις, με σκοπό την αποφυγή χωρών - εστιών.
17 Μαρτίου 2003	Στα πλαίσια της καταγραφής των συμπτωμάτων και της διάγνωσης της ασθένειας συστήνεται διεθνές εργαστηριακό δίκτυο.
21-27 Μαρτίου 2003	Ανιχνεύεται νέος κορωναϊός σε επίσημα καταγεγραμμένο κρούσμα SARS
12-16 Απριλίου 2003	Ολοκληρώνεται από την επιστημονική κοινότητα η χαρτογράφηση του γονιδιώματος το ιού και καταχωρείται επίσημα σαν αίτιο του σοβαρού οξέος αναπνευστικού συνδρόμου ο SARS-Cov
Ιούνιος 2003	Εντοπίζεται και απομονώνεται νέος ζωνοσογόνος ιός ο οποίος σχετίζεται με τον Sars- Cov
5 Ιουλίου 2003	Σηματοδοτείται το τέλος της πανδημίας του SARS λόγω της μη περαιτέρω μετάδοσης κρουσμάτων

Πίνακας 4.1.1 – Το χρονολογικό του Sars , Πηγή : WHO

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Βασική αιτία μετάδοσης του SARS το 2003 αποτέλεσε, η ευρεία τουριστική μετακίνηση ατόμων φορέων του ιού. Το Χονγκ Κονγκ, όπου, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ξεκίνησε η μετάδοση του με την εμφάνιση των πρώτων μαζικών κρουσμάτων, αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς ασιατικούς τουριστικούς προορισμούς ενώ το αεροδρόμιό του είναι το 4^ο πιο πολυσύχναστο της Ασίας και ταυτόχρονα το 10^ο πιο πολυσύχναστο του κόσμου, φιλοξενώντας περίπου 90 διεθνείς αερομεταφορείς (ESA,2013).

Αποτέλεσμα αυτού ήταν η ταχεία μετάδοση του ιού σε πάνω από 20 χώρες και η ξαφνική εκθετική αύξηση των κρουσμάτων, που οδήγησαν τον ΠΟΥ αρχικά στην έκδοση ταξιδιωτικών οδηγιών με γνώμονα την αποφυγή των μετακινήσεων από και προς τις περιοχές με αυξημένη κινητικότητα του ιού και εν τέλει στην επιβολή περιορισμών σχετικά με τις ταξιδιωτικές μετακινήσεις. Επιπλέον, στην προσπάθεια περιορισμού της μετάδοσης του ιού, οι κυβερνήσεις εξέδωσαν τόσο ατομικά μέτρα πρόληψης όσο και μέτρα που απευθύνονται στις επιχειρήσεις, συστήνοντας τον όσο το δυνατό μεγαλύτερο περιορισμό του συνωστισμού, των συναντήσεων και των μετακινήσεων. Μέσα σε πολύ σύντομο διάστημα και στα πρόθυρα μιας αγνώστου προέλευσης και άνευ προηγουμένου υγειονομικής κρίσης, προκλήθηκε παγκόσμια αναστάτωση, η οποία άγγιζε τα όρια του πανικού (Henderson, 2003).

Η περίοδος όμως κατά τη διάρκεια της οποίας ξέσπασε η πανδημία στην Κίνα, ήταν χρονικά μία από τις χειρότερες για την τουριστική βιομηχανία. Ο πόλεμος στο Ιράκ είχε ήδη ξεκινήσει εμφανίζοντας αρνητικές επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία καθώς επίσης και στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία. Στα μέσα Μαρτίου του 2003 το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού ,αξιολογώντας την επίδρασή του πολέμου σε 161 χώρες και τονίζοντας το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει

ο τουρισμός στην παγκόσμια οικονομία, προειδοποίησε ότι το 2003 η παγκόσμια τουριστική βιομηχανία θα λογοδοτήσει για το 7,6% (119 εκατομμύρια) των απασχολούμενων καθώς επίσης και για το 10,2% (3,7 δισεκατομμύρια δολάρια) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Millerr, 2003).

Τα μέτρα που επιβλήθηκαν, με τη νομοθετική πράξη για τις μεταδοτικές ασθένειες στις 24 Μαρτίου του 2003 (Wilder - Smith, Paton, Goh, 2003), ο περιορισμός των τουριστικών μετακινήσεων μεταξύ των κρατών, η καραντίνα καθώς επίσης και ο μεγάλος φόβος ενδεχόμενης μόλυνσης, οδήγησαν όσους είχαν προγραμματισμένες ταξιδιωτικές μετακινήσεις να τροποποιήσουν ή να ακυρώσουν τις κρατήσεις και τα εισιτήριά τους. Ο δραματικές επιπτώσεις της πανδημίας στην τουριστική βιομηχανία ήταν πλέον παραπάνω από ορατές.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στατιστικά της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών (IATA) καταγράφεται η μεγαλύτερη πτώση των ετών στις διεθνείς αερομεταφορές. Όπως δείχνει ο Πίνακας 4.2.1 από τον Ιανουάριο του 2003 έως και τον Ιούλιο σημειώθηκε συγκριτικά με την ίδια χρονική περίοδο του προηγούμενου έτους, πτώση 15,5%, 10,6% και 0,5% στις περιοχές της Ευρώπης, της Ασίας και του Ειρηνικού και της Βόρειας Αμερικής και αντίστοιχα.

Carriers	July 2003 (Percent Change over July 2002)				Year to Date Results (Jan-July 2003 over Jan-July 2002)			
	RPK%	ASK%	FTK%	ATK%	RPK%	ASK%	FTK%	ATK%
Europe	24	16	-13	25	-05	16	18	17
N America	-78	-113	14	-61	-106	-79	-100	-31
S America	53	-34	-22	-45	86	34	74	66
Asia Pacific	-140	-115	02	-16	-155	-35	73	28
Middle East	175	213	154	248	76	144	148	168
Africa	13	26	158	58	-13	34	112	53
Overall	-36	-41	14	-03	-65	-10	64	17

Πίνακας 4.2.1 – Διεθνείς αεροπορική κίνηση και χωρητικότητα, Πηγή : IATA

Πληροφορίες από το Γραφείο Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Βιομηχανίας της Διεύθυνσης Εμπορικών Συναλλαγών του Υπουργείου Εμπορίου των Η.Π.Α αναφέρουν ότι τον Απρίλιο του 2003, το ποσοστό των διεθνών μετακινήσεων με προορισμό τις Η.Π.Α, τον Καναδά και το Μεξικό σημείωσε πτώση 6%, καταγράφοντας 2,6 εκατομμύρια αφίξεις σε σχέση με τις 2,8 εκατομμύρια αφίξεις τον Απρίλιο του 2002. Το μεγαλύτερο πλήγμα σημειώθηκε στις αφίξεις των πτήσεων από χώρες της Ασίας, όπου το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2003 καταγράφηκε πτώση 23% και 39% αντίστοιχα σε σχέση με το 2002. Χαρακτηριστική είναι η μείωση που εμφάνισαν οι αφίξεις από την Ιαπωνία, καθότι άγγιζαν το 41% , δηλαδή 148.093 αφίξεις. Επίσης αξιοσημείωτη είναι και η μείωση των αφίξεων από τη Νότια Κορέα το έτος 2003 κατά ποσοστό 26%.

Στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζεται συνοπτικά, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, λίστα των χωρών που πληγήκαν περισσότερο από τον ιό, καταμετρώντας το μεγαλύτερο αριθμό κρουσμάτων. Η Κίνα, η Ταϊβάν, το Χονγκ Κονγκ, η Σιγκαπούρη και ο Καναδάς απεικονίζουν με ακρίβεια το μέγεθος της καταστροφής των αφίξεων στις Η.Π.Α σημειώνοντας πολύ μεγάλες ποσοστιαίες μεταβολές από το Φεβρουάριο του έτους 2003 έως και τον Απρίλιο του ίδιου έτους.

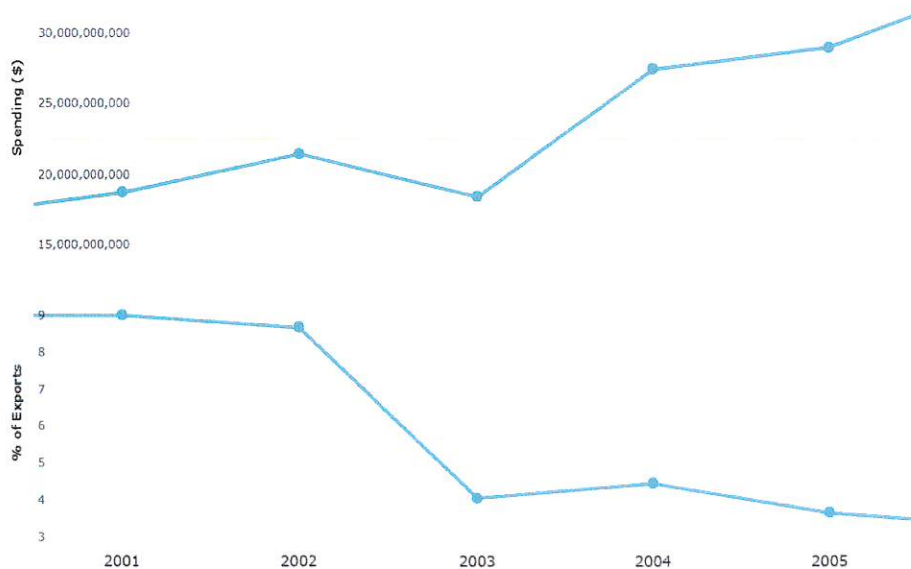
Key SARS Markets	2003 Arrivals				Percent Change 2003/2003			
	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.
TAIWAN	29,945	16,304	14,003	9,451	9.0%	-23.8%	-24.3%	-46.8%
CHINA, PRC	18,005	13,129	10,760	7,035	-8.9%	-13.6%	-31.3%	-60.6%
HONG KONG	13,705	7,881	6,588	4,443	17.9%	-31.4%	-33.5%	-46.3%
SINGAPORE	7,546	5,313	5,271	2,715	4.3%	-2.6%	-18.7%	-61.2%
CANADA	863,767	770,967	1,144,466	980,655	4.8%	1.7%	-5.7%	-11.1%

Πίνακας 4.2.2. – Οι χώρες που πληγήκαν περισσότερο από τον Sars – Covid, Πηγή : Office of Travel & Tourism Industries

Αντίστοιχη είναι και η εικόνα που παρουσιάζεται στις στατιστικές αναφορές για τις επιπτώσεις τουρισμού της Κίνας ο οποίος ύστερα από σταθερή ανοδική πορεία των

προηγούμενων δυο δεκαετιών, υπέστη δραματικές μεταβολές (Zeng, Carter, De Lacy, 2005). Συγκεκριμένα το έτος 2003, μείωση 15,1% παρουσίασε ο διεθνής εισερχόμενος τουρισμός, 5% από το Χονγκ Κονγκ , 0.9% από το Μακάο και 25,4% από την Ταϊβάν, ποσοστά τα οποία μεταφράζονται σε πτώση των εσόδων από την τουριστική βιομηχανία σε 488,2 δισεκατομμυρίων γυαν 12,3% δηλαδή χαμηλότερα από το προηγούμενο έτος (Chinese's Government Web Portal, 2005).

Αξιοσημείωτη μεταβολή καταγράφηκε και στις συνολικές εισπράξεις της Κίνας από το διεθνή τουρισμό. Σύμφωνα με τη World Bank και το Διάγραμμα 4.2.1, οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τους διεθνείς εισερχόμενους τουρίστες από 21.742.000.000 \$ το 2002 μειώθηκαν σε 18.707.000.000 \$ το 2003. Στις εισπράξεις αυτές συμπεριλαμβάνονται οι πληρωμές των τουριστών σε εθνικούς αερομεταφορείς για διεθνείς μεταφορές καθώς επίσης και οποιοδήποτε προπληρωμένο ποσό το οποίο σχετίζεται με την κατανάλωση των τουριστικών προϊόντων.

Διάγραμμα 4.2.1 -Διεθνείς εισερχόμενες τουριστικές δαπάνες στην Κίνα 2001 – 2005, Πηγή : The World Bank
Επιπλέον, αναγράφεται η αντίστοιχα αρνητική μεταβολή του ποσοστού του μεριδίου των τουριστικών δαπανών στις συνολικές εξαγωγές της χώρας από 8.78% σε 4.14%

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΥΓΕΙΑΣ (IHR)

Η διεθνής συνεργασία και προσπάθεια σε συνδυασμό με την επιβολή αυστηρών μέτρων για τον περιορισμό της διασποράς και την καταπολέμηση του ιού SARS, είχαν σαν αποτέλεσμα μερικούς μήνες μετά, την άρση των μέτρων τον Ιούνιο του 2003. Ύστερα από σταδιακή άρση και των ταξιδιωτικών περιορισμών από και προς τις πόλεις με το μεγαλύτερο ποσοστό κρουσμάτων, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δηλώνει την επίσημη λήξη της πανδημίας στις 5 Ιουλίου το 2003.

Η διεθνής επαγρύπνηση που συνέστησε ο Π.Ο.Υ. μετά τη λήξη της πανδημίας για την αντιμετώπιση μελλοντικών αναδυόμενων ή και επανεμφανιζόμενων μολυσματικών ασθενειών, οδήγησε στην επανεκτίμηση των Διεθνών Κανονισμών Υγείας από την Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας το 2005, οι οποίοι θα αποτελέσουν πρόδρομο μιας εκ των μεγαλύτερων πανδημιών που θα πλήξει τον πλανήτη το 2020 (WHO, 2003).

Οι Διεθνείς Κανονισμοί Υγείας εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 1951 και συνιστούν ένα ολοκληρωμένο και αποδεδειγμένο σύνολο διαδικασιών και κανόνων, οι οποίοι θα συμβάλλουν στη διεθνή ασφάλεια της δημόσιας υγείας από ενδεχόμενες υγειονομικές απειλές. Θεσπίζουν συγκεκριμένα ένα συμφωνημένο πλαίσιο δεσμεύσεων και υποχρεώσεων των κρατών που σε συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας θα συμβάλλουν στον περιορισμό πανδημιών και τη γενικότερη διαχείριση διεθνών καταστάσεων υγειονομικής ανάγκης ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τη διαταραχή της λειτουργίας της τουριστικής βιομηχανίας και των ταξιδιωτικών μετακινήσεων, του εμπορίου και γενικότερα της οικονομίας (WHO, 2007).

Συνοπτικά οι αναθεωρημένες απαιτήσεις των Διεθνών Κανονισμών Υγείας είναι (WHO, 2007) (Gostlin, 2004) :

- Καθορισμός Εθνικών κέντρων για τους Διεθνείς Κανονισμούς Υγείας με 24ωρη επαγρύπνηση, 7 ημέρες την εβδομάδα, αποσκοπώντας στη συνεχή ενημέρωση και ανταλλαγή πληροφοριών με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας
- Θέσπιση των βασικών ικανοτήτων στον κλάδο της δημόσιας υγείας με σκοπό τη μέγιστη δυνατή παρακολούθηση και την άμεση ανταπόκριση.
- Αναγνώριση νέων δικαιωμάτων για τους διεθνείς ταξιδιώτες, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για τη μεταχείρισή τους με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σεβασμό καθώς επίσης και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους κατά την εφαρμογή των μέτρων και της πρόβλεψης των απαραίτητων εξετάσεων και υγειονομικών μέτρων με γνώμονα την προστασία και ασφάλεια.
- Διεθνής διατομεακή συνεργασία σχετικά με την εφαρμογή των Διεθνών Κανονισμών Υγείας, με στόχο την καθολική συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερόμενων για συλλογική ανταπόκριση σε περιπτώσεις πανδημιών και άλλων μειζόνων καταστάσεων έκτακτης υγειονομικής ανάγκης.
- Ενίσχυση των διεθνών προγραμμάτων καταπολέμησης των ασθενειών για τη βελτίωση της διεθνούς υγειονομικής ασφάλειας, τα οποία συμπεριλαμβάνουν επιπλέον εκτός από την αντιμετώπιση των μολυσματικών ασθενειών, την ασφάλεια των τροφίμων και την περιβαλλοντική ασφάλεια.

5.Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

Στις 31 Δεκεμβρίου του 2019 στην πόλη Wuhan της επαρχίας Hubei στην Κίνα, αναφέρθηκε για πρώτη φορά στο γραφείο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας στην Κίνα το πρώτο κρούσμα μίας άτυπης, αγνώστου προελεύσεως ασθένειας με χαρακτηριστικό τη λοίμωξη του αναπνευστικού συστήματος.

Μέσα σε διάστημα μικρότερο του ενός μήνα, αναφέρθηκαν 41 περιπτώσεις ασθενών, οι οποίοι νοσούσαν από τον επιβεβαιωμένο πλέον κορωναϊό με την ονομασία Covid19. Δεν άργησε να γίνει αντιληπτό από την επιστημονική κοινότητα ότι ο νέος αυτός κορωναϊός προσβάλλει, συγκριτικά με τον Sars του 2003, όχι μόνο το κατώτερο αναπνευστικό αλλά και το ανώτερο. Χαρακτηριστικό αυτής του της ιδιότητας είναι η ικανότητα να προκαλέσει όποιον νοσήσει σοβαρή πνευμονία και επιπλέον τον καθιστά πολύ εύκολα μεταδόσιμο. Εξίσου ανησυχητικό παράγοντα αποτέλεσε και η διαπίστωση της ύπαρξης ασυμπτωματικών ασθενών, κάτι το οποίο δυσκολεύει αρκετά την παρακολούθηση της πορείας μετάδοσης του ιού (Καφετζής, 2020). Παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός διάδοσης του νέου αυτού ιού αυξήθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, οι πολιτικές ηγεσίες του πλανήτη αμέλησαν να αποδώσουν τη δέουσα σημασία στις προειδοποιήσεις ενδεχόμενης επερχόμενης καταστροφής τις οποίες είχαν ξεκινήσει να εκδίδουν οι υπηρεσίες πληροφοριών.

Στα πλαίσια της αντιμετώπισης αυτού του ξαφνικού κύματος διασποράς του ιού, επιβλήθηκαν στη Wuhan αυστηρά μέτρα περιορισμού της μετακίνησης των κατοίκων της πόλης. Κύριο μέτρο της προσπάθειας αυτής αποτέλεσε η απαγόρευση κυκλοφορίας, ή αλλιώς lockdown, το οποίο όριζε την πλήρη απαγόρευση της κυκλοφορίας των πολιτών, παρά μόνο για λόγους έκτακτης ανάγκης, σε συνδυασμό με την ατομική απομόνωση όπου αυτό κρινόταν απαραίτητο. Στις 30 Ιανουαρίου ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

εξέδωσε συναγερμό παγκόσμιας έκτακτης ανάγκης, τονίζοντας τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας των κρατών στην προσπάθεια αντιμετώπισης αυτής της απροσδόκητης υγειονομικής κρίσης (WHO, 2020).

Το Φεβρουάριο του 2020 ενώ καταγράφηκε η πρώτη σταθεροποίηση στο συνολικό αριθμό κρουσμάτων της Κίνας, μετρώντας μέχρι τότε 80.000 συνολικά, ο ιός είχε ήδη εξαπλωθεί σε όλες τις ηπείρους του πλανήτη μέσω των διεθνών αερομεταφορών και το Μάρτιο του 2020, το σύνολο των χωρών στις οποίες καταγράφηκαν επισήμως κρούσματα του ιού Covid άγγιζαν τις 146.

Η αυξημένη τουριστική κινητικότητα της περιόδου δεν άργησε να οδηγήσει στον ακόμα πιο γρήγορο ρυθμό διασποράς και μετάδοσης του με αποτέλεσμα τον άμεσο διπλασιασμό των κρουσμάτων. Ως εκ τούτου 59 αεροπορικές εταιρείες περιόρισαν ή ακόμα ανέστειλαν πλήρως τις πτήσεις τους από και προς την Κίνα (Tuoi Tre News, 2020)

Συγκεκριμένα τον Απρίλιο του 2020, ο απολογισμός μετρούσε 2.000.000 κρούσματα σε συνολικά 200 χώρες, μεταξύ των οποίων και 125.000 θανάτων. Την ίδια χρονική περίοδο ξεκίνησε η επιβολή των ταξιδιωτικών περιορισμών και από άλλες χώρες που χτυπήθηκαν από τον ιό Covid, όπως για παράδειγμα η Ιταλία,, οι Η.Π.Α (Bureau of Consular Affairs, 2020).

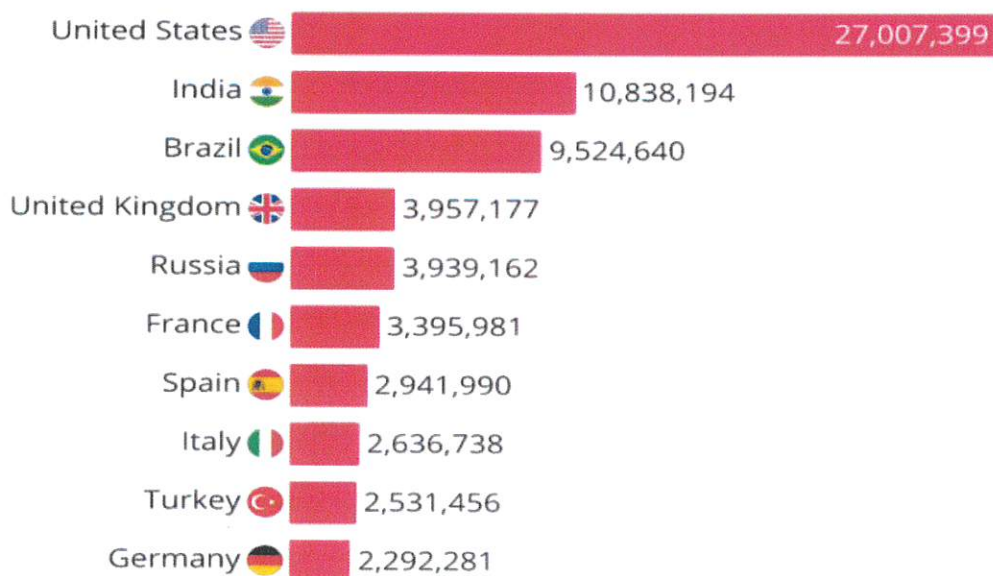
Έως και σήμερα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Διάγραμμα 11) έχουν καταγραφεί συνολικά 141,539,134 κρούσματα, παγκόσμιο ρεκόρ συνολικού αριθμού επιβεβαιωμένων μολύνσεων από λοιμώδεις ιούς του αναπνευστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων 3,022,265 θανάτων.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε η Statista στις 8 Φεβρουαρίου του 2021 μέσω του Πανεπιστημίου Hopkins στον Διάγραμμα 5.1.1 παρουσιάζονται οι χώρες που έχουν εμφανίσει το μεγαλύτερο αριθμό κρουσμάτων. Στην πρώτη θέση της κατάταξης με σημαντική διαφορά εμφανίζονται οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με 27.007.399 κρούσματα, ακολουθεί η Ινδία με 10.838.194 κρούσματα, ενώ την τρίτη θέση

καταλαμβάνει η Βραζιλία με 9.524.640 κρούσματα. Η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που συμπεριλαμβάνεται στις πρώτες πέντε θέσεις είναι το Ηνωμένο Βασίλειο με 3.957.177 κρούσματα (Armstrong, 2021).

The Countries With The Most COVID-19 Cases

Total number of confirmed COVID-19 cases, by country*

* As of February 8, 2021 at 04:30 EST
Source: Johns Hopkins University

statista

Διάγραμμα 5.1.1- Οι χώρες με τα περισσότερα κρούσματα Covid19 , Πηγή : Statista

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΔΗΜΙΚΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ – ΜΕΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Προκειμένου να γίνουν περισσότερο κατανοητές οι οικονομικές επιπτώσεις του ιού Covid19 και προτού αξιολογηθεί σε βάθος η νέα πραγματικότητα που έχει επιφέρει η νέα αυτή πανδημία, είναι απαραίτητος ο συσχετισμός των δεδομένων που έχουν παρουσιαστεί. Τα δεδομένα αυτά είναι κυρίως ποσοτικά και προσφέρουν έγκαιρη και λεπτομερή ενημέρωση για την εξέλιξη του πανδημικού κύματος, αποτυπώνουν το οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο και επιπλέον αξιολογούν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των μέτρων που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής. (Rosser et al 2021). Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, οι τρεις βασικότεροι μετρήσιμοι δείκτες που σχετίζονται με την πανδημία είναι :

- Ο συνολικός αριθμός εξεταζόμενων.
- Ο δείκτης νοσηρότητας , το ποσοστιαίο σύνολο του πληθυσμού που έχει μολυνθεί συνολικά από τον ιό
- Ο δείκτης θνησιμότητας, το ποσοστιαίο σύνολο του πληθυσμού που έχει μολυνθεί και αποβιώσει από τον ιό

Τα εν λόγω στοιχεία παρέχονται από τις παγκόσμιες υγειονομικές αρχές και η εγκυρότητά τους επιβεβαιώνεται από τον ΠΟΥ σε συνεργασία με τα Κέντρα Ελέγχου Λοιμώξεων της Ευρώπης (ECDC) και των Η.Π.Α (CDC). Στη συνέχεια διατίθενται συγκεντρωτικά στο Πανεπιστήμιο Hopkins και ειδικότερα στο Κέντρο Επιστήμης και Μηχανικής Συστημάτων, όπου χρησιμοποιούνται για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

Το σύνολο των δεδομένων που λαμβάνονται από τις προαναφερθείσες μετρήσεις συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας της εξέλιξης της πανδημίας ανά τ'ον κόσμο, παρέχει όμως δεδομένα που προκύπτουν από μετρήσεις σε

συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές σε δεδομένη χρονική περίοδο με βάση τη διαθεσιμότητα των μέτρων ελέγχου τη δεδομένη χρονική στιγμή. Επομένως τα μεγέθη που προκύπτουν έχουν μεταβλητό χαρακτήρα σε βάθος χρόνου και επιπλέον εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της τοποθεσίας στην οποία πραγματοποιείται η μέτρηση (Roser et al, 2020).

Σύμφωνα με έρευνα που δημοσίευσε το Κέντρο Ελέγχου Ασθενειών τον Ιανουάριο του 2021 (CDC,2021) αναφέρεται ότι το ποσοστό των αποτελεσμάτων των μετρήσεων είναι πιθανό να είναι εσφαλμένο διότι ορισμένες περιπτώσεις ασθενών που έχουν νοσηλευτεί οφείλονται σε νοσήματα του αναπνευστικού που εμφανίζουν συμπτώματα παρεμφερή με αυτά του Covid19. Η έλλειψη δυνατότητας ανίχνευσης των αιτιών τους στο αρχικό τους στάδιο, είχε σαν αποτέλεσμα να μη ακριβή απόδοσή της ασθένειας, με αποτέλεσμα να υπάρχει απόκλιση από το πραγματικό συνολικό αριθμό των ατόμων που έχουν νοσήσει.

Συμπληρωματικά με τους ποσοτικούς δείκτες μέτρησης του ιού, στα πλαίσια της καλύτερης δυνατής απεικόνισης της παγκόσμιας εξελικτικής πορείας του, στην Αμερική που αποτελεί την περιοχή με το μεγαλύτερο υικό φορτίο, δημιουργήθηκε το Covid Tracking Project το οποίο αναμεταδίδει τα ανανεωμένα σε καθημερινή βάση στοιχεία της εξέλιξης του ιού στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Καταγράφει στο συνολικό αριθμό των ατόμων που έχουν εξεταστεί, το σύνολο του πληθυσμού που έχει νοσήσει, που νοσηλεύεται και το σύνολο όσων έχουν αποβιώσει.

Αυστηρά μέτρα και κανόνες κοινωνικής αποστασιοποίησης εφαρμόστηκαν από το σύνολο των χωρών που πληγήκαν από τον ιό Covid19. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν από ατομικά μέτρα προστασίας και υγιεινής έως και καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας με σκοπό την αποφυγή του συνωστισμού μέσω των άσκοπων μετακινήσεων.

Σύμφωνα με τους Jinjarak, Ahmed, Nair-Desai,Xin και Aizenman , επιβεβλημένη ήταν η ανάγκη για την αυστηρή τήρηση των μέτρων σε χώρες με :

- αυξημένη πυκνότητα πληθυσμού
- υψηλό δείκτη μέσης ηλικίας
- υψηλά ποσοστά απασχόλησης σε κλάδους που καθιστούν τους εργαζομένους ευάλωτους (αναλογία τετραγωνικών- εργαζομένων, άμεση επαφή με το κοινό κ.α.)
- Αυξημένο αριθμό τουριστικών μετακινήσεων (αφίξεις – αναχωρήσεις)

Σύμφωνα με διάφορους ερευνητές, τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης είναι συνυφασμένα με τις πολιτικές ηγεσίες των κρατών και τις πεποιθήσεις που πρεσβεύουν σε σχέση με την εκάστοτε αντιπολίτευση. Χαρακτηριστική είναι η πεποίθηση των Barrios και Hockberg (2020) οι οποίοι αναφέρουν σε έρευνα που πραγματοποίησαν για το Εθνικό Γραφείο Οικονομικών Ερευνών ότι τόσο η εφαρμογή των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης όσο και η αντίληψη κινδύνου σε σχέση με τον ιό εν γένει αντιπροσωπεύει πολιτικά συμφέροντα και εξυπηρετεί πολιτικές διαφορές.

Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου κατά τη διάρκεια του έτους 2020, το μεγαλύτερο ποσοστό των ψηφοφόρων ήταν υποστηρικτές της Κυβέρνησης Trump και συνεπώς πρεσβευτές της αντίθετης στάσης του απέναντι σε κάθε μέτρο κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Σχεδόν το σύνολο των χωρών που έχουν πληγεί από τον ιό, έχουν λάβει κυβερνητικά πακέτα οικονομικής στήριξης εκατομμυρίων ευρώ προκειμένου να περιοριστεί το αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο που έχει επιφέρει η πανδημία. Σύμφωνα με ανάλυση που πραγματοποιήθηκε από το CNN, η συνολική αξία των πακέτων αυτών αγγίζει τα 900 δισεκατομμύρια (Lobosco and Luhby, 2020).

Η αποτελεσματικότητα των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης έχει αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερου προβληματισμού και μελέτης καθώς πολλοί θέλησαν να ερευνήσουν το μέγεθος της συμβολής τους στη διαχείριση του πανδημικού

φαινομένου. Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε για το Imperial College του Λονδίνου προτείνεται ως βέλτιστη στρατηγική ο συνδυασμός της κοινωνικής απομόνωσης των ομάδων υψηλών κινδύνου, με έμφαση στις ηλικιακές ομάδες άνω των 70 ετών σε συνδυασμό με την πλήρη απομόνωση των περιπτώσεων στις οποίες κρίνεται απαραίτητο συνοδευόμενο με την αναστολή λειτουργίας όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Ferguson et.al 2020).

Στα ίδια πλαίσια κινήθηκαν και οι ερευνητές του Εθνικού Γραφείου Οικονομικών Ερευνών της Αμερικής. Μέσω έρευνας η οποία αποδεικνύει ότι με ομοσπονδιακή απόφαση που θεσπίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το σύνολο των δημοσίων και ιδιωτικών υπαλλήλων μπορούν να κάνουν χρήση άδειας με αποδοχές για το διάστημα δύο εβδομάδων σε περίπτωση ασθένειας των ιδίων ή μέλους της οικογένειας τους καθώς επίσης και σε περιπτώσεις εξαρτημένης φροντίδας. Αυτή η απόφαση είχε σαν αποτέλεσμα την αυξημένη συμμόρφωση των πολιτών στα μέτρα περιορισμού και παραμονής τους στο σπίτι (Andersen et al. 2020).

Παράγοντας εξίσου ζωτικής σημασίας που αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης αποτελούν οι διαγνωστικοί έλεγχοι του ιού Covid19. Παρέχουν πληροφόρηση με δεδομένα σε πραγματικό χρόνο, σχετικά με τον αριθμό του συνόλου των ατόμων που είναι φορείς και έχουν νοσήσει από τον ιό, συμβάλλοντας στην απεικόνιση του ρυθμού της εξελικτικής πορείας της πανδημίας (Baunez et al. 2020).

Μελετητές όπως οι Gollier και Gosner, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποίησαν για το London School of Economics, πρότειναν ως τρόπο αντιμετώπισης της ανεπάρκειας που παρατηρήθηκε στο επίπεδο των διαγνωστικών ελέγχων, τη διεξαγωγή ομαδικών ελέγχων σε πλήθος ατόμων σημειώνοντας ότι με αυτό τον τρόπο θα είναι πιο αποτελεσματική η ανίχνευση των μολυσμένων περιπτώσεων παρέχοντας τη δυνατότητα της επανένταξης στο εργατικό δυναμικό, όσον ο διαγνωστικός έλεγχος είχε αρνητικό αποτέλεσμα.

Αντίστοιχα σε μελέτη που δημοσιεύθηκε από το τμήμα Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών

Επιστημών του Πανεπιστημίου που βρίσκεται στο Aix της Μασσαλίας, γίνεται αναφορά στον τρόπο μέσω του οποίου θα ήταν ωφέλιμο να κατανεμηθούν τα τεστ προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματική η διαδικασία του ελέγχου. Προτείνεται η αξιολόγηση της διαδικασίας κατανομής ανά γεωγραφική περιοχή καθότι έχει παρατηρηθεί ότι γίνεται με δυσανάλογο τρόπο με αποτέλεσμα την εσφαλμένη καταγραφή του αριθμού των κρουσμάτων, γεγονός που σύμφωνα με τη μελέτη καταγράφηκε και σε πολλές περιοχές της Ιταλίας (Baunez et. al. 2020).

Συμπληρωματικοί παράγοντες που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη συμμόρφωση των πολιτών στα περιοριστικά μέτρα είναι μεταξύ άλλων το αντικείμενο απασχόλησης, το εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο, το φύλο, το βιοτικό επίπεδο μιας χώρας και οι ατομικές πεποιθήσεις (Khalatbari-Soltani, et al 2020)). Η φύση του επαγγέλματος του κάθε ατόμου σε συνδυασμό με το φύλο μπορεί να διαφέρει όσον αφορά το ποσοστό κοινωνικής συναναστροφής που εμπεριέχει και επομένως το ποσοστό της άμεσης έκθεσής του στον ιό. Το ατομικό εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο της εκάστοτε χώρας επηρεάζει σημαντικά τις συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής των ατόμων. Το χαμηλό βιοτικό επίπεδο δυσχεραίνει την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, δημιουργεί ελλιπή υγιεινή, καθιστά αναγκαία την καθημερινή προμήθεια ειδών πρώτης ανάγκης γεγονός που εντείνουν τις πιθανότητες έκθεσης και μόλυνσης. Επιπλέον το εργατικό δυναμικό μιας τέτοιας χώρας συνίσταται από υψηλά ποσοστά απασχολούμενων σε επαγγέλματα «πρώτης γραμμής» με εξίσου αυξημένο τον κίνδυνο της άμεσης καθημερινής έκθεσης. Σημαντικό ρόλο σε συνδυασμό με τους παράγοντες που προαναφέρθηκαν, διαδραματίζει η προσωπική αντίληψη του κάθε ατόμου για τον ιό και την πανδημία εν γένει. Σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι Akesson, Hayes, Hahn, Metcalife και Rasooly για το Εθνικό Γραφείο Κοινωνικών Ερευνών κατέληξαν στα εξής συμπεράσματα (National Bureau of Economic Research, 2020):

- Δραματική υπερεκτίμηση της μεταδοτικότητας του ιού Covid19 σε σχέση με τις απόψεις των ειδικών
- Η παροχή σωστής πληροφόρησης στους πολίτες, από εμπειρογνώμονες, δημιουργεί ορθότερη αντίληψη του φαινομένου και διορθώνει τυχόν παραπληροφόρηση
- Το επονομαζόμενο «fatalism effect», δηλαδή όσο μεγαλύτερη η αντίληψη του ρυθμού μεταδοτικότητας και θνησιμότητας του, τόσο μεγαλύτερη η άρνηση τήρησης των μέτρων από τους πολίτες

Άξια αναφοράς είναι και η μελέτη που πραγματοποιήθηκε για το Institute of Labor and Economics και αναφέρεται στη μοντελοποίηση του αντίκτυπου του περιορισμού των μετακινήσεων. Χρησιμοποιώντας ως αναφορά την περιοχή της Ιταλίας, διαπιστώθηκε η σημασία της σχέσης διάρκειας του περιορισμού - διάθεσης συμμόρφωσης των πολιτών. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι όσο πιο μακροπρόθεσμος ο στόχος που τίθεται τόσο λιγότερο συνεργάσιμοι είναι οι πολίτες για την τήρηση των μέτρων. Μικροί χρονικοί στόχοι σε συνδυασμό με την παροχή ενημέρωσης για τη θετική εξελικτική πορεία της πανδημίας στην περιοχή, μπορούν να συμβάλλουν θετικά σε αρκετά μεγάλο ποσοστό συμμόρφωσης των πολιτών στα περιοριστικά μέτρα (Briscese, Lacetera, Macis και Tonin, 2020).

Σχεδόν σε όλες τις χώρες που επηρεάστηκαν από την εμφάνιση της πανδημίας, οι κυβερνήσεις στα πλαίσια περιορισμού της ζημίας και ενίσχυσης της οικονομίας εξέδωσαν πακέτα στήριξης αξίας εκατομμυρίων ευρώ. Η συνολική αξία των πακέτων στήριξης έως και σήμερα ανέρχεται στα 2,6 τρισεκατομμύρια δολάρια για την Αμερική και στα 750 δισεκατομμύρια ευρώ για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Σακελλάριος, 2020).

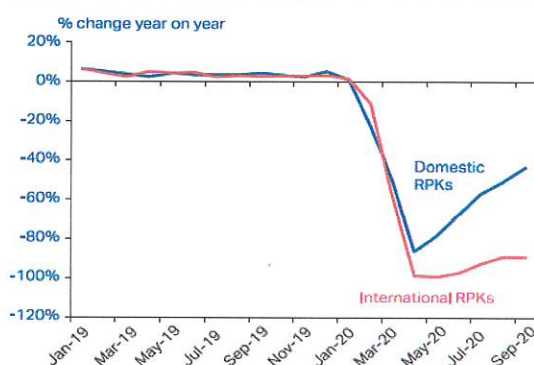
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19 ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Η επιβολή των αυστηρών ταξιδιωτικών περιορισμών σε συνδυασμό με τα τοπικά lockdowns οδήγησαν σε μεγάλη ύφεση της τουριστικής βιομηχανίας. Η μειωμένη ζήτηση του ταξιδιωτικού προϊόντος οδήγησε σε δραματική πτώση στον τομέα των αερομεταφορών και των εμπορικών πτήσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας

International and domestic RPKs

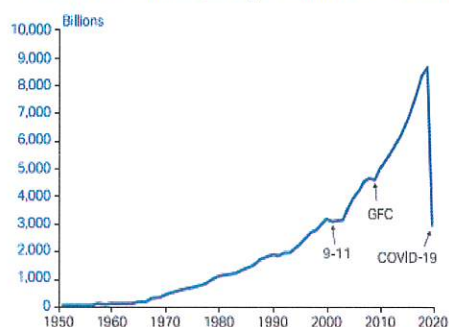
Source: IATA Economics, using data from IATA Statistics

Διάγραμμα 5.3.1.1 -Διεθνή και εγχώρια έσοδα ανά τα
επιβατοχιλιόμετρο, Πηγή : IATA

Worldwide revenue passenger kilometers (RPKs) flown annually

Source: IATA Economics, using data from IATA and ICAO

Διάγραμμα 5.3.1.2 -Τα εισερχόμενα έσοδα από
χιλιόμετρα επιβατών παγκοσμίως, Πηγή: IATA

αναθεώρησης για το 2020 που δημοσίευσε το Νοέμβριο η Διεθνής Ένωση Αερομεταφορών, η επιβατική κίνηση, που μετρείται κυρίως με τα έσοδα ανά χιλιομετρικό πελάτη (δείκτης RPK) σημείωσε μείωση της τάξεως του 66%. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι αποτελεί τη μεγαλύτερη μείωση στα χρονικά μετά την ύφεση που είχε επιφέρει ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Σύμφωνα με την εν λόγω αναθεώρηση, η πρώτη χώρα που υπέστη τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στον τομέα των αερομεταφορών ήταν η Κίνα με μείωση 94% στις πτήσεις εσωτερικού και ακολούθησε η κατάρρευση της παγκόσμιας βιομηχανίας των αερομεταφορών τον Απρίλιο του 2020. Το έτος 2020 αποτέλεσε τη χειρότερη χρονιά για το διεθνή τουρισμό (UNWTO,2020). Σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής δεδομένα και συγκεκριμένα για τη χρονική περίοδο

Ιανουαρίου – Οκτωβρίου 2020, οι συνολικές διεθνείς αφίξεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν μειωμένες κατά ποσοστό 74%, το οποίο μεταφράζεται αριθμητικά σε ένα δισεκατομμύριο λιγότερο διεθνή εισερχόμενο τουρισμό σε σχέση με το έτος 2019, γεγονός που οδήγησε σε 1,3 τρισεκατομμύρια έλλειψεις στις εισπράξεις από τις διεθνείς τουριστικές εξαγωγές.

Η Oxford Economics Study είχε προβλέψει ότι για το έτος 2020 θα υπήρχε συνολική μείωση των ταξιδιωτικών δαπανών και της οικονομικής δραστηριότητας για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ύψους 519 εκατομμυρίων δολαρίων και 1,2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων αντίστοιχα. Συγκεκριμένα αναφορικά με το δεύτερο τρίμηνο του έτους είχε υπολογιστεί ότι ο συνολικός αριθμός των θέσεων εργασίας που θα χαθούν στον τομέα των ταξιδιωτικών μεταφορών ήταν περίπου 6,9 εκατομμύρια. Στο πλαίσιο αυτό της αντιμετώπισης του πανδημικού φαινομένου, κάποιες από τις μεγαλύτερες εταιρείες αερομεταφορών θέσπισαν πολιτικές προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση αεροπορικών εισιτηρίων που είχαν ήδη εξοφληθεί για το διάστημα αυτό. Ορισμένα από τα μέτρα που συμπεριλήφθηκαν ήταν η δυνατότητα αλλαγής της πτήσης, η μεταβολές στη χωρητικότητα των αεροσκαφών κατά τη διάρκεια της πτήσης, παραίτηση από την εξόφληση των τελών της ακύρωσης της πτήσης ή ακόμα και επιστροφή της αξίας του εισιτηρίου.

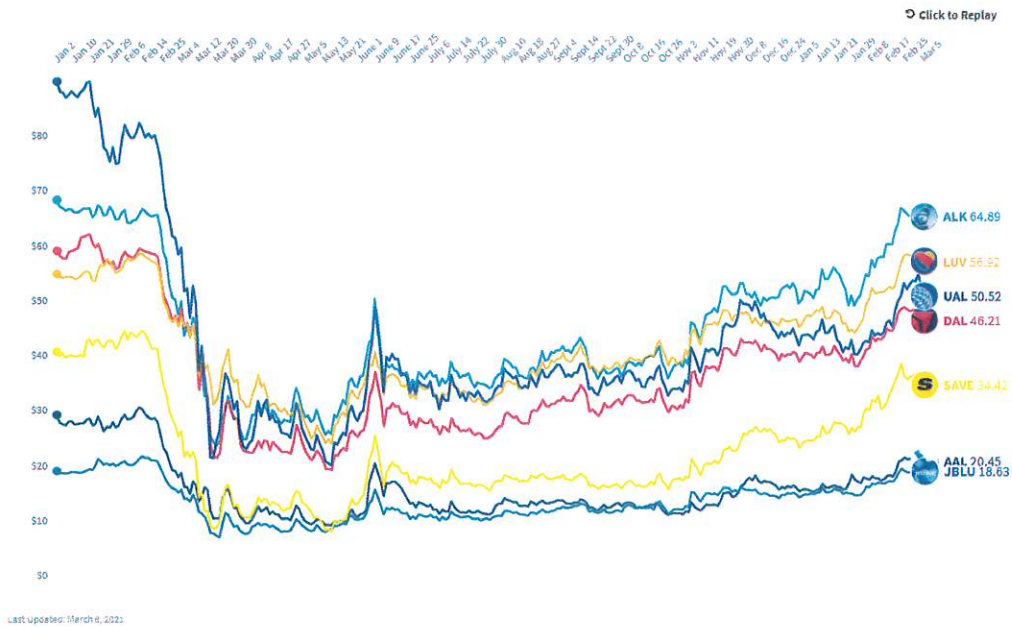
Χαρακτηριστικά, η American Airlines, ακολούθησε την πολιτική της δυνατότητας χρήσης του ήδη υπάρχοντος εισιτηρίου στην περίπτωση που αυτό έληγε μεταξύ του διαστήματος από την 1^η Μαρτίου 2020 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2020, σε πτήσεις έως και τις 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Επιπλέον κατά τη διάρκεια του Μαΐου μεταβλήθηκε η χωρητικότητα των αεροσκαφών που πραγματοποιούσαν διεθνείς πτήσεις κατά 70 -80%.

Αντίστοιχα η Delta Airlines ανακοίνωσε ότι για τα εισιτήρια, η ισχύς των οποίων ήταν μέχρι το Σεπτέμβριο του 2020, υπήρχε η δυνατότητα της επαναχρησιμοποίησής τους χωρίς την πληρωμή των τελών. Σε περίπτωση ακύρωσης της πτήσης δεν ήταν δυνατή η

επιστροφή των χρημάτων αλλά δόθηκε η παροχή του e-credit, η οποία παρείχε στον πελάτη ένα κουπόνι ίσης αξίας με αυτή του εισιτηρίου, για μελλοντική χρήση. Στα ίδια επίπεδα με την American Airlines κινήθηκε και η μείωση της χωρητικότητας των πτήσεων που πραγματοποιούνταν έως και το Μάιο με 80% και 70% λιγότερους επιβάτες για τις πτήσεις του εξωτερικού και εσωτερικού αντίστοιχα. (Upgraded Points, 2021)

Τα μέτρα που επιβλήθηκαν από τις αεροπορικές εταιρείες στην προσπάθειά τους να συμβάλουν στον περιορισμό της διάδοσης του Covid19 αλλά και να διασωθεί το προϊόν τους οδήγησαν σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής δεδομένα σε συνολική απώλεια 314 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Στο Διάγραμμα 5.3.1.3 απεικονίζεται αναλυτικότερα συγκριτική εξελικτική πορεία των εσόδων μερικών από τις μεγαλύτερες αεροπορικές εταιρείες των Η.Π.Α για τα έτη 2020 και 2021. Ενθαρρυντικά ήταν τα αποτελέσματα μετρήσεων για την Αμερική από τον Ιούλιο και έπειτα, εμφανίζοντας σταδιακή μείωση συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές, γεγονός που σηματοδοτεί την τουριστική επαναφορά αρκετών προορισμών της ευρύτερης περιοχής και συνεπώς τη μερική επαναφορά της οικονομικής δραστηριότητας στον τομέα των αερομεταφορών. Ως καίριες ημερομηνίες του διαστήματος αυτού παρουσιάζονται οι :

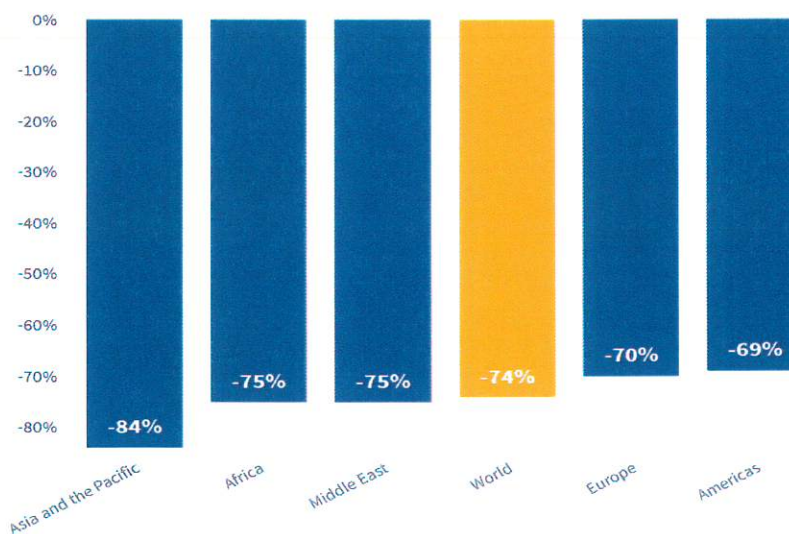
- 31 Ιανουαρίου: κηρύσσεται παγκόσμια υγειονομική κρίση
- 11 Μαρτίου: ο Πρόεδρος Trump, εκδίδει απαγόρευση εισερχόμενων πτήσεων από όλες τις χώρες-μέλη της Σένγκεν
- 19 Μαρτίου: καταγράφηκε αύξηση 40 της εκατό των κρουσμάτων μέσα σε 48 ώρες.
- 15 Μαΐου : ρεκόρ μηνιαία πτώση 16,4% των πωλήσεων στις ΗΠΑ
- 27 Μαΐου : ανακοινώθηκαν οι πρώτες δοκιμές εμβολίων σε ανθρώπους από δύο μεγάλες φαρμακευτικές εταιρείες
- 2 Ιουλίου: ο δείκτης ανεργίας στις Η.Π.Α μειώθηκε κατά 11,1 % και προστέθηκαν 4.8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας

Διάγραμμα 5.3.1.3 – Σύγκριση εσόδων αεροπορικών εταιρειών των Η.Π.Α , Πηγή : Upgraded Points

Ανάλογη είναι η εικόνα που καταγράφεται για τη δραστηριότητα των αερομεταφορών σε διεθνές επίπεδο Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται η ποσοστιαία μεταβολή στις διεθνείς αφίξεις ανά ήπειρο (UNWTO,2020).

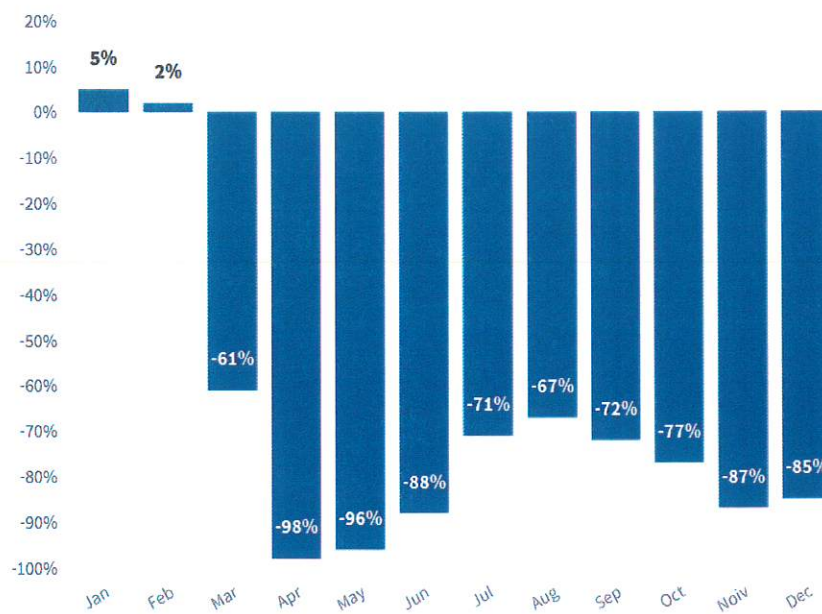
Change (%) 2020, by region

Source: World Tourism Organization (UNWTO) ©
Data as collected by UNWTO, January 2021. Published: 28/01/2021

Διάγραμμα 5.3.1.4 – Η ποσοστιαία μεταβολή στις διεθνείς αφίξεις ανά ήπειρο το έτος 2020, Πηγή : UNWTO

Αναλυτικότερα, 84% λιγότερο εισερχόμενο τουρισμό υποδέχτηκαν η περιοχή της Ασίας/Ειρηνικού Ωκεανού, 75% λιγότερο οι περιοχές της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, 70% και 69% οι περιοχές της Ευρώπης και της Αμερικής αντίστοιχα (UNWTO, 2020). Στην Ευρώπη η εικόνα διαφοροποιείται ελάχιστα προς το καλύτερο σε σύγκριση με άλλες περιοχές του κόσμου, καταγράφοντας ύστερα από τη μικρής διάρκειας ανάκαμψη που παρουσιάστηκε την καλοκαιρινή περίοδο αιχμής το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο μειώσεις στις αφίξεις 72% και 77% αντίστοιχα. (Διάγραμμα 5.3.1.5) επιδείνωση των κρουσμάτων που επέφερε η περίοδος Ιουλίου – Αυγούστου είχε σαν αποτέλεσμα να επιβληθούν σε όλη την Ευρώπη εκ νέου κάποιες μορφές ταξιδιωτικών περιορισμών. Παρ' όλα αυτά από την 1^η Σεπτεμβρίου 2020 οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως μεταξύ των μελών Σένγκεν, περιόρισαν τους περιορισμούς αυτούς σε ποσοστό 91%.

Διάγραμμα 5.3.1.5– Ποσοστό μείωσης αφίξεων Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2020, στην Ευρώπη , Πηγή : UNWTO

Σε αντίθεση με την Ευρώπη όμως, ίδιο χρονικό διάστημα, οι περιοχές της Ασίας και του Ειρηνικού συνέχισαν να διατηρούν τις καταγεγραμμένες μειώσεις σε ποσοστό 100%, διατηρώντας την πολιτική των περιορισμών που εφαρμόζει η Κίνα και άλλοι γνωστοί διεθνείς προορισμοί. Ενθαρρυντικά ήταν τα αποτελέσματα μετρήσεων για την Αμερική από τον Ιούλιο και έπειτα, εμφανίζοντας σταδιακή μείωση συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές, γεγονός που σηματοδοτεί την τουριστική επαναφορά αρκετών προορισμών της ευρύτερης περιοχής.

Χαρακτηριστική ήταν η αναφορά του Γενικού Γραμματέα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού Zurab Pololikashvili στο θέμα της άρσης των ταξιδιωτικών προορισμών, ο οποίος τόνισε τη σημασία μιας συντονισμένης προσέγγισης με ξεκάθαρους και σταθερούς κανόνες μεταξύ των χωρών όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη στις τουριστικές μετακινήσεις και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στην κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος (UNWTO,2020). Επιπλέον μέτρα που ελήφθησαν από τις αεροπορικές εταιρείες σε διεθνές επίπεδο, εκτός από τις προαναφερθείσες πολιτικές που εφαρμόστηκαν αναφορικά με τον τρόπο χρήσης και εξαργύρωσης των εισιτηρίων, αποτελούν η απόσυρση αεροσκαφών, η συντήρηση των οποίων ήταν αναγκαία προκειμένου να συνεχίσουν να πραγματοποιούν πτήσεις, η λήψη μέτρων πρόωρης συνταξιοδότησης σε εργαζομένους που βρίσκονταν κοντά στη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού τους δικαιώματος, η μέριμνα για τη δημιουργία προγραμμάτων χρήσης εθελοντικής άδειας από τους εργαζομένους καθώς επίσης και μείωση του ποσού καταβολής αποζημίωσης των στελεχών (Josephs,2020). Ακόμη μειώθηκαν στο ελάχιστον τα ποσοστά των νέων προσλήψεων των αεροπορικών εταιρειών, διεκόπη η λειτουργία των χώρων αναμονής των αεροδρομίων, περιορίστηκαν στο ελάχιστον οι μη απαραίτητες δαπάνες (εκδηλώσεις, μάρκετινγκ, παροχή ταξιδίων για τους εργαζομένους κ. α), πωλήθηκαν η δανείστηκαν αεροσκάφη και άλλα περιουσιακά

στοιχεία των αεροπορικών εταιρειών, ανεστάλη η εκτέλεση εργασιών της ακίνητης περιουσίας και τέλος ανεστάλη ο χρόνος παράδοσης νέων αεροσκαφών (Josephs,2020).

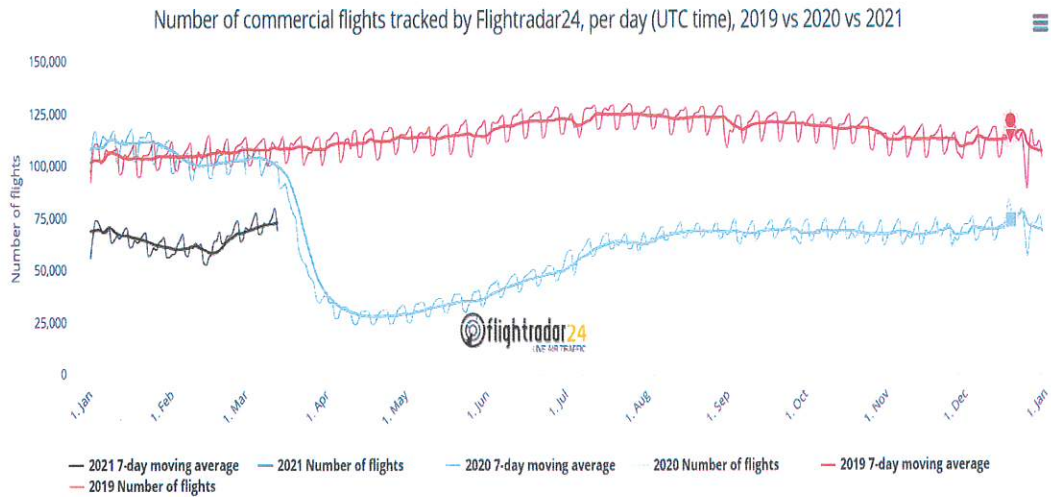
Τα μέτρα απαγόρευσης κυκλοφορίας που υιοθετήθηκαν από τις περισσότερες χώρες, στα πλαίσια του περιορισμού της εξάπλωσης του ιού Covid19 τα οποία οδήγησαν σε σημαντική μείωση όχι μόνο των διεθνών πτήσεων αλλά και των πτήσεων εσωτερικού είχαν σαν αποτέλεσμα την οικονομική ύφεση στον τομέα των αερομεταφορών. Εταιρείες κατασκευής αεροσκαφών, διαχείρισης και συντήρησης των εγκαταστάσεων των αεροδρομίων και τροφοδοσίας αποτελούν επιμέρους τμήματα της βιομηχανίας των αερομεταφορών που πληγήκαν σε εξίσου μεγάλο βαθμό (Ζοπουνίδης, 2020).

Η πρωτοφανής αυτή ύφεση έθεσε υπό πίεση τα αποθέματα ρευστότητας πολλών αεροπορικών εταιρειών, ακόμα και αναλογιστεί κανείς ότι περίπου το 50% του κόστους τους, συμπεριλαμβανομένων και των καυσίμων των αεροσκαφών, είναι μεταβλητό (Ζοπουνίδης, 2020).

Η αρνητική ζήτηση σε συνδυασμό με την αρνητική προσφορά έχει δημιουργήσει κλίμα αβεβαιότητας για την εξέλιξη της αεροπορικής βιομηχανίας και συνεπώς για τη βιωσιμότητα των αεροπορικών εταιρειών. Με την εμφάνιση του δεύτερου κύματος της πανδημίας από τα μέσα Νοεμβρίου και την εκ νέου επιβολή περιορισμών σχετικά με τις ταξιδιωτικές μεταφορές, πολλές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα βρίσκονται αντιμέτωπες ακόμα και με οριστική διακοπή της λειτουργίας τους.

Τρεις από τις μεγαλύτερες αεροπορικές εταιρείες παγκοσμίως, η Emirates, η Lufthansa και η Qatar Airways έχουν αναστείλει στο μεγαλύτερο μέρος τους τη λειτουργία των αεροσκαφών τους. Συγκεκριμένα η Emirates από το Μάρτιο έως και το Μάιο του 2020 απαγόρευσε όλες τις επιβατικές πτήσεις χρησιμοποιώντας τα αεροσκάφη της μόνο για τις ανάγκες εμπορευματικών πτήσεων , καταγράφοντας μείωση 75% στις επιβατικές πτήσεις, ποσοστό που μεταφράζεται σε 3,8 δισεκατομμύρια δολάρια (Moseley, 2020).

Στο Διάγραμμα 5.3.1.6 απεικονίζονται συγκεντρωτικά οι συνολικές εμπορικές πτήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 2019, 2020 και τον Ιανουάριο του 2021, ενισχύοντας την πεποίθηση ότι τα έσοδα των αεροπορικών εταιρειών θα συνεχίσουν να παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα για περισσότερο διάστημα.

Διάγραμμα 5.3.1.6 – Παγκόσμιες εμπορικές πτήσεις 2019,2020 και 2021,Πηγή : Flightradar

Η επαναλαμβανόμενη αναστολή λειτουργίας των αεροπορικών εταιρειών είχε μεγάλο αντίκτυπο στο δυναμικό που απασχολείται στον τομέα των αερομεταφορών. Σύμφωνα με πρόβλεψη της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών ύστερα από μία πρώτη αξιολόγηση της πανδημίας τον Απρίλιο του 2020, 25 εκατομμύρια των απασχολούμενων του τομέα είχαν αυξημένες πιθανότητες να χάσουν τη δουλειά τους, ενώ οι ζώες 65,5 εκατομμυρίων ανθρώπων είναι άμεσα εξαρτώμενες από τον κλάδο της βιομηχανίας των αερομεταφορών και του τουρισμού.

Για το λόγο αυτό και για την ενίσχυση της προσπάθειας επανένταξης όσων έχασαν τη δουλειά τους το διάστημα αυτό, η Διεθνής Ένωση Αερομεταφορών ανακοίνωσε την παροχή δωρεάν διαδικτυακού σεμιναρίου σε όσους επιθυμούν να εργαστούν και πάλι στον τομέα και εγγραφούν μέχρι και τις 23 Φεβρουαρίου. Τα τρίωρης διάρκειας σεμινάρια που διεξάγονται από πρώην μέλη πληρώματος, αποσκοπούσαν μεταξύ άλλων

και στην εξέλιξη δεξιοτήτων που μπορούν να αξιοποιηθούν και σε διαφορετικές θέσεις του κλάδου (IATA,2021).

Επιπλέον στα πλαίσια της οικονομικής ενίσχυσης του τομέα των αεροπορικών εταιριών παγκοσμίως οι κυβερνήσεις έχουν προσφέρει μέχρι στιγμής πακέτα στήριξης που αγγίζουν συνολικά τα 85 δισεκατομμύρια δολάρια, 50 εκ των οποίων δόθηκαν από την αμερικανική κυβέρνηση (25 εκατομμύρια σε δάνεια και 25 εκατομμύρια σε επιχορηγήσεις), ποσό το οποίο ξεπερνάει σε περιπτώσεις ορισμένων χωρών ακόμα και τον ετήσιο προϋπολογισμό τους (Eurocapital, 2020).

Αποτέλεσμα της μείωσης του ποσοστού ταξιδιωτικών δαπανών λόγω της περιορισμένης τουριστικής κίνησης κατά τη διάρκεια της πανδημικού φαινομένου, καθώς επίσης και των επενδύσεων στον κλάδο, η τουριστική βιομηχανία εμφάνισε αρκετά μεγάλη μείωση των εσόδων. Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας τα έσοδα για το έτος 2020 ήταν 371 δισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία 250 εκατομμύρια οφείλονται στις διεθνείς αερομεταφορές και 120 δισεκατομμύρια στις μετακινήσεις εσωτερικού. Επιπλέον τα αεροδρόμια και οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών αεροναυτιλίας σημείωσαν απώλεια της τάξεως των 115 δισεκατομμυρίων και 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων αντίστοιχα (ICAO,2021). Η πτώση του συνόλου των 370 εκατομμυρίων δολαρίων στα έσοδα των αεροπορικών εταιρειών αντιπροσωπεύει συγκεκριμένα ανά γεωγραφική περιοχή ζημία 120 δισεκατομμυρίων στην περιοχή του Ειρηνικού/Ασίας, 100 δισεκατομμύρια στην Ευρώπη και 88 δισεκατομμύρια στη Βόρεια Αμερική. Ακολουθεί η περιοχή της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής με ζημία 26 δισεκατομμύρια δολάρια, η περιοχή της Μέσης Ανατολής και τέλος η περιοχή της Αφρικής με 22 δισεκατομμύρια και 14 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα (ICAO,2021).

Εικόνα 5.3.1.1. – Εκτιμώμενες επιδράσεις της πανδημίας στην επιβατική κίνηση και τα αεροπορικά έσοδα, ανά περιοχή, το 2020, Πηγή : ICAO

Ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας αναφέρει επιπλέον ότι αναμένεται παράταση της μειωμένης ζήτησης στον τομέα των αερομεταφορών και το 2021, το οποίο σε συνδυασμό με το ενδεχόμενο εμφάνισης δυσμενών εξελίξεων που θα επιφέρουν περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης για τις τουριστικές αερομεταφορές, προμηνύουν την ενδεχόμενη ανάκαμψη των τουριστικών ταξιδιών να κυριαρχεί μετά το πρώτο τρίμηνο του 2021.

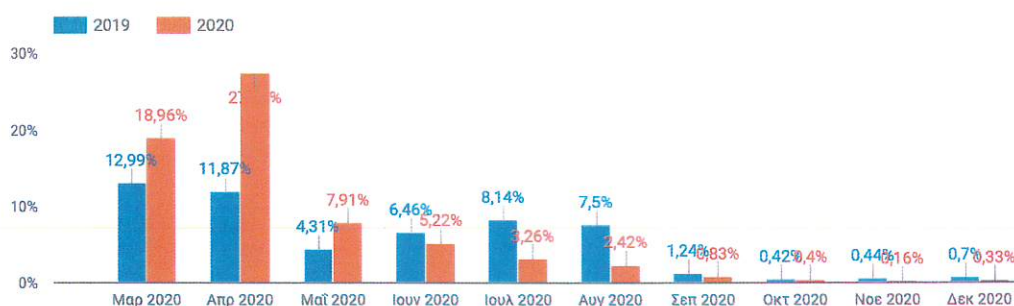
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Οι δραματικές διαστάσεις που πήρε η πανδημία του Covid19 είχαν σαν αποτέλεσμα να πληγεί σε σημαντικό βαθμό και ο κλάδος της ξενοδοχειακής βιομηχανίας σε πολλές χώρες. Τα αποτελέσματα ποικίλουν ανάλογα με το βαθμό στον οποίο έχει πληγεί κάθε μία από αυτές, την τοποθεσία τους, τη συνολική προσπάθεια που κατεβλήθη προκειμένου

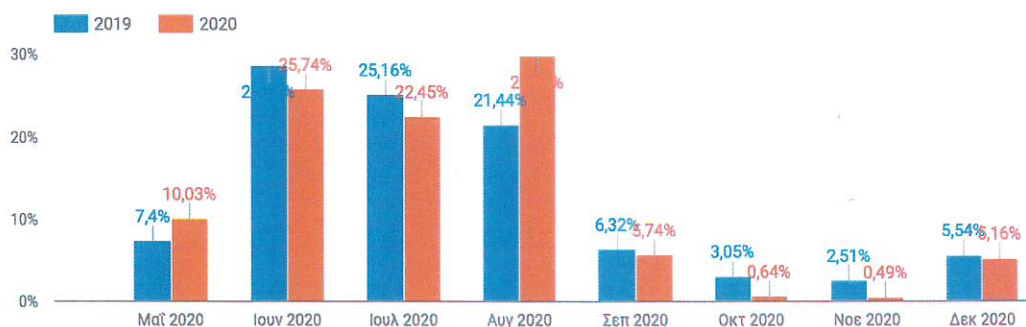
να αντιμετωπιστούν οι πρωτόγνωρες αυτές συνθήκες καθώς επίσης και τις πηγές της ζήτησης για τη συγκεκριμένη παροχή.

Οι μαζικές ακυρώσεις των πτήσεων και η στασιμότητα που επέφεραν στις τουριστικές μετακινήσεις είχαν σαν αποτέλεσμα την έλλειψη εισροής τουριστών στις επιχειρήσεις φιλοξενίας παγκοσμίως. Η πρωτοφανής χαμηλή ζήτηση που καταγράφηκε το 2020 σε συνδυασμό με τις κρατικές υποδείξεις για αναστολή της λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων οδήγησε πολλές επιχειρήσεις φιλοξενίας σε προσωρινό κλείσιμο μεν για μεγάλο χρονικό διάστημα δε (Rossi-Espagnet και Fenerty, 2021).

Συγκριτικά με το έτος 2019, και συγκεκριμένα για τα χρονικά διαστήματα των εβδομάδων 16 - 22 Μαρτίου και 25 – 31 Μαΐου, οι μήνες που παρουσίασαν τα μεγαλύτερα ποσοστά κρατήσεων ήταν ο Μάρτιος, ο Απρίλιος και οι μήνες της καλοκαιρινής περιόδου.

Διάγραμμα 5.3.2.1 – Παγκόσμιες ακυρωμένες κρατήσεις , Πηγή : Hotelrunner

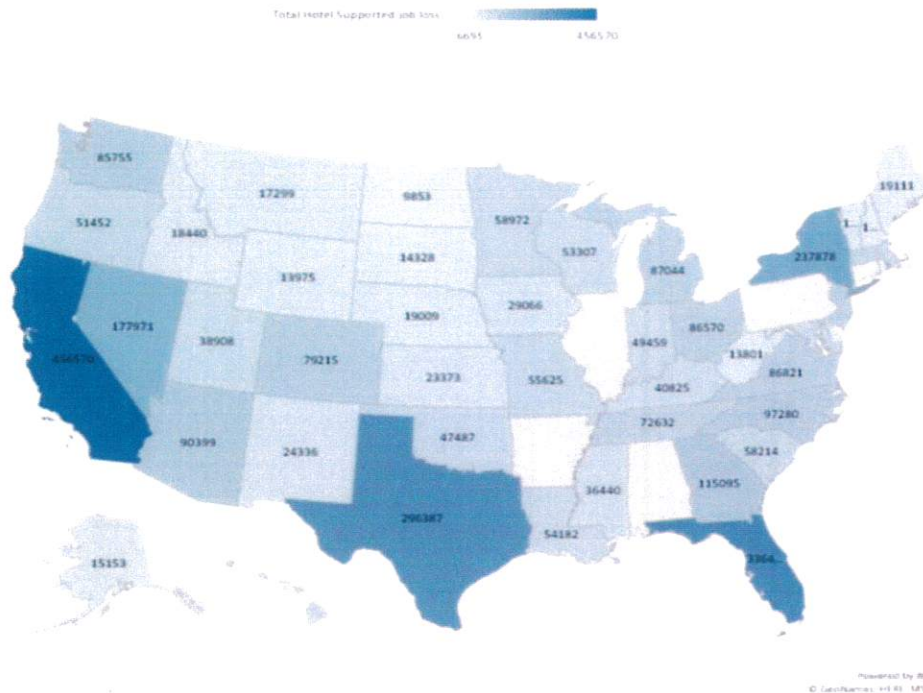

Διάγραμμα 5.3.2.2. – Παγκόσμιες ακυρωμένες κρατήσεις , Πηγή: Hoterunner

Δεδομένης της αβεβαιότητας που προκάλεσε η πανδημία του ιού Covid19, το χαμηλό ποσοστό κρατήσεων και το υψηλό ποσοστό ακυρώσεων σήμαινε ότι οι επιχειρήσεις φιλοξενίας και τα καταλύματα σε ολόκληρο τον κόσμο βρέθηκαν αντιμέτωπα με αρκετά μειωμένη εισροή χρημάτων, κάτι το οποίο είχε σημαντικό αντίκτυπο στη ρευστότητα των επιχειρήσεων τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Στην προσπάθεια αυτή του περιορισμού των απωλειών και της μείωσης του λειτουργικού κόστους, οι περισσότερες επιχειρήσεις φιλοξενίας μείωσαν το απασχολούμενο προσωπικό και σε πολλές περιπτώσεις ανέστειλαν εντελώς τη λειτουργία τους. Μεταξύ άλλων αυτό οδήγησε σε μαζικές άδειες άνευ αποδοχών για τους απασχολούμενους στον κλάδο, ακύρωση της πληρωμής μερισμάτων και αναβολή των κεφαλαιουχικών τους δαπανών.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, μία από τις μεγαλύτερες ξενοδοχειακές αγορές, αποτέλεσε μία από τις περιοχές που πλήγηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO,2020) το 2019 υποδέχθηκε 80 εκατομμύρια τουρίστες, οι οποίοι επέφεραν έσοδα ύψους 214 εκατομμυρίων δολαρίων, αποτελώντας την Τρίτη χώρα παγκοσμίως σε επίπεδα επισκεψιμότητας. Το ξέσπασμα της πανδημίας όμως το επόμενο έτος είχε καταστροφικές επιπτώσεις για την τουριστική βιομηχανία της περιοχής στην οποία μέχρι και σήμερα έχουν καταγραφεί συνολικά 29,495,609 κρούσματα και 535.628 θάνατοι (John Hopkins University of Medicine ,2020).

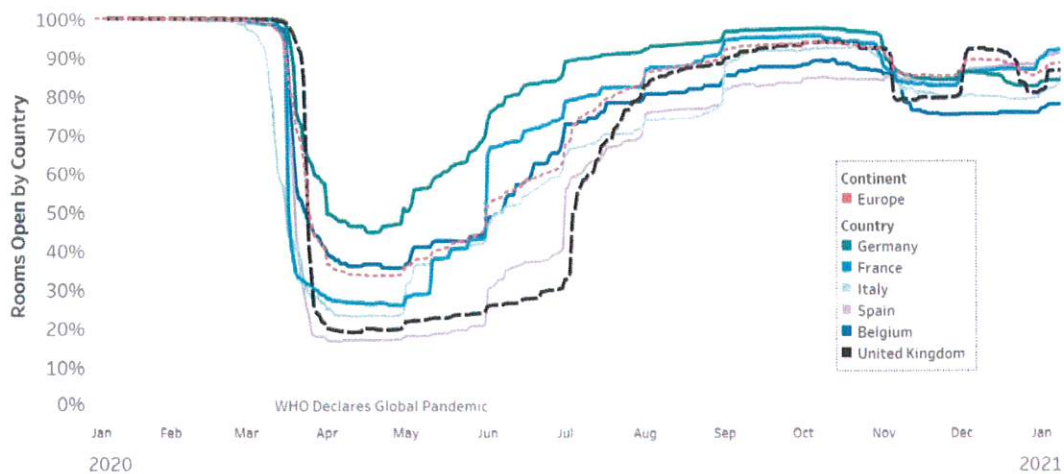
Ως συνέπεια του πανδημικού φαινομένου η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων μειώθηκε σε ποσοστό μικρότερο του 25% με αποτέλεσμα την, σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα, απώλεια 7,2 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στον κλάδο των επιχειρήσεων φιλοξενίας, αποτελώντας το μεγαλύτερο ιστορικά καταγεγραμμένο αριθμό για τις Η.Π.Α.

Διάγραμμα 5.3.2.3 – Απώλεια θέσεων εργασίας στις Η.Π.Α κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid19, ανά Πολιτεία , Πηγή : Hospitalitynet,2020

Στο Διάγραμμα 5.3.2.3 απεικονίζεται αναλυτικά η απώλεια των θέσεων εργασίας ανά πολιτεία.

Για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη, η αναστολή της λειτουργίας ξεκίνησε από το τέλος Μαρτίου του 2020 και μέχρι τον Απρίλιο του 2020 το συνολικό ποσοστό άγγιζε το 60%. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 5.3.2.4. κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, όπου υπήρξε και μερική άρση των περιοριστικών ταξιδιωτικών μέτρων, καταγράφηκε παροδική αύξηση της ξενοδοχειακής δραστηριότητας με μερική επαναφορά της τουριστικής ζήτησης. Μετά το πέρας της τουριστικής σεζόν, εμφανίστηκε δεύτερο κύμα εξάπλωσης του ιού που οδήγησε σε επαναφορά των περιοριστικών μέτρων και την επιβολή νέων lockdowns. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η εκ νέου αναστολή της λειτουργίας των επιχειρήσεων φιλοξενίας δεδομένης της μείωσης των τουριστικών μετακινήσεων.

Source: STR, 2021 © CoStar Realty Information, Inc.

CoStarGroup

Διάγραμμα 5.3.2.4 – Παγκόσμια ξενοδοχειακή δραστηριότητα 2020, Πηγή : CoStar

Βασικοί διαθέσιμοι δείκτες για τη μέτρηση και την καλύτερη κατανόηση της ξενοδοχειακής βιομηχανίας (Hite και Rossman 2020) είναι οι :

- Μέσος ημερήσιος ρυθμός (ADR) : μετράει το ημερήσιο έσοδο κάθε κατειλημμένου δωματίου για μία δεδομένη περίοδο (συνολικά έσοδα δωματίων / συνολικά κλεισμένα δωμάτια)
- Έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο (RevPAR) : μετράει τις οικονομικές επιδόσεις σε μία δεδομένη χρονική περίοδο και καθορίζεται από τον αριθμό των διαθέσιμων δωματίων
- Συνολικά έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο (TRevPAR): μετράει το άθροισμα των συνολικών πωλήσεων του ξενοδοχείου για μια δεδομένη χρονική περίοδο διαιρούμενο με το συνολικό αριθμό διαθέσιμων δωματίων
- Μεικτό λειτουργικό κέρδος ανά διαθέσιμο δωμάτιο (GOPPAR-Gross Operating profit per room) : μετράει πόσα χρήματα κερδίζει ένα ξενοδοχείο κατά μέσο όρο για κάθε δωμάτιο

- Payroll Par : μετράει το κόστος εργασίας

Αναλυτικά στους κάτωθι πίνακες παρουσιάζονται μερικοί από τους βασικούς αυτούς δείκτες, υπολογισμένοι στο τέλος του δεύτερου τριμήνου του 2020, ανά γεωγραφική περιοχή, συγκριτικά με το έτος 2019 (Eisen, 2020). Συγκεκριμένα στην περιοχή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής με τα μεγαλύτερα ποσοστά θνησιμότητας του ιού, τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο τον Ιούνιο ήταν 87,3% λιγότερα σε ετήσια βάση, παρά το γεγονός ότι παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Στα ίδια πλαίσια κινήθηκαν και τα συνολικά έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο (TRevPAR) σημειώνοντας πτώση 87,9% , αν και αυξημένα κατά 67% συγκριτικά με το Μάιο.

Η μηνιαία μείωση που καταγράφηκε για το κέρδος είναι σε συνάρτηση με την αύξηση των εξόδων. Αυτό σημαίνει ότι ενώ τα συνολικά έξοδα μειώθηκαν, κατά τη διάρκεια του Ιουνίου αυξήθηκαν κατά 62,7 %, με ταυτόχρονη αύξηση του κόστους εργασίας σε ποσοστό 37,2%, σημάδι ότι κάποιες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επαναφέρουν μερική ή και την πλήρη λειτουργία τους.

Κατακόρυφη πτώση σημείωσε το μεικτό λειτουργικό κέρδος ανά διαθέσιμο δωμάτιο αγγίζοντας το -118%.

KPI	June 2020 v. June 2019	YTD 2020 v. YTD 2019
RevPAR	-87.3% to \$23.10	-59.1% to \$71.02
TRevPAR	-87.9% to \$33.87	-58.1% to \$115.11
Payroll PAR	-62.7% to \$35.20	-37.9% to \$59.91
GOPPAR	-118.2% to -\$20.11	-85.2% to \$15.43

Πίνακας 5.3.2.1 - Δείκτες απόδοσης κέρδους και απώλειας – Η.Π.Α , Πηγή : Hotstats

Διαφοροποιημένη είναι η εικόνα που παρουσιάζει η Ευρώπη, αν και αποτελεί περιοχή με αυξημένο το ρυθμό μετάδοσης του ιού, με εμφανή αστάθεια για τη ζήτηση του τουριστικού προϊόντος. Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι διψήφιες μειώσεις που παρουσιάζονται στον πίνακα.

Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής σεζόν, οι περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις εξαρτιούνταν σε μεγάλο βαθμό από το κεφάλαιο του εισερχόμενου τουρισμού, εξάρτηση την οποία ενίσχυσε η πλήρης απαγόρευση ταξιδιωτών από ορισμένες χώρες στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Μείωση 94,6% παρουσίασαν τον Ιούνιο τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο σε σχέση με την ίδια χρονική περίοδο του προηγούμενου έτους με πληρότητα κάτω από το 10%.

Τα συνολικά έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο σημείωσαν μείωση 91,6% τον Ιούνιο του 2020 σε σχέση με το έτος 2019. Το μεικτό λειτουργικό κέρδος ανά διαθέσιμο δωμάτιο για το υπόλοιπο μισό του 2020 μειώθηκε 122% συγκριτικά με το 2019.

KPI	June 2020 v. June 2019	YTD 2020 v. YTD 2019
RevPAR	-94.6% to €10.01	-63.2% to €41.77
TRevPAR	-91.6% to €18.57	-60.5% to €67.03
Payroll PAR	-69.2% to €17.90	-38.4% to €33.70
GOPPAR	-114.7% to -€14.27	-96.1% to €2.24

Πίνακας 5.3.2.2. - Δείκτες απόδοσης κέρδους και απώλειας στην Ευρώπη, Πηγή : Hotstats

Στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού ωκεανού παρατηρήθηκε σε μερικές χώρες απότομη αύξηση των κρουσμάτων. Μεταξύ αυτών και η Ινδία η οποία κατέλαβε την τρίτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη με τις χώρες που κατέγραψαν περισσότερα από ένα εκατομμύρια κρούσματα. Επιπλέον η Ιαπωνία και η Αυστραλία εμφάνισαν βρέθηκαν αντιμέτωπες με δεύτερο πανδημικό λοιμώξεων. Τα ετήσια συνολικά έσοδα ανά διαθέσιμο

δωμάτιο μειώθηκαν 59,9% σε σχέση με το έτος που προηγήθηκε και το μεικτό λειτουργικό κέρδος ανά διαθέσιμο δωμάτιο την περίοδο του Ιουνίου μειώθηκε 92,8% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους.

KPI	June 2020 v. June 2019	YTD 2020 v. YTD 2019
RevPAR	-68.5% to \$27.70	-61.8% to \$35.89
TRevPAR	-65.8% to \$53.29	-59.9% to \$64.90
Payroll PAR	-51.7% to \$22.62	-35.3% to \$30.49
GOPPAR	-92.8% to \$3.58	-93.8% to \$3.41

Πίνακας 5.3.2.3. - Δείκτες απόδοσης κέρδους και απώλειας στην Ασία/Ερηνικό, πηγή : Hotstats

Τα αποτελέσματα των μετρήσεων για την περιοχή της Μέσης Ανατολής πλησιάζουν περισσότερο εκείνα της περιοχής της Ασίας και του Ειρηνικού. Παρά το γεγονός ότι η πληρότητα βρισκόταν σε υψηλότερα επίπεδα από την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες τον Ιούνιο, παρατηρήθηκε μείωση 2 ποσοστιαίων μονάδων συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα.

Τόσο τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο όσο και τα συνολικά έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο σημείωσαν αύξηση 5,3% σε σχέση με το Μάιο. Η αύξηση των εξόδων ανά διαθέσιμο δωμάτιο κατά 16,7% σε συνδυασμό με το αυξημένο κόστος εργασίας κατά 8,7% οδήγησαν αντισταθμιστικά στην μικρή αυτή αύξηση των εσόδων.

Ο εορτασμός του πρώτου τριμήνου της παραδοσιακής γιορτής των θυσιών Eid Al-Adha οδήγησε σε αύξηση των κρουσμάτων με αποτέλεσμα να επιβληθεί πλήρης περιορισμός μετακινήσεων καθ' όλη τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου και συγκεκριμένα από τις 31 Ιουλίου έως και τις 3 Αυγούστου.

Αποτέλεσμα της αύξησης των κρουσμάτων το δεύτερο τρίμηνο του έτους είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση του συνολικού μεικτού κέρδους ανά διαθέσιμο δωμάτιο σε ποσοστό 140,6% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος.

KPI	June 2020 v. June 2019	YTD 2020 v. YTD 2019
RevPAR	-75.6% to \$23.42	-50.5% to \$59.11
TRevPAR	-77.7% to \$37.93	-51.5% to \$100.43
Payroll PAR	-46.5% to \$30.81	-31.2% to \$40.27
GOPPAR	-140.6% to -\$18.27	-74.9% to \$19.06

Πίνακας 5.3.2.4 - Δείκτες απόδοσης κέρδους και απώλειας – Μέση Ανατολή, Πηγή : Hotstats

6.Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΟΥ COVID19 ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στα τέλη Φεβρουαρίου του έτους 2020 ο νέος κορωνοϊός είχε ήδη περάσει τα σύνορα της Ελλάδος. Παρά τις ήδη ανησυχητικές του διαστάσεις, ήταν ήδη γνωστή η ιδιαίτερα μεταδοτική του ιδιότητα, γεγονός που έθεσε τον παγκόσμιο πληθυσμό σε ευάλωτη θέση. Σοβαρότερη ήταν η εικόνα για τις μεγαλύτερες ηλικίες και ακόμα πιο σοβαρή στις ευπαθείς ομάδες, με ποσοστό θνητότητας μεγαλύτερο από 15% στα άτομα ηλικίας άνω των 85 ετών (Καφετζής,2020).

Στα πλαίσια της πρόληψης και της υγειονομικής παρακολούθησης της συμπεριφοράς και της διάδοσης του ιού, οι υγειονομικές αρχές της χώρας ξεκίνησαν να συστήνουν την αναστολή εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων προς αποφυγή του συνωστισμού σε συνδυασμό με την παραμονή σε κατ' οίκον περιορισμό για 14 ημέρες, όσο διαρκεί η περίοδος επώασης του ιού, σε όσους επέστρεφαν στη χώρα από περιοχές που είχαν ήδη πληγεί και σε εκείνους που ήρθαν σε επαφή μαζί τους.

Ύστερα από επιβεβαίωση του πρώτου περιστατικού θανάτου στα μέσα Μαρτίου, εκδόθηκε κυβερνητική απόφαση η οποία όριζε το κλείσιμο όλων των δομών της εκπαίδευσης, των χώρων λατρείας και των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πολιτισμού, της ψυχαγωγίας και του επισιτισμού.

Στη συνέχεια ακολούθησαν οι περιορισμοί των τουριστικών μετακινήσεων μέσω οδικών, θαλάσσιων και αεροπορικών δικτύων καθώς επίσης και της πρόσδεσης κρουαζιερόπλοιων στα ελληνικά λιμάνια. Η έλλειψη τήρησης των μέτρων από τους πολίτες σε συνδυασμό με την αύξηση των κρουσμάτων, οδήγησαν στην επιβολή αυστηρών περιοριστικών μέτρων κυκλοφορίας και μετακίνησης των πολιτών σηματοδοτώντας το πρώτο μεγάλο κύμα έξαρσης του ιού.

Αποτέλεσμα της άμεσης κρατικής παρέμβασης με την επιβολή των μέτρων αποτέλεσε η ύφεση του πανδημικού φαινομένου στα τέλη Μαΐου. Η πτωτική πορεία των κρουσμάτων και των νοσηλευόμενων στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, είχε σαν επακόλουθο σταδιακά την άρση των περιοριστικών μέτρων και εν τέλει την επαναλειτουργία των εκπαιδευτικών δομών και των επιχειρήσεων με τελευταίες αυτές του τουρισμού τον Ιούλιο. Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου επετράπη εκ νέου η τουριστική εισροή στη χώρα, γεγονός που οδήγησε στην εμφάνιση δεύτερου κύματος έξαρσης του ιού από τα μέσα Σεπτεμβρίου σημειώνοντας συνολικά πολύ μεγαλύτερο συνολικό αριθμό κρουσμάτων σε σχέση με τον Απρίλιο (Iossiphides, Pechlivanidis and Thanaskos, 2020).

Παρά τις έντονες συστάσεις των υγειονομικών αρχών για την αποφυγή συνωστισμού και την επιτακτική χρήση των ατομικών μέτρων υγιεινής, ο αριθμός των κρουσμάτων σημείωνε σταθερά ανοδική πορεία με αποτέλεσμα το Νοέμβριο να ανακοινωθεί από την κυβέρνηση της χώρας η επιβολή νέου καθολικού περιορισμού μετακινήσεων και εκ νέου αναστολή της λειτουργίας των εκπαιδευτικών δομών και των επιχειρήσεων. Επιπλέον, παρά τη μικρής διάρκειας περίοδο οικονομικής ανάτασης που προσέφερε η καλοκαιρινή σεζόν στην Ελλάδα, το δεύτερο κύμα έξαρσης του ιού επέφερε νέο πλήγμα στην οικονομία της και δει στον τουριστικό κλάδο στον οποίο βασίζονται σε μεγάλο βαθμό τα έσοδα της χώρας. Στις επόμενες ενότητες θα παρουσιαστούν αναλυτικότερα οι επιπτώσεις της εξελικτικής πορείας του ιού Covid19 στον τουριστική βιομηχανία της χώρας.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Σύμφωνα με τον ΕΟΤ, αν και διαθέτει μικρή έκταση, καταλαμβάνει μία από τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη. Παρά τον εποχικό του χαρακτήρα που οφείλεται στην κλιματική φύση του τουριστικού προϊόντος της χώρας, λόγω των διάσπαρτων σε όλη την έκταση της Ελλάδας τουριστικών προορισμών, ο τουρισμός αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος σε πολλές από τις Περιφέρειές της (Δρ Ίγκος and Κουτσός, 2020).

Για το λόγο αυτό όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα η συνεισφορά της τουριστικής βιομηχανίας στην οικονομία της χώρας καταλαμβάνει μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ, το οποίο κυμαίνεται από 27,5% έως και 33,1%.

ΕΣΣ	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ρόδος	Κως	Κρήτες	Ηράκλειο	Κόνι	Κέρκυρα	Ζακύνθος	Κεφαλονιά	Αίολο	Μυκόνος	Ευβοία	Αργολίδα	Καλαμάτα	Εύβοια	Συδώνες	Καβάλα	Μυτιλήνη	Σύνολο	
Ιανουάριος	288.929	116.888	0			1.827	1.204	1		2	5	8			2					20	408.918
Φεβρουάριος	244.088	112.386				8.324	1.488	22		3	14	279			327		6	8	74	386.959	
Μάρτιος	217.801	55.291	121			4.654	553	168		2	1	12			4					25	279.376
Απρίλιος	161			13				5	3											1	183
Μάιος	11																				17
Ιούνιος	73.894	12.732		170		2		11			21		20								86.850
Ιούλιος	302.542	114.112	111.372	81.189	2.285	214.312	50.127	84.194	58.131	12.531	16.119	31.754	30.982	5.730	9.008	5.882	7.477	8.340	1.358	1.122.955	
Αύγουστος	333.590	123.318	193.600	108.188	4.448	316.174	78.020	159.842	99.308	37.079	38.738	83.342	58.429	4.024	13.642	8.316	15.943	9.098	3.757	1.682.688	
Επταήμερος	228.734	86.490	150.389	83.747	1.582	210.597	48.475	107.410	35.532	20.885	21.283	30.624	33.479	2.929	9.784	4.813	9.551	4.731	283	1.090.627	
Οκτώβριος	203.107	67.850	128.757	67.046		141.449	21.815	52.541	5.726	5.300	6.288	7.003	17.124	1.483	4.400	401	582	1.305		732.195	
Νοέμβριος	58.070	5.543	1.640	1.085		4.557	114	284	28			34	270		217					72.830	
Δεκέμβριος	73.324	14.376	51			393															88.911
Ετήσιο	2.823.878	789.158	685.936	322.348	8.328	902.276	291.781	484.484	196.723	75.887	74.878	132.887	148.285	14.178	38.128	18.888	33.558	22.285	5.487	5.989.721	

ΕΣΣ	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ρόδος	Κως	Κρήτες	Ηράκλειο	Κόνι	Κέρκυρα	Ζακύνθος	Κεφαλονιά	Αίολο	Μυκόνος	Ευβοία	Αργολίδα	Καλαμάτα	Εύβοια	Συδώνες	Καβάλα	Μυτιλήνη	Σύνολο	
Ιανουάριος	271.830	100.085	48			1.738	1.485						38						1.084	17	378.115
Φεβρουάριος	251.571	98.359				6.597	1.488						118		248						358.381
Μάρτιος	358.299	123.494	94	188		10.228	2.017	508	150				695								495.734
Απρίλιος	511.163	180.003	102.883	31.851	691	185.688	71.079	82.880	10.538	7.805	4.444	18.189	28.827	351	5.507	1.347	55	908	820	1.232.328	
Μάιος	593.359	226.468	285.172	154.106	8.351	402.172	152.538	178.333	106.219	41.022	31.878	43.843	59.885	8.000	18.888	14.389	21.450	13.813	6.982	2.382.238	
Ιούνιος	698.035	276.261	410.082	287.828	28.174	543.178	293.082	283.264	161.832	82.848	58.891	82.384	91.335	18.947	27.888	28.661	35.894	24.872	11.589	3.225.811	
Ιούλιος	854.081	314.485	478.715	247.169	24.357	648.822	223.940	317.577	204.052	78.809	75.183	119.895	114.838	20.183	25.583	32.574	48.284	28.311	14.982	3.881.989	
Αύγουστος	876.070	298.237	477.405	248.652	28.284	651.055	295.323	389.733	200.245	77.555	65.788	118.961	107.874	18.032	32.873	31.288	48.186	28.744	14.284	3.835.581	
Επταήμερος	734.112	251.822	388.577	191.725	17.511	538.058	181.111	237.128	146.825	53.088	53.100	67.914	79.854	14.658	28.136	25.320	25.861	19.834	10.366	3.083.811	
Οκτώβριος	558.872	198.624	200.147	95.789	1.827	598.089	95.667	89.578	28.877	11.891	11.848	22.885	28.036	4.283	8.588	4.684	984	6.518	898	1.881.571	
Νοέμβριος	380.004	119.238	373	69		18.178	2.378	465					424		1.082						531.117
Δεκέμβριος	288.915	148.889	3	4		3.471	1.438	145													451.843
Ετήσιο	6.412.891	2.341.740	2.343.289	1.178.287	99.085	3.382.220	1.141.434	1.487.428	898.538	330.329	308.888	474.081	518.988	84.464	183.384	137.150	181.904	122.882	58.818	21.486.312	

Πίνακας 6.1.1 – Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της Ελλάδας, Πηγή : ΙΝΣΕΤΕ

Τα περιοριστικά μέτρα ταξιδιωτικών μετακινήσεων που επιβλήθηκαν σε παγκόσμια κλίμακα λόγω της διασποράς του ιού επέφεραν στασιμότητα στον τομέα των αερομεταφορών. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.1.1 (Δρ Ίγκος and Λάμπρου, 2021) την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2020 πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας

775 χιλιάδες διεθνείς αεροπορικές αφίξεις σε σχέση με 734 χιλιάδες της ίδιας περιόδου το προηγούμενο έτος, σημειώνοντας 5,5% αύξηση. Το Μάρτιο όταν κηρύχθηκε για πρώτη φορά κατάσταση παγκόσμιας έκτακτης ανάγκης λόγω του πανδημικού φαινομένου, καταγράφηκε μείωση 43,7% και πραγματοποιήθηκαν μόλις 279 χιλιάδες αεροπορικές αφίξεις. Τους επόμενους δύο μήνες επιβλήθηκε γενικό lockdown στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να παραμείνουν κλειστά όλα τα αεροδρόμια της χώρας. Ως συνέπεια αυτού, τον Ιούνιο οι αφίξεις κατέγραψαν κατακόρυφη μείωση της τάξεως του 97,3%, ενώ τον Ιούλιο σημειώθηκε μικρή άνοδος περίπου 20% συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα. Η ανοδική αυτή πορεία όμως δεν διατηρήθηκε και για την υπόλοιπη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου.

Παρά το γεγονός ότι η εισροή τουριστών γινόταν υπό προϋποθέσεις και με αυστηρά υγειονομικά πρωτόκολλα θεσπισμένα από την κυβέρνηση (Υπουργείο Τουρισμού,2020), μεταξύ των οποίων 48ωρη ηλεκτρονική αίτηση πριν την πτήση για κατηγοριοποίηση επικινδυνότητας, αυξημένος αριθμός δειγματοληπτικών ελέγχων ακόμα και καραντίνα σε περιπτώσεις ταξιδιωτών από χώρες εκτός EASA, μέχρι να αποδειχθεί αρνητικός ο διαγνωστικός έλεγχος, δεν άργησε να φανεί η υποτροπή. Μέχρι και το τέλος του έτους οι αρνητικές ποσοστιαίες τιμές στις αφίξεις επανήλθαν και συγκεκριμένα το Δεκέμβριο οι συνολικές αφίξεις ήταν μόλις 88 χιλιάδες , 80% λιγότερες σε σχέση με το 2019 (INSETE,2020).

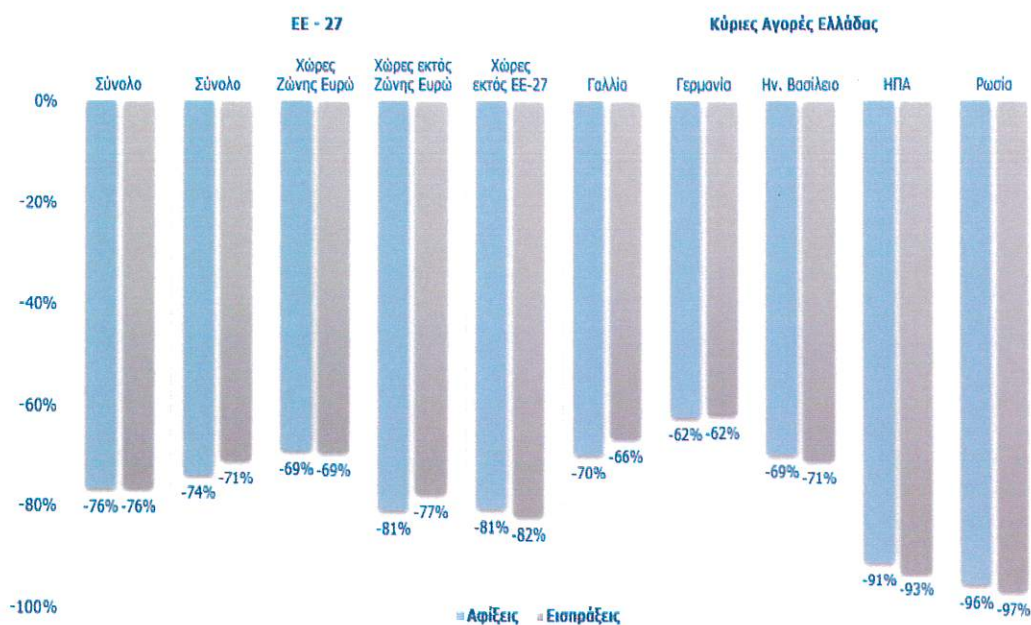
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Επιδόσεις παρόμοιες με τις τάσεις που είχαν καταγραφεί τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως, ακολούθησαν οι ελληνικές ξενοδοχειακές μονάδες. Κατά τη διάρκεια του κρίσιμου τουριστικά τριμήνου Ιουλίου – Αυγούστου η μέση πληρότητα άγγιξε το 25% έναντι του 71% της ίδιας χρονικής περιόδου του προηγούμενου έτους, παρά τη μικρή άνοδο της τάξεως του 30% που καταγράφηκε μόνο κατά τη διάρκεια του Αυγούστου (Σκοπελίτης, 2020).

Έως και το μήνα Σεπτέμβριο, λίγο πριν τη λήξη της επίσημης τουριστικής περιόδου του έτους, η πληρότητα δεν ξεπέρασε το 30%, κάτι το οποίο σε συνδυασμό με τη μέση ημερήσια χρέωση (ADR) η οποία ανέρχεται στα 86€, είχε σαν αποτέλεσμα τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο (RevPAR) να αγγίζουν μόλις το ποσό των 20€ (Ιωσιφίδης, 2020).

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ

Άμεση συνέπεια της μειωμένης τουριστικής κινητικότητας και επομένως της αντίστοιχα μειωμένης τουριστικής εισροής στη χώρα ήταν και η μείωση των ταξιδιωτικών εισπράξεων. Έως και το μήνα Σεπτέμβριο το σύνολο των εισπράξεων ήταν 76,5% λιγότερο συγκριτικά με το 2019. Αναλυτικότερα στο στατιστικό δελτίο που δημοσίευσε το Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Διάγραμμα 23) γίνεται κατηγοριοποίηση των εισπράξεων σύμφωνα με τη χώρα προέλευσης, σε χώρες εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εισπράξεις που καταγράφηκαν από τις χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώθηκαν στα 2.840.000 ευρώ, ποσό που μεταφράζεται σε 70,8% λιγότερες από την ίδια χρονική περίοδο του προηγούμενου έτους. Ακόμα μεγαλύτερο ήταν το αντίκτυπο της έλλειψης εισερχόμενου τουρισμού από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το συνολικό ποσό ανήλθε στα 1.434.000 ευρώ, δηλαδή σε 82% λιγότερες εισπράξεις από το 2019.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας - Επεξεργασία: INSETE Intelligence

Διάγραμμα 6.3.1 - Κατηγοριοποίηση τουριστικών εισπράξεων ανά χώρα προέλευσης, Πηγή : INSETE

Εξαιτίας της εξελισσόμενης φύσης της πανδημικού φαινομένου, πολλές χώρες επιβάλλουν εκ νέου πιο αυστηρούς ταξιδιωτικούς περιορισμούς. Μεταξύ αυτών τα μέτρα που περιλαμβάνουν είναι οι υποχρεωτικοί διαγνωστικοί έλεγχοι, καραντίνες και σε κάποιες περιπτώσεις πλήρες κλείσιμο των συνόρων με αποτέλεσμα να επιβραδύνεται η ανάκαμψη των διεθνών μετακινήσεων.

Αξιοσημείωτα είναι και τα ποσοστά που καταγράφηκαν για τις κύριες αγορές της χώρας μας με χαρακτηριστικά εκείνα των Η.Π.Α και της Ρωσίας που ανέρχονται σε -93% και -97% αντίστοιχα.

Στην προσπάθεια διαχείρισης της διασποράς του ιού κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, το Υπουργείο Τουρισμού εξέδωσε απόφαση σχετικά με τη μίσθωση των κύριων και βοηθητικών τουριστικών καταλυμάτων σχετικά με την κάλυψη αναγκών σε περιπτώσεις έκτακτης υγειονομικής ανάγκης. Η σύμβαση για τις εν λόγω μισθώσεις όριζε

ως μέγιστο διάστημα χρήσης τις 30 Νοεμβρίου και ως κόστος αποζημίωσης 30 € για τα δωμάτια που γινόταν χρήση και 10€ τα δωμάτια τα οποία δεν χρησιμοποιούνταν (Ελληνική Δημοκρατία,2020).

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Ενεργειακή: INSETE Intelligence

Διάγραμμα 6.3.2 - Εξέλιξη εργαζομένων στις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η στασιμότητα των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου που επέφεραν τα περιοριστικά μέτρα και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί οδήγησαν σε αναστολή εργασίας για το σύνολο των απασχολούμενων του κλάδου. Σύμφωνα με το διάγραμμα 6.3.2 και έρευνα που πραγματοποίησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή, κατά τη διάρκεια του Α' τριμήνου του 2020, οι απασχολούμενοι που καταγράφηκαν στις επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και της εστίασης ήταν 329.000. Παρά το γεγονός ότι το διάστημα αυτό αποτέλεσε την αρχή του πανδημικού φαινομένου, συγκριτικά με το πρώτο τρίμηνο του 2019 το σύνολο των απασχολούμενων είχε αυξηθεί οριακά κατά 2%. Μετά την επίσημη πλέον επιβολή των καθολικών απαγορεύσεων στις μετακινήσεις, το δεύτερο τρίμηνο του έτους, οι απασχολούμενοι του τουριστικού κλάδου μειώθηκαν κατά 20% , απ αριθμώντας 321.000. Η μερική επαναφορά της λειτουργίας του τουρισμού κατά τη

διάρκεια της καλοκαιρινής σεζόν αύξησε εκ νέου το σύνολο των απασχολούμενων σε 396.000, σημειώνοντας μείωση μόλις 8% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους.

ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Στα πλαίσια της κρατικής μέριμνας σχετικά με στήριξη των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες παροχής καταλυμάτων και φιλοξενίας καθώς επίσης και του συνόλου της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας, από τον Ιούνιο του 2020 έως και σήμερα, η κυβέρνηση έχει εφαρμόσει ένα σύνολο στοχευμένων μέτρων και φορολογικών ελαφρύνσεων συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας. Μεταξύ αυτών τα μέτρα αυτά συμπεριλάμβαναν παροχή δανείων με ευνοϊκούς όρους σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ευέλικτες μορφές απασχόλησης, μείωση των ασφαλιστικών εισφορών του προσωπικού, κάλυψη μέρους των απολαβών τους από το κράτος, επιδοτήσεις και ελαφρυντικά φορολογικά μέτρα τον τομέα του τουρισμού, της εστίασης και των μεταφορών (Μ.Κονσόλας , 2021) (Υπουργείο Τουρισμού, 2021).

Σύμφωνα με τον επίσημο ιστότοπο της Κυβέρνησης, αναλυτικότερα, τα μέτρα περιλάμβαναν τα εξής:

- Μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 13% για επιλεγμένα προϊόντα όπως ο καφές και τα αναψυκτικά όταν αυτά καταναλώνονται εκτός επιχείρησης (take away)
- Μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 13% σε 6% για τη διαμονή στα ξενοδοχεία
- Μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 13% σε αεροπορικά και ακτοπλοϊκά εισιτήρια
- Κατάργηση του τέλους διαμονής στα τουριστικά καταλύματα (ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια

- Κατάργηση της προκαταβολής φόρου για τις επιχειρήσεις του κλάδου, που για το τρίμηνο Ιουλίου- Αυγούστου – Σεπτεμβρίου του 2019 πραγματοποίησαν τζίρο μεγαλύτερο από το 50% του ετήσιου τζίρου τους
- Ελαφρύνσεις όπως μείωση του ενοικίου με τη μορφή πίστωσης φόρου κατά 40% που θα συμψηφιστεί με οφειλές από τον ΕΝΦΙΑ για ένα εκατομμύριο ιδιοκτήτες ακινήτων
- Κίνητρα με παροχές φοροαπαλλαγών και μειωμένων εισφορών στις τουριστικές επιχειρήσεις προκειμένου να υλοποιηθούν νέες επενδύσεις
- Αναστολή της προθεσμίας καταβολής των ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων και των εργαζομένων
- Κρατική κάλυψη 60% για τις απώλειες στις αμοιβές και τις εργοδοτικές εισφορές των εργαζομένων που απασχολούνται με μειωμένο ωράριο μέσω του προγράμματος ΣΥΝ-Εργασία
- Εκταμίευση 2 δισεκατομμυρίων ευρώ από το Ταμείο Εγγυοδοσίας
- Αποζημίωση ειδικού σκοπού στους επαγγελματίες και τους εργαζομένους
- Παράταση χορήγησης του επιδόματος ανεργίας
- Δυνατότητα αναστολής των συμβάσεων εργασίας όσων απασχολούνται στον τουρισμό και την εστίαση σε ποσοστό 100%
- Παροχή 12,2 δισεκατομμυρίων ευρώ στις επιχειρήσεις μέσω της επιστρεπτέας προκαταβολής
- Παροχή δανείων 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ μέσω του Ταμείου Επιχειρηματικότητας

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- Έναρξη νέου κύκλου χορήγησης δανείων 3-3,5 δισεκατομμυρίων ευρώ από το Ταμείο Εγγυοδοσίας
- Παροχή τρίτης επιστρεπτέας προκαταβολής ύψους 1,5 δισεκατομμυρίου ευρώ. Μπορούν να ενταχθούν και εποχικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο ακόμα και χωρίς εργαζομένους ή και ταμειακή μηχανή
- «Εξοικονομώ για τον τουρισμό» : πρόγραμμα με προϋπολογισμό 600 εκατομμυρίων ευρώ με σκοπό την ενίσχυση της «πράσινης» ανάπτυξης των επιχειρήσεων του κλάδου σε ολόκληρη την Ελλάδα καθώς και τη γενικότερη οικονομική στήριξη τους
- Παράταση του μέτρου για τη μείωση του ΦΠΑ στους χώρους της εστίασης και των μεταφορών έως και τις 30 Απριλίου 2021
- Κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών μέσω του κρατικού προϋπολογισμού για το διάστημα Σεπτεμβρίου – Δεκεμβρίου για τα τουριστικά καταλύματα δωδεκάμηνης διάρκειας που είχαν μείωση τζίρου τουλάχιστον 70% από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Αύγουστο του 2020 συγκριτικά με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους.
- Απαλλαγή της υποχρέωσης καταβολής ενοικίου για το Μάρτιο 2021
- Ένταξη της επιδότησης των ασφαλιστικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της εστίασης και του τουρισμού, στην επιδότηση παγίων δαπανών.
- Διαμόρφωση προγράμματος χρηματοδότησης μέσω ΕΣΠΑ για τις επιχειρήσεις εστίασης

ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

- Μείωση του απαιτούμενου αριθμού του συνόλου των ενσήμων για τους εργαζομένους (από 100 σε 50) που απασχολούνται εποχικά στον τουρισμό προκειμένου να δικαιούνται το επίδομα ανεργίας.
- Παράταση της προθεσμίας καταβολής των ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων έως και τις 30 Απριλίου για τους απασχολούμενους στον τουριστικό κλάδο
- Μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών των τουριστικών επιχειρήσεων από 39,7% σε 36,7%
- Χορήγηση αποζημίωσης ειδικού σκοπού στους ξεναγούς
- Επέκταση της αναστολής των συμβάσεων εργασίας για τους απασχολούμενους στον τουρισμό
- χορήγηση έκτακτου επιδόματος για τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2021 στους απασχολούμενους στον τουρισμό , οι οποίοι δεν έχουν πάρει κανένα επίδομα από το Σεπτέμβριο του 2020 έως και τον Ιανουάριο του επόμενου έτους
- Επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης και δεξιοτήτων για τους ανέργους που ανήκουν στον κλάδο του τουρισμού και δεν λαμβάνουν κάποιο επίδομα
- Αφορολόγητη και ακατάσχετη αποζημίωση 800 ευρώ για το διάστημα 15/3 έως 30/4 για τους απασχολούμενους στους οποίους έχει γίνει αναστολή της σύμβασης εργασίας

ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ – ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021

Η ραγδαία εξάπλωση του ιού Covid19 σε παγκόσμια κλίμακα κατά τη διάρκεια του τελευταίου ενός έτους έκανε επιτακτική την ανάγκη επιβολής ενισχυμένων μέτρων περιορισμού της διάδοσής του και ακόμα πιο επιτακτική την εύρεση τρόπων καταπολέμησής του. Ιατρικές εταιρείες, επιστήμονες και οργανισμοί συνεργάστηκαν σε ολόκληρο τον κόσμο, προκειμένου να ενισχυθεί η προσπάθεια της δημιουργίας ενός ασφαλούς και αποτελεσματικού εμβολίου που θα προσφέρει ανοσία στο σύνολο του πληθυσμού.

Αποτέλεσμα της καθολικής αυτής συνεργασίας ήταν η δημιουργία και οι κλινικές δοκιμές πολυάριθμων επίδοξων εμβολίων, αρκετά εκ των οποίων έφτασαν ακόμα και στο στάδιο των κλινικών δοκιμών με καταγεγραμμένη αποτελεσματικότητα έως και 95% (ΕΟΔΥ,2021). Μέχρι και το Μάρτιο του 2021, δέκα εμβόλια έχουν εγκριθεί από μία τουλάχιστον εθνική ρυθμιστική αρχή για διάθεση στο κοινό και δημόσια χρήση (Shrotri, Swinnen, Kampmann και Parker, 2021). Στα τέλη Δεκεμβρίου του 2020 εγκρίθηκε το πρώτο εμβόλιο από τις ρυθμιστικές αρχές της Ευρωπαϊκή Ένωση. Το εμβόλιο αυτό δημιουργήθηκε από τις Pfizer και (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2020) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020) και ήταν το πρώτο που χρησιμοποιήθηκε για τους εμβολιασμούς στις Η.Π.Α , στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο Ισραήλ και στον Καναδά (Τριήρη, 2020), (Our World In Data, 2021).

Στα τέλη Ιανουαρίου εγκρίθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων και το εμβόλιο που δημιούργησε η εταιρεία Astrazeneca σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.(Υπουργείο Υγείας, 2021). Μέχρι και σήμερα έχουν διανεμηθεί σε τουλάχιστον 161 χώρες συνολικά. Περισσότερα από 649 εκατομμύρια δόσεις εμβολίου (Pettersson, Manley, Hernandez και McPhillips, 2021). Στην Ελλάδα σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας ο αριθμός των εμβολιαζόμενων ανέρχεται στους 1.830.362. Παρά το

αισιόδοξο κλίμα που δημιουργείται από τη χορήγηση των εμβολίων, το επιδημιολογικό φορτίο εξακολουθεί να παραμένει αρκετά υψηλό στη χώρα μας, καθιστώντας επείγουσα τη λήψη νέων κυβερνητικών μέτρων εν όψει της καλοκαιρινής τουριστικής περιόδου του 2021. Σύμφωνα με τον Πρωθυπουργό της χώρας κ. Κυριάκο Μητσοτάκη, θα επιτραπεί η εισροή τουριστικού κύματος από το μήνα Μάιο, επιτρέποντας σε όσους διαθέτουν το επονομαζόμενο πράσινο πιστοποιητικό να περάσουν τα σύνορα της χώρας.

Το εν λόγω πάσο, το οποίο εγκρίθηκε ύστερα από πρόταση του ίδιου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα διαθέτουν όσοι έχουν εμβολιαστεί κατά του ιού Covid19, όσοι έχουν αναρρώσει και διαθέτουν επομένως ανοσία και όσοι έχουν διεξάγει πρόσφατο διαγνωστικό έλεγχο κατά του ιού με αρνητικό αποτέλεσμα (Παπακωνσταντίνου, 2021).

Μέσω της σύναψης διμερών συμφωνιών με συγκεκριμένα κράτη, θα αρθεί ο περιορισμός της 7ήμερης καραντίνας για εκείνους που εισέρχονται στην Ελλάδα και διαθέτουν πιστοποιητικό. Οι χώρες με τις οποίες προετοιμάζονται μέχρι στιγμής αυτές οι συμφωνίες είναι οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, το Ηνωμένο Βασίλειο η Ρωσία, η Ουκρανία, ο Καναδάς, η Κίνα, η Σουηδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα, στα αποδεκτά κριτήρια θα συμπεριλαμβάνονται επιπλέον όσοι έχουν πιστοποιητικό εμβολιασμού από τη Ρωσία και την Κίνα (Τουχτίδου,2021). Στα πλαίσια του ολοκληρωμένου ελέγχου της εισροής τουριστών των τόσο μέσω των χερσαίων όσο και μέσω των υδάτινων συνόρων της χώρας, θα τοποθετηθούν στους συνοριακούς σταθμούς κινητές μονάδες διαγνωστικών ελέγχων ενισχυμένες με την παρουσία ιατρικού προσωπικού (Πανταζής, 2021).

Συμπληρωματικό μέτρο σε αυτό της ελεγχόμενης εισόδου του τουριστικού κύματος στη χώρα θα αποτελέσει ο εμβολιασμός των εργαζομένων στο χώρο του τουρισμού και των έμμεσα σχετικών με αυτόν κλάδων. Σύμφωνα με την κυβέρνηση, 300.000 περίπου απασχολούμενοι θα συμπεριληφθούν στη λίστα που θα διατεθεί τον Απρίλιο προκειμένου να ξεκινήσει ο με υψηλή προτεραιότητα εμβολιασμός τους (Τουχτίδου,2021).

Με ανακοίνωσή του ο Υπουργός Τουρισμού κ. Θεοχάρης όρισε ως επίσημη ημερομηνία έναρξης της καλοκαιρινής σεζόν για το έτος 2021 τη 14^η Μαΐου (ΣΕΤΕ,2020), γεγονός που προκάλεσε αυξημένη κινητικότητα στις προετοιμασίες των επιχειρήσεων παροχής φιλοξενίας και καταλυμάτων. Προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία τόσο των εργαζόμενων σε αυτές όσο και των τουριστών που θα φιλοξενηθούν, θεσπίστηκαν υγειονομικά πρωτόκολλα από το κράτος, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται η διεξαγωγή εβδομαδιαίων διαγνωστικών ελέγχων στους εργαζομένους που δεν έχουν εμβολιαστεί, η δυνατότητα διάθεσης δωματίων καραντίνας για όσες ξενοδοχειακές μονάδες το επιθυμούν, ο περιορισμός λειτουργίας των επιχειρήσεων νυχτερινής διασκέδασης πριν τη μία το βράδυ κ.α. (Πανταζής, 2021).

7.ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Η βιομηχανία του τουρισμού αποτελεί αναμφίβολα βασικό κομμάτι της παγκόσμιας οικονομίας, παρ' όλ' αυτά έχει αποδειχθεί ως ένας από τους πιο ευάλωτους κλάδους (Pforr και Hosie, 2008) όσον αφορά τις κρίσεις, τις φυσικές και τις ανθρωπογενείς καταστροφές (Faulkner, 2001).

Καίριος παράγοντας που αποτελεί βασικό πόλο της τουριστικής έλξης είναι η εικόνα ενός τουριστικού προορισμού (Cassedy, 1992), η αμαύρωση της οποίας επηρεάζει άμεσα αρνητικά την τουριστική ζήτηση τόσο του συγκεκριμένου προορισμού όσο και της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, δημιουργώντας μεγάλες προκλήσεις για την ανάκαμψη και τη βιωσιμότητα του τουρισμού της δεδομένης περιοχής (Cavlek, 2002). Προκειμένου να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις και να μειωθεί ο χρόνος ανάκτησης της τουριστικής δραστηριότητας μίας περιοχής που έχει πληγεί από κάποια καταστροφή, είναι απαραίτητο η ύπαρξη και εφαρμογή μοντέλων διαχείρισης κινδύνων.

Σύμφωνα με τον Ritchie, η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων περιλαμβάνει τρία στάδια:

- Σχεδιασμός δραστηριοτήτων προγραμματισμού και ετοιμότητας πριν προκύψει κρίση
- Τρόπο ανταπόκρισης και διαχείρισης κατά τη διάρκεια της κρίσης
- Οριστική επίλυση για μία νέα βελτιωμένη κατάσταση μετά την κρίση

Δεδομένης της νέας πραγματικότητας που διανύουμε, λόγω του πανδημικού φαινομένου που προκλήθηκε από τον ιό Covid19 το τελευταίο έτος, και εστιάζοντας κυρίως στα δύο τελευταία στάδια, στο χώρο του τουρισμού έχουν προκύψει μεταξύ άλλων η ανάγκη της εστίασης στους τρόπους διαχείρισης, αντιμετώπισης και ανάκαμψης μετά από μία κρίση. Στην τουριστική βιομηχανία αυτό μεταφράζεται κυρίως ως ανάγκη οικονομικής

ανάκτησης του τουριστικού προορισμού καθώς επίσης και ανάκτησης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στο τουριστικό προϊόν.

Η ανάκαμψη ενός προορισμού είναι μία διαδικασία που ενδέχεται να ξεκινήσει αμέσως μετά το πέρας της κρίσης ή σε περίπτωση που ο προορισμός δεν παρουσιάζει τη δυνατότητα άμεσων προσπαθειών ανάκαμψης να διαρκέσει περισσότερο. Το χρονικό διάστημα ανάκαμψης ενός τουριστικού προορισμού και επαναφοράς του στην προ κρίσης κατάσταση εξαρτάται από το μέγεθος και την κλίμακα της καταστροφής. Πιθανές υλικές καταστροφές σε υποδομές καθώς επίσης και ζημιές σε τουριστικούς πόρους μπορεί να είναι λόγοι μιας πιθανής αργοπορημένης ανάκαμψης. Η ανάκαμψη αυτή είναι πιθανό να συνοδευθεί από βελτιωμένες κυβερνητικές πολιτικές για τον τουριστικό κλάδο ή ακόμα και από τη δημιουργία νέων διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων που θα δημιουργήσουν μία εκ νέου επαφή (engagement) με τον ενδιαφερόμενο.

Σύμφωνα με τον Ritchie (2009), η διαδικασία της σωστής ανάκαμψης ενός τουριστικού προορισμού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει περισσότερους παράγοντες από μια καθαρά οικονομική ή βιομηχανική προσέγγιση η οποία εστιάζει κυρίως στην αποκατάσταση της επισκεψιμότητας του προορισμού και της επαναφοράς της τουριστικής οικονομικής του δραστηριότητας σε προ κρίσης επίπεδα. Εξίσου σημαντικές είναι και οι κοινωνικές προεκτάσεις ενός τέτοιου γεγονότος. Πολλοί κάτοικοι περιοχών που πλήττονται από μεγάλες καταστροφές διατηρούν, ακόμα και μετά την ολοκλήρωση του χρονικού διαστήματος οικονομικής ανάκαμψης της περιοχής, συναισθήματα ψυχολογικής δυσφορίας.

Παρά την ελλιπή ερευνητική δραστηριότητα που έχει παρατηρηθεί σχετικά με την αντιμετώπιση κινδύνων (Ritchie, 2008) και το μάρκετινγκ μετά την αποκατάσταση των καταστροφών (Walters και Mair, 2012), οι μέχρι στιγμής ερευνητές έχουν καταλήξει σε έξι κοινές βασικές ενότητες που προκύπτουν από τη μελέτη του θέματος: την επικοινωνία, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τις στρατηγικές Μάρκετινγκ, τους τρόπους

διαχείρισης κινδύνων/ τρόπους προετοιμασίας για μελλοντικές καταστροφές, την εικόνα και τη φήμη του προορισμού και τη συμπεριφορά του καταναλωτή του τουριστικού προϊόντος.

Η επικοινωνία και παροχή σωστής ακριβούς πληροφορίας τόσο εσωτερικά μεταξύ των επιχειρήσεων και των οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού όσο και μεταξύ των ιδίων και των ενδιαφερόμενων για το τουριστικό προϊόν είναι κατά γενική ομολογία απαραίτητο συστατικό της αποτελεσματικής αντιμετώπισης κινδύνων (Ghaderi, Mat Som, και Henderson, 2012).

Οι σημαντικότερες μορφές επικοινωνίας που έχουν παρατηρηθεί έως σήμερα είναι οι εξής (Ritchie, Dorrell, Miller, και Miller, 2004):

- Επικοινωνία μεταξύ των διαχειριστών έκτακτης ανάγκης και των ενδιαφερομένων (Hystad και Keller 2008)
- Επικοινωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων του τουρισμού
- Επικοινωνία μεταξύ του τουριστικού προορισμού και της τουριστικής αγοράς

Η επικοινωνία με τους ενδιαφερομένους είναι σημαντική τόσο με τη μορφή μάρκετινγκ αλλά όσο και με την παροχή πληροφοριών προς τους ενδιαφερόμενους καθώς επίσης και της καθοδήγησής τους στον τουριστικό προορισμό τη στιγμή της καταστροφής. Κατά τη διάρκεια μίας καταστροφής ή μίας κρίσης οι τουρίστες θεωρούνται ευάλωτοι καθότι δεν έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που διαθέτουν όσοι βρίσκονται στην τοποθεσία της περιοχής που έχει πληγεί (Ritchie, 2008) επομένως κρίνεται απαραίτητη η πρόσβασή τους σε ακριβείς πληροφορίες που σχετίζονται με τον τουριστικό προορισμό. Η αντίληψη και αξιολόγηση των τουριστών σχετικά με τον ενδεχόμενο κίνδυνο που μπορεί να επιφέρει η επιλογή ενός προορισμού που έχει πληγεί από ένα καταστροφικό γεγονός (Wang, 2009) επηρεάζει τη συμπεριφορά του καταναλωτή του τουριστικού προϊόντος, γεγονός που οδηγεί πολλές φορές ακόμα και σε ακύρωση των ήδη προγραμματισμένων κρατήσεων

για το συγκεκριμένο προορισμό. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ανησυχία που δημιουργείται στον ενδιαφερόμενο τόσο για την δική του ασφάλειά όσο και την εκπλήρωση των προσδοκιών που υπήρχαν τη στιγμή που πραγματοποιήθηκε η κράτηση (Floyd et al., 2004) (Floyd, Gibson, Pennington-Gray και Thapa, 2004). Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησαν οι Walters και Mair το 2012, τουρίστες, οι οποίοι έχουν ταξιδέψει στο παρελθόν σε προορισμό που έχει πληγεί από κάποια καταστροφή ή κρίση, είναι πιθανό να επιλέξουν τον προορισμό αυτό ξανά σε διάστημα 12 – 14 μηνών αφότου ξέσπασε η καταστροφή. Για όσους από αυτούς, είχαν επιλέξει περισσότερες από μία φορές το συγκεκριμένο προορισμό για τις διακοπές τους, το χρονικό αυτό διάστημα μειώνεται στους 6 μήνες, αποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο ότι θα ήταν ωφέλιμο οι επιχειρήσεις της τουριστικής βιομηχανίας των περιοχών αυτών να εστιάσουν τις αρχικές προωθητικές τους ενέργειες στο μάρκετινγκ σχέσεων προκειμένου να διατηρηθεί η επαφή με τον καταναλωτή του τουριστικού τους προϊόντος (Walters και Mair, 2012).

Το μάρκετινγκ και η στρατηγική προώθησης ενός τουριστικού προορισμού αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες επαναφοράς της τουριστικής δραστηριότητας ενός προορισμού ύστερα από κάποιο καταστροφικό γεγονός ή κρίση (Hystad και Keller, 2008). Μέχρι και σήμερα υπάρχουν συγκεκριμένες στρατηγικές μάρκετινγκ που έχουν αποδειχθεί αρκετά αποτελεσματικές σε περιοχές των οποίων η εικόνα και η φήμη έχει επηρεαστεί από κάποια καταστροφή ή κρίση, με χαρακτηριστική εκείνη της περιόδου της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, όπου 4 εβδομάδες μετά, μέσω της έντονης διαφημιστικής δραστηριότητας που πραγματοποιήθηκε σχετικά με την ασφάλεια της επισκεψιμότητας της περιοχής, ξεκίνησε να παρουσιάζει εκ νέου ζήτηση ο συγκεκριμένος τουριστικός προορισμός (Floyd, Gibson, Pennington-Gray, και Thapa, 2004). Κύριος στόχος του μάρκετινγκ σε αυτές τις περιπτώσεις είναι, ανάλογα τόσο με το είδος της καταστροφής όσο και με το μέγεθός της, να παρέχει σωστή πληροφόρηση στους ενδιαφερομένους για τον προορισμό που έχει πληγεί με σκοπό την ενίσχυση της εικόνας του καθώς επίσης και

την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των τουριστών στην επιλογή του συγκεκριμένου προορισμού. Σε περιπτώσεις όπως αυτή του σεισμού της Taiwan το 1999, μέσω της επιτηδευμένης τροποποίησης της ονομασίας του συμβάντος σε «Jiji Earthquake» από «Taiwan Earthquake» και η προβολή του συμβάντος με αυτόν τον τρόπο, μετρίασε την εικόνα για το μέγεθος της καταστροφής και οριοθέτησε χωρικά την έκταση που επηρεάστηκε στο μεγαλύτερο βαθμό αποκαθιστώντας ταυτόχρονα την αίσθηση ασφάλειας για την επιλογή της Taiwan ως ταξιδιωτικό προορισμό (Lehto, Douglas, και Park, 2008). Απαραίτητα χαρακτηριστικά προκειμένου να είναι αποτελεσματική μία στρατηγική μάρκετινγκ σε αυτές τις περιπτώσεις είναι να η συνοπτική, σαφής και επαναλαμβανόμενη πληροφορία (Walters και Clulow, 2010) τόσο από τους δραστηριοποιούμενους στο χώρο του τουρισμού όσο και από τους τουριστικούς οργανισμούς και τις τοπικές κυβερνήσεις (Yang, Wang, και Chen, 2011).

Επιπλέον μέθοδοι που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές είναι η επίκληση στο συναίσθημα, υποστήριξη διάσημων προσώπων, οι βραχυπρόθεσμες εκπτώσεις, οι μαρτυρίες επισκεπτών, η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, η προβολή μιας έτοιμης κοινότητας και η ενίσχυση του αισθήματος της περιέργειας του επισκέπτη (Walters and Mair, 2012).

Εκτός από τους επιμέρους τρόπους με τους οποίους μπορεί περιοριστεί η επίδραση ενός καταστροφικού φαινομένου ή μιας κρίσης σε έναν τουριστικό προορισμό και στα πλαίσια της πρόληψης ενδεχόμενων μελλοντικών καταστροφών, εξίσου σημαντικό είναι διαμορφωθεί στον τουριστικό κλάδο πολιτική ανθεκτικότητας σχετικά με τέτοιου είδους γεγονότα. Μέσω της ενίσχυσης νέων επιχειρηματικών μοντέλων στον τουρισμό καθώς επίσης και τη δημιουργία ενός πιο ευέλικτου τουριστικού προϊόντος καθοδηγούμενο από περισσότερο ψηφιακή προσέγγιση, μπορεί να συντεθεί μία διαφοροποιημένη τουριστική δραστηριότητα με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της βιώσιμης τουριστικής δραστηριότητας και ανάπτυξης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το αναπάντεχο πανδημικό φαινόμενο που δημιουργήθηκε από τον ιό Covid19 δημιούργησε αναμφίβολα μεγάλη αναστάτωση στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία και οικονομία. Καθώς βρισκόμαστε ακόμα εν μέσω της πανδημίας και παρά το γεγονός ότι έχει ξεκινήσει η διαδικασία εμβολιασμού του παγκόσμιου πληθυσμού, οι μακροπρόθεσμες συνέπειες της κρίσης που προκλήθηκε παραμένουν ακόμα αβέβαιες. Με την επιστροφή στα προ πανδημίας επίπεδα να μην ανήκει στο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, θα πρέπει η ευκαιρία αυτή να χρησιμοποιηθεί για βραχυπρόθεσμη σκέψη προς τη δημιουργία μίας ανθεκτικής παγκόσμιας τουριστικής οικονομίας. Οι προκλήσεις που δημιουργήθηκαν για τις παγκόσμιες κυβερνήσεις στα πλαίσια τόσο της συντονισμένης αντιμετώπισης του πανδημικού φαινομένου όσο και στα πλαίσια υποστήριξης της μετέπειτα επαναφοράς, τόνισαν τη σημασία μιας ενοποιημένης προσέγγισης όσον αφορά την τουριστική πολιτική. Ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας είναι η άμεση παροχή αποτελεσματικών και στοχευμένων μέτρων στήριξης στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο, στους απασχολούμενους καθώς επίσης και στους ενδιαφερομένους. Απαραίτητη προϋπόθεση για το σκοπό αυτό αποτελεί η σωστή και έγκαιρη αξιολόγηση κινδύνου σε συνδυασμό με την εφαρμογή ανάλογων μηχανισμών αντιμετώπισης κρίσεων μέσω της στενότερης παγκόσμιας και τοπικής συνεργασίας.

Η πολυμερής συνεργασία και η ισχυρή στήριξη αποτελούν τη βάση για την επαναφορά του τουρισμού. Τόσο οι χώρες μεταξύ τους όσο και η κάθε μία ξεχωριστά θα πρέπει να αναπτύξουν διασυνοριακά συνεργατικά συστήματα προκειμένου να διασφαλιστεί η επαναφορά της αίσθησης ασφάλειας και της εμπιστοσύνης των τουριστών, της αυτοπεποίθησης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο και επομένως την ενίσχυση της επαναφοράς της ζήτησης για το τουριστικό προϊόν που θα οδηγήσει στην αύξηση του ρυθμού ανάκαμψης της τουριστικής βιομηχανίας.

Είναι γεγονός ότι μέχρι και σήμερα ο τουριστικός κλάδος έχει ωφεληθεί από σημαντικού μεγέθους πακέτα στήριξης, ωστόσο παραμένει ένας από τους περισσότερο επηρεασμένους τομείς, κάτι το οποίο θα επηρεάσει αρκετά τη μακροχρόνια οικονομική ανάκαμψη πολλών χωρών. Η πλειοψηφία των περιοχών που έχουν πληγεί καθώς επίσης και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο δεν είναι σε θέση να παρουσιάσουν ακόμα ενδείξεις ανάκαμψης και θα απαιτήσουν ιδιαίτερη στήριξη προκειμένου να αποκατασταθεί η τουριστική οικονομική τους δραστηριότητα.

Επιπλέον, εξίσου σημαντικό, στα πλαίσια της σωστής ανάκαμψης της τουριστικής βιομηχανίας, είναι η στροφή των κυβερνητικών πολιτικών στήριξης προς μια πιο ανθεκτική και βιώσιμη τουριστική οικονομία. Προκειμένου οι επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν ολοκληρωμένες τουριστικές υπηρεσίες και να ανταποκριθούν στον όγκο της ζήτησης μακροπρόθεσμα, θα ήταν ωφέλιμο τα μέτρα στήριξης που θα παρέχει το κράτος να είναι προσαρμοσμένα και να εστιάζουν σε ολοένα περισσότερο διευρυσμένους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους.

Η αβεβαιότητα που έχει δημιουργηθεί λόγω της πανδημίας για το μέλλον της τουριστικής βιομηχανίας έχει προκαλέσει μεταξύ άλλων έντονη την αίσθηση έλλειψης αυτοπεποίθησης στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τουριστικών μεταφορών και φιλοξενίας. Η σωστά σχεδιασμένη και με σαφήνεια πολιτική πληροφόρησης και η ολοκληρωμένη και ξεκάθαρη παροχή πληροφοριών αναφορικά με τα επιδημιολογικά κριτήρια θα καθορίσουν την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης παρόμοιων καταστάσεων όπου απαιτούνται επιβολή ταξιδιωτικών προορισμών και μέτρων αντιμετώπισης μεταβαλλόμενων υγειονομικών κρίσεων.

Η αντιμετώπιση κινδύνων και καταστάσεων κρίσεως παρέχει την ευκαιρία στην τουριστική βιομηχανία να κινηθεί προς την κατεύθυνση περισσότερο ανθεκτικών και βιώσιμων μοντέλων ανάπτυξης. Η πανδημία του ιού Covid19 έφερε στο προσκήνιο τις ελλείψεις που υπάρχουν στις δομές του τουριστικού συστήματος τονίζοντας την

ευαλωτότητα που παρουσιάζει ο κλάδος σε περιπτώσεις αντιμετώπισης έκτακτων κρίσεων. Για το λόγο αυτό καθίσταται επείγουσα η ανάγκη διαμόρφωσης διαφοροποιημένων πολιτικών που θα ενισχύουν την ανθεκτικότητα της τουριστικής οικονομίας καθώς επίσης και την καλύτερη δυνατή προετοιμασία της για μελλοντικές απειλές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abbas M. Behbehani, 1984. *The smallpox story: life and death of an old disease.* [online] Available at: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC281588/?page=1>> [Accessed 18 February 2021].
2. Andersen, M., Maclean, J. C., Pesko, M. F., & Simon, K. I. (2020). *Effect of a Federal Paid Sick Leave Mandate on Working and Staying at Home: Evidence from Cellular Device Data (Working Paper No. 27138; Working Paper Series). National Bureau of Economic Research.*
Armstrong, M., 2021. *Infographic: The Countries With The Most COVID-19 Cases.* [online] Statista Infographics. Available at: <<https://www.statista.com/chart/21467/countries-most-covid-19-cases/>> [Accessed 19 April 2021].
3. Barry, J. *The site of origin of the 1918 influenza pandemic and its public health implications.* *J. Transl. Med.* 2004, 2, 3.
4. Baunez, C., Degoulet, M., Luchini, S., Pintus, P. and Teschl, M., 2020. *Sub-National Allocation of COVID-19 Tests: An Efficiency Criterion with an Application to Italian Regions.* [online] Ideas.repec.org. Available at: <<https://ideas.repec.org/p/hal/wpaper/hal-02544388.html>> [Accessed 1 March 2021]
5. Briscese, G., Lacetera, N., Macis, M. and Tonin, M., 2020. *Compliance with COVID-19 Social-Distancing Measures in Italy: The Role of Expectations and Duration.* [online] Iza.org. Available at: <<https://www.iza.org/publications/dp/13092/compliance-with-covid-19-socialdistancingmeasures-in-italy-the-role-of-expectations-and-duration>> [Accessed 2 March 2021]
6. Bloom, D. and Cadarette, D., 2019. *Infectious Disease Threats in the Twenty-First Century: Strengthening the Global Response.* *Frontiers in Immunology*, [online] 10. Available at: <<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fimmu.2019.00549/full>> [Accessed 14 February 2021].
7. Bureau of Transportation Statistics, 2021. *Total Passengers on U.S Airlines and Foreign Airlines U.S. Flights Increased 1.3% in 2012 from 2011 | Bureau of Transportation Statistics.* [online] Bts.gov. Available at: <<https://www.bts.gov/newsroom/total-passengers-us-airlines-and-foreign-airlines-us-flights-increased-13-2012-2011>> [Accessed 20 February 2021]
8. Capital, 2021. *Εγκρίθηκε το εμβόλιο της AstraZeneca από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων.* [online] Capital.gr. Available at: <<https://www.capital.gr/story/3522271/egkrithike-to-embolio-tis-astrazeneca-apo-ton-europaiko-organismo-farmakon>> [Accessed 19 April 2021]
9. Cassedy, K. (1992). *Preparedness in the face of crisis: An examination of crisis management planning in the travel and tourism industry.* *World Travel and Tourism Review*, 2, 169–174 [Accessed 7 April 2021]
10. Cavlek, N., 2002. *Tour operators and destination safety.* *Annals of Tourism Research*, [online] 29(2), pp.478-496. Available at: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160738301000676>> [Accessed 12 April 2021]
11. Cdc, 2020. *Coronavirus Disease 2019 (COVID-19).* [online] Centers for Disease Control and Prevention. Available at: <<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/global-covid-19/surveillance-guidance-integration.html>> [Accessed 3 January 2021].
Cdc.gov. 2012. *First Global Estimates of 2009 H1N1 Pandemic Mortality Released by CDC-Led Collaboration | CDC.* [online] Available at: <<https://www.cdc.gov/flu/spotlights/pandemic->

global-estimates.htm?web=1&wdLOR=c3CD4571B-82A9-49FD-B81D-658EA49EE8E6> [Accessed 10 January 2021].

12.Cdc.gov. 2021. 1957-1958 Pandemic (H2N2 virus) | Pandemic Influenza (Flu) | CDC. [online] Available at: <<https://www.cdc.gov/flu/pandemic-resources/1957-1958-pandemic.html?web=1&wdLOR=c4CA7A13F-055F-4936-94F4-643923E25132>> [Accessed 18 November 2020].

13.Cdc, 2005. SARS | Frequently Asked Questions | CDC. [online] Cdc.gov. Available at: <<https://www.cdc.gov/sars/about/faq.html>> [Accessed 1 March 2021]

14.Ceic, 2021. CN: Domestic Tourist | Economic Indicators. [online] Ceicdata.com. Available at: <<https://www.ceicdata.com/en/china/tourism-industry-overview/cn-domestic-tourist>> [Accessed 21 February 2021]

15.Chacko, H. and Marcell, M., 2008. Repositioning a Tourism Destination. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 23(2-4), pp.223-235. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J073v23n02_17> [Accessed 11 April 2021].
Chinese National Tourism Administration, 2005. *Communique on Tourism Statistics*. www.gov.cn

16.Christian Gollier, Olivier Gossner: *Group Testing Against Covid-19*, EconPol Policy Brief 24, April 2020

17.Congressional Budget Office, Douglas Holtz-Eakin, Director U.S. Congress Washington, DC 20515, 2005. *A Potential Influenza Pandemic: Possible Macroeconomic Effects and Policy Issue*. Washington, DC: CONGRESSIONAL BUDGET OFFICE, p.44.
Davies, S., 2013. *National security and pandemics*. [online] ResearchGate. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/298736296_National_security_and_pandemics> [Accessed 9 February 2021]

18.Dunn, F., 1958. PANDEMIC INFLUENZA IN 1957. *Journal of the American Medical Association*, [online] 166(10), p.1140. Available at: <<https://jamanetwork.com/journals/jama/article-abstract/323481>> [Accessed 7 December 2020].

19.Dye, C., 2003. EPIDEMIOLOGY: Modeling the SARS Epidemic. *Science*, [online] 300(5627), pp.1884-1885. Available at: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12766208/>> [Accessed 28 February 2021].

20.Eisen, D., 2020. *Global Hotel Profit Performance Sticks to Script*. [online] Hotstats.com. Available at: <<https://www.hotstats.com/hotel-industry-trends/global-hotel-profit-performance-sticks-to-script>> [Accessed 13 April 2021]

21.Emea 2020. Πανδημίες - το ιστορικό των μεγαλύτερων "δολοφόνων" της ιστορίας - emeagr. [online] Available at: <<https://emea.gr/news/epikairoτητα/587074/pandimies-to-istoriko-ton-megalyteron-quot-dolofonon-quot/>> [Accessed 18 February 2021]

22.Esa, 2013. *Hong Kong International Airport - Historical Views - Earth Watching*. [online] Earth.esa.int. Available at: <<https://earth.esa.int/web/earth-watching/historical-views/content/-/article/hong-kong-airport-march-2013>> [Accessed 2 March 2021]

Faulkner, B., 2001. *Towards a framework for tourism disaster management*. *Tourism Management*, [online] 22(2), pp.135-147. Available at: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517700000480>> [Accessed 9 April 2021]

23. Eurocapital, 2020. Στην εποχή της Covid-19: Το κρατικό χρέος και οι επιχειρήσεις. [online] Eurocapital.GR. Available at: <<https://www.eurocapital.gr/permalink/116749.html>> [Accessed 12 February 2021].
24. Ferguson, N., Laydon, D., Nedjati Gilani, G., Imai, N., Ainslie, K., Baguelin, M., Bhatia, S., Boonyasiri, A., Cucunuba Perez, Z., Cuomo-Dannenburg, G., Dighe, A., Dorigatti, I., Fu, H., Gaythorpe, K., Green, W., Hamlet, A., Hinsley, W., Okell, L., Van Elsland, S., Thompson, H., Verity, R., Volz, E., Wang, H., Wang, Y., Walker, P., Walters, C., Winskill, P., Whittaker, C., Donnelly, C., Riley, S. and Ghani, A., 2020. Report 9: Impact of non-pharmaceutical interventions (NPIs) to reduce COVID19 mortality and healthcare demand. [online] *spiral.imperial.ac.uk*. Available at: <<http://hdl.handle.net/10044/1/77482>> [Accessed 4 March 2021]
25. Flightradar, 2021. Live Flight Tracker - Real-Time Flight Tracker Map | Flightradar24. [online] Flightradar24. Available at: <<https://www.flightradar24.com/data/statistics>> [Accessed 14 February 2021].
26. Floyd, M., Gibson, H., Pennington-Gray, L. and Thapa, B., 2004. The Effect of Risk Perceptions on Intentions to Travel in the Aftermath of September 11, 2001. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 15(2-3), pp.19-38. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/241748891_The_Effect_of_Risk_Perceptions_on_Intentions_to_Travel_in_the_Aftermath_of_September_11_2001> [Accessed 9 April 2021]
- Ghaderi, Z., Mat Som, A. and Henderson, J., 2012. Tourism crises and island destinations: Experiences in Penang, Malaysia. *Tourism Management Perspectives*, [online] 2-3, pp.79-84. Available at: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7147625/>> [Accessed 11 April 2021]
27. Girard, M., Tam, J., Assossou, O. and Kieny, M., 2010. The 2009 A (H1N1) influenza virus pandemic: A review. *Vaccine*, [online] 28(31), pp.4895-4902. Available at: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264410X1000719X?via%3Dihub>> [Accessed 3 February 2021]
28. Gössling, S., Ring, A., Dwyer, L., Andersson, A. and Hall, C., 2015. Optimizing or maximizing growth? A challenge for sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, [online] 24(4), pp.527-548. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2015.1085869>> [Accessed 16 February 2021]
29. Gostin, L., 2004. International Infectious Disease Law. *JAMA*, [online] 291(21), p.2623. Available at: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15173154/>> [Accessed 7 February 2021].
- Henderson, J., 2004. Managing a health-related crisis: SARS in Singapore. *Journal of Vacation Marketing*, [online] 10(1), pp.67-77. Available at: <<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/135676670301000107>> [Accessed 2 March 2021]
30. Hite, A. and Rossmann, R., 2020. 2019 An unprecedented, worldwide view of the hospitality industry Global Hotel Study. [ebook] CoStar Realty Information, Inc. Available at: <<https://str.com/sites/default/files/global-hotel-study-report-2019-2020.pdf>> [Accessed 14 April 2021]
31. Hospitality Net, 2020. U.S. looks set to lose 9.2 million jobs in 2020 due to COVID-19 and travel restrictions, says WTTC. [online] *hospitalitynet.org*. Available at: <<https://www.hospitalitynet.org/news/4101596.html>> [Accessed 9 April 2021]
32. Humphries, M., 2014. Paths of Infection: The First World War and the Origins of the 1918 Influenza Pandemic. *War in History*, [online] 21(1), pp.55-81. Available at:

<https://www.researchgate.net/publication/270487211_Paths_of_Infection_The_First_World_War_and_the_Origins_of_the_1918_Influenza_Pandemic> [Accessed 14 December 2020]

33. Hystad, P. and Keller, P., 2008. Towards a destination tourism disaster management framework: Long-term lessons from a forest fire disaster. *Tourism Management*, [online] 29(1), pp.151-162. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/223016025_Towards_a_destination_tourism_disaster_management_framework_Long-term_lessons_from_a_forest_fire_disaster> [Accessed 10 April 2021]

34. IATA (International Air Transport Association), 2003. Traffic Recovery Intensifies in July. [online] Available at: <<https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2003-08-06-01/>> [Accessed 3 February 2021]

35. IATA, 2021. IATA's Annual Review. [online] Iata.org. Available at: <<https://www.iata.org/en/publications/annual-review/>> [Accessed 6 March 2021]

36. IATA, 2020. 25 Million Jobs at Risk with Airline Shutdown. [online] Available at: <<https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-04-07-02/>> [Accessed 13 March 2021]

37. ICAO, 2021. Effects of Novel Coronavirus (COVID-19) on Civil Aviation: Economic Impact Analysis. [ebook] Montréal. Available at: <https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf> [Accessed 19 April 2021]

38. ICAO, 2021. 2020 passenger totals drop 60 percent as COVID-19 assault on international mobility continues. [online] Icao.int. Available at: <<https://www.icao.int/Newsroom/Pages/2020-passenger-totals-drop-60-percent-as-COVID19-assault-on-international-mobility-continues.aspx>> [Accessed 19 April 2021]

39. India Tourism Statistics at a glance 2020 [pdf] MINISTRY OF TOURISM, pp.2,8,9,10. Available at: <<https://tourism.gov.in/sites/default/files/202004/India%20Tourism%20Book%20English.pdf>> [Accessed 21 February 2021]

40. Iossiphides, T., Pechlivanidis, C. and Thanaskos, K., 2020. COVID-19 Industry Pulse Report: Tourism The current report was based on figures up to 11 December 2020 Greece | December 2020. [ebook] Athens: EY. Available at: <https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/el_gr/tourism_pulse_report.pdf> [Accessed 13 February 2021]

41. Italie, L., 2020. Merriam-Webster's top word of 2020 not a shocker: pandemic. [online] AP NEWS. Available at: <<https://apnews.com/article/dictionary-word-of-2020-is-pandemic-38f8e6b0ad5e6a35793e2ef86d39b0bb>> [Accessed 3 January 2021]

42. Jackson, C., 2009. History lessons: the Asian Flu pandemic. *British Journal of General Practice*, [online] 59(565), pp.622-623. Available at: <<https://bjgp.org/content/59/565/622>> [Accessed 11 December 2020]

43. Jinjarak, Y., Ahmed, R., Nair-Desai, S., Xin, W. and Aizenman, J., 2020. Accounting for Global COVID-19 Diffusion Patterns, January-April 2020. [online] Ideas. Available at: <<https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/27185.html>> [Accessed 28 February 2021].

John Hopkins University of Medicine, 2021. Covid19 Dashboard. [online] coronavirus.jhu.edu. Available at: <<https://coronavirus.jhu.edu/map.html>> [Accessed 29 February 2021]

Johnson, N. and Mueller, J., 2002. Updating the Accounts: Global Mortality of the 1918-1920 "Spanish" Influenza Pandemic. [online] Project MUSE. Available at: <<https://muse.jhu.edu/article/4826>> [Accessed 9 November 2020]

44. Jones, J., Baranovich, T., Marathe, B., Danner, A., Seiler, J., Franks, J., Govorkova, E., Krauss, S. and Webster, R., 2013. Risk Assessment of H2N2 Influenza Viruses from the Avian Reservoir. *Journal of Virology*, [online] 88(2), pp.1175-1188. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/258524093_Risk_Assessment_of_H2N2_Influenza_Viruses_from_the_Avian_Reservoir> [Accessed 11 November 2020]
45. Josephs, L., 2020. A flood of job losses looms as airline industry struggles in pandemic. [online] *cnbc.com*. Available at: <<https://www.cnbc.com/2020/08/16/a-flood-of-job-losses-looms-as-airlines-industry-struggle-in-coronavirus-pandemic.html>> [Accessed 5 March 2021]
46. Josephs, L., 2021. Airline employees' dilemma: Take severance or gamble on Oct. 1 layoffs. [online] *cnbc.com*. Available at: <<https://www.cnbc.com/2020/06/09/airline-employees-wrestle-with-voluntary-separation-leave.html>> [Accessed 5 March 2021]
47. Khalatbari-Soltani, S., Cumming, R., Delpierre, C. and Kelly-Irving, M., 2020. Importance of collecting data on socioeconomic determinants from the early stage of the COVID-19 outbreak onwards. *Journal of Epidemiology and Community Health*, [online] pp.jech-2020-214297. Available at: <<https://www.nlm.nih.gov/copyright.html>> [Accessed 1 March 2021]
48. Kilbourne, E., 2006. Influenza Pandemics of the 20th Century. *Emerging Infectious Diseases*, [online] 12(1), pp.9-14. Available at: <https://wwwnc.cdc.gov/eid/article/12/1/05-1254_article> [Accessed 4 January 2021]
49. Knoema, 2021. Greece Contribution of travel and tourism to GDP (% of GDP), 1995-2019 - *knoema.com*. [online] *Knoema*. Available at: <<https://knoema.com/atlas/Greece/topics/Tourism/Travel-and-Tourism-Total-Contribution-to-GDP/Contribution-of-travel-and-tourism-to-GDP-percent-of-GDP>> [Accessed 25 February 2021].
50. Labonté, R., Mohindra, K. and Schrecker, T., 2011. The Growing Impact of Globalization for Health and Public Health Practice. *Annual Review of Public Health*, [online] 32(1), pp.263-283. Available at: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21219153/>> [Accessed 18 February 2021]
51. Lehto, X., Douglas, A. and Park, J., 2008. Mediating the Effects of Natural Disasters on Travel Intention. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 23(2-4), pp.29-43. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J073v23n02_03> [Accessed 12 April 2021]
52. Lobosco, K. and Luhby, T., 2020. Here's what's in the second stimulus package. [online] *CNN*. Available at: <<https://edition.cnn.com/2020/12/20/politics/second-covid-stimulus-package-details/index.html>> [Accessed 15 February 2021]
53. *Metrosport*, 2020. Νέα μέτρα στήριξης για τουρισμό και εστίαση. [online] *Metrosport.gr*. Available at: <<https://www.metrosport.gr/nea-metra-stirixis-gia-toyrismo-kai-estiasi-253352>> [Accessed 2 February 2021]
- Millerr, R., 2003. *WTTC Reports On The potential impact of an Iraq war on Travel & Tourism*. [online] *Hospitality Net™*. Available at: <<https://www.hospitalitynet.org/news/4015131.html>> [Accessed 2 February 2021]
54. Ming, K., 2003. A Chronicle on the SARS Epidemic. *Chinese Law & Government*, [online] 36(4), pp.12-15. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2753/CLG0009-4609360412>> [Accessed 19 April 2021].
55. Morens, D., Folkers, G. and Fauci, A., 2009. What Is a Pandemic?. *The Journal of Infectious Diseases*, 200(7), pp.1018-1021

56. Moseley, J., 2020. *Emirates Announces Significantly Impacted Half-Year Financials – AirlineGeeks.com*. [online] AirlineGeeks.com – LIVE. LOVE. AVIATION. Available at: <<https://airlinegeeks.com/2020/11/13/emirates-announces-first-half-financial-results/>> [Accessed 9 March 2021]
57. National Bureau of Economic Research, 2020. *FATALISM, BELIEFS, AND BEHAVIORS DURING THE COVID-19 PANDEMIC*. Cambridge: National Bureau of Economic Research. National Bureau of Economic Research, 2020. *RISK PERCEPTION THROUGH THE LENS OF POLITICS IN THE TIME OF THE COVID-19 PANDEMIC*. Cambridge: National Bureau of Economic Research
58. Newsbeast.gr. 2012. *Οι μεγαλύτερες επιδημίες που γνώρισε ο κόσμος*. [online] Available at: <<https://www.newsbeast.gr/health/arthro/431684/oi-megalutes-epidimies-pou-gnorise-o-kosmos>> [Accessed 14 January 2021]
59. Office of Travel and Tourism Industries, International Trade Administration /U.S. Department of Commerce, 2004. *April 2003 International Arrivals Data – SARS Impact*. Washington, D.C: Office of Travel and Tourism Industries, International Trade Administration
60. Ogawa, V., Trần, T. and Mundaca Shah, C., 2018. *Understanding the economics of microbial threats*. 1st ed. Washington, DC: The National Academies Press.
- Peckham, R., 2020. *Viral surveillance and the 1968 Hong Kong flu pandemic*. *Journal of Global History*, [online] 15(3), pp.444-458. Available at: <<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-global-history/article/viral-surveillance-and-the-1968-hong-kong-flu-pandemic/B18E782E9F792920192E0538B21781C4>> [Accessed 8 January 2021]
61. Pettersson, H., Manley, B., Hernandez, S. and McPhillips, D., 2021. *Covid-19 vaccine tracker: View vaccinations by country*. [online] CNN. Available at: <<https://edition.cnn.com/interactive/2021/health/global-covid-vaccinations/>> [Accessed 23 March 2021]
62. Pforr, C. and Hosie, P., 2008. *Crisis Management in Tourism*. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 23(2-4), pp.249-264. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J073v23n02_19> [Accessed 7 April 2021].
63. Potter C. *A history of influenza*. *J. Appl. Microbiol.* 2001, 91, 572–579.
64. Qiu, W., Rutherford, S., Mao, A. and Chu, C., 2017. *The Pandemic and its Impacts*. [online] Researchgate. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/321689453_The_Pandemic_and_its_Impacts> [Accessed 6 February 2021]
65. Ritchie, B., 2004. *Chaos, crises and disasters: a strategic approach to crisis management in the tourism industry*. *Tourism Management*, [online] 25(6), pp.669-683. Available at: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517703001845>> [Accessed 13 April 2021]
66. Ritchie, B., 2009. *Crisis and disaster management for tourism*. Bristol: Channel View Publications
67. Ritchie, B., 2008. *Tourism Disaster Planning and Management: From Response and Recovery to Reduction and Readiness*. *Current Issues in Tourism*, [online] 11(4), pp.315-348. Available at: <<https://www.tandfonline.com/action/showCitFormats?doi=10.1080%2F13683500802140372>> [Accessed 9 April 2021]

68. Rogers, K., 2012. *Influenza pandemic (H1N1) of 2009*. [online] *Encyclopedia Britannica*. Available at: <<https://www.britannica.com/event/influenza-pandemic-H1N1-of-2009>> [Accessed 9 January 2021]
69. Rogers, K., 2020. *1968 flu pandemic | History, Deaths, & Facts*. [online] *Encyclopedia Britannica*. Available at: <<https://www.britannica.com/event/1968-flu-pandemic>> [Accessed 7 January 2021]
70. Roos, R., 2012. *CDC estimate of global H1N1 pandemic deaths: 284,000*. [online] *CIDRAP*. Available at: <<https://www.cidrap.umn.edu/news-perspective/2012/06/cdc-estimate-global-h1n1-pandemic-deaths-284000>> [Accessed 11 January 2021]
71. Roser, M., Ritchie, H., Ortiz-Ospina, E., Hasell, J., Ortiz-Ospina, E., Beltekian, D., Mathieu, E., McDonald, B., Giattino, C. and Appel, C., 2021. *Coronavirus Pandemic (COVID-19)*. [online] *Our World in Data*. Available at: <<https://ourworldindata.org/coronavirus>> [Accessed 5 March 2021]
72. Roser, M., Ritchie, H., Ortiz-Ospina, E., Hasell, J., Ortiz-Ospina, E., Beltekian, D., Mathieu, E., McDonald, B., Giattino, C. and Appel, C., 2021. *Coronavirus (COVID-19) Vaccinations* [online] *Our World in Data*. Available at: <<https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>> [Accessed 16 March 2021]
73. Rossi-Espagnet, L. and Fenerty, K., 2021. *Global Hotel Performance in 2020 Breaks the Charts | CoStar*. [online] *Costar.com*. Available at: <<https://www.costar.com/article/802069675/global-hotel-performance-in-2020-breaks-the-charts>> [Accessed 10 February 2021]
74. Ryu, W., 2017. *Molecular virology of human pathogenic viruses*. 2017 Elsevier Inc, pp.289-302.
75. Saunders-Hastings, P. and Krewski, D., 2016. *Reviewing the History of Pandemic Influenza: Understanding Patterns of Emergence and Transmission*. *Pathogens*, [online] 5(4), p.66. Available at: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5198166/>> [Accessed 7 January 2021]
76. Scott, D. and Gössling, S., 2015. *What could the next 40 years hold for global tourism?*. *Tourism Recreation Research*, [online] 40(3), pp.269-285. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02508281.2015.1075739>> [Accessed 15 February 2021]
- SETE, 2014. *ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ*. [online] *SETE*. Available at: <<https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/?year=2019>> [Accessed 25 February 2021].
- Shrotri, Swinnen, Kampmann and Parker, 2021. *COVID-19 vaccine tracker*. [online] *Vac-lshtm.shinyapps.io*. Available at: <https://vac-lshtm.shinyapps.io/ncov_vaccine_landscape/> [Accessed 10 April 2021].
77. Statista, 2021. *Domestic travel spending worldwide 2020 | Statista*. [online] *Statista*. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/1093395/domestic-travel-spending-worldwide/>> [Accessed 21 February 2021]
78. Statista, 2021. *EU tourism participation by domestic and outbound | Statista*. [online] *Statista*. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/413493/share-of-international-and-domestic-trips-by-eu-residents/>> [Accessed 20 February 2021]

79. Statista, 2021. *Global hotel industry market size | Statista. [online] Statista. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/247264/total-revenue-of-the-global-hotel-industry/>> [Accessed 23 February 2021]*
80. Statista, 2021. *International tourist arrivals by region | Statista. [online] Statista. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>> [Accessed 19 February 2021]*
81. Statista, 2021. *Number of tourist arrivals in Greece 2006-2019 | Statista. [online] Statista. Available at: <<https://www.statista.com/statistics/413222/number-of-arrivals-spent-in-short-stay-accommodation-in-greece/>> [Accessed 27 February 2021]*
82. The COVID Tracking Project, 2021. *The COVID Tracking Project. [online]*
83. Tuoi Tre News, 2020. *Vietnam aviation authority ceases all flights to and from coronavirus-stricken Wuhan. [online] Tuoi Tre. Available at: <<https://tuoitrenews.vn/news/business/20200124/vietnam-aviation-authority-ceases-all-flights-to-and-from-coronavirus-stricken-wuhan/52707.html>> [Accessed 8 February 2021]*
84. Covidtracking.com. Available at: <<https://covidtracking.com/>> [Accessed 5 January 2021]
85. Tomlinson, B. and Cockram, C., 2003. *SARS: experience at Prince of Wales Hospital, Hong Kong. The Lancet, [online] 361(9368), pp.1486-1487. Available at: <[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(03\)13218-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(03)13218-7/fulltext)> [Accessed 27 February 2021].*
86. Torrey, T., 2020. *When Does an Epidemic Become a Pandemic?. [online] Verywell Health. Available at: <<https://www.verywellhealth.com/difference-between-epidemic-and-pandemic-2615168>> [Accessed 18 January 2021]*
87. Unesco, 2021. *World Tourism Day 2019 : Tourism and jobs. [online] Whc.unesco.org. Available at: <<https://whc.unesco.org/en/news/2037>> [Accessed 23 February 2021].*
Unwto, 2021. *International Tourism and covid-19 | UNWTO. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>> [Accessed 24 February 2021]*
88. Unwto, 2019. *International Tourism Highlights, 2019 Edition. [online] Available at: <<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>> [Accessed 17 March 2021]*
89. Unwto, 2020. *UNWTO Remains At a Standstill as 100% of Countries Impose Restrictions on Travel. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/news/covid-19-world-tourism-remains-at-a-standstill-as-100-of-countries-impose-restrictions-on-travel>> [Accessed 22 February 2021]*
90. Unwto, 2020. *Tourism Back to 1990 Levels as Arrivals Fall by More than 70%. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/news/tourism-back-to-1990-levels-as-arrivals-fall-by-more-than-70>> [Accessed 4 March 2021]*
Unwto, 2021. *UNWTO Tourism Recovery Tracker. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/unwto-tourism-recovery-tracker>> [Accessed 22 February 2021]*
91. Unwto, 2021. *UNWTO World Tourism Barometer | Global Tourism Statistics. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data>> [Accessed 24 February 2021]*
92. Unwto, 2021. *2020: Worst Year in Tourism History with 1 Billion Fewer International Arrivals. [online] Unwto.org. Available at: <<https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>> [Accessed 4 March 2021]*

93. Upgraded Points, 2021. *The Impact of Coronavirus (COVID-19) on U.S. Airlines*. [online] UpgradedPoints.com. Available at: <<https://upgradedpoints.com/coronavirus-impact>> [Accessed 28 January 2021].
94. U.S. Department Of State, 2021. *China Travel Advisory*. [online] Travel.state.gov. Available at: <<https://travel.state.gov/content/travel/en/traveladvisories/traveladvisories/china-travel-advisory.html>> [Accessed 5 March 2021].
95. Walters, G. and Mair, J., 2012. *The Effectiveness of Post-Disaster Recovery Marketing Messages—The Case of the 2009 Australian Bushfires*. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 29(1), pp.87-103. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10548408.2012.638565>> [Accessed 8 April 2021].
96. Walters, G. and Chulow, V., 2010. *The Tourism Market's Response to the 2009 Black Saturday Bushfires: The Case of Gippsland*. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, [online] 27(8), pp.844-857. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10548408.2010.527250>> [Accessed 7 April 2021].
97. Wang, Y., 2009. *The impact of crisis events and macroeconomic activity on Taiwan's international inbound tourism demand*. *Tourism Management*, [online] 30(1), pp.75-82. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/222156926_The_Impact_of_Crisis_Events_and_Macroeconomic_Activity_on_Taiwan%27s_International_Inbound_Tourism_Demand> [Accessed 12 April 2021].
98. Who, 2021. *IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus (2019-nCoV)*. [online] Who.int. Available at: <[https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ih-er-emergency-committee-on-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ih-er-emergency-committee-on-novel-coronavirus-(2019-ncov))> [Accessed 4 March 2021].
99. Who.int. 2021. *International health regulations*. [online] Available at: <https://www.who.int/health-topics/international-health-regulations#tab=tab_1> [Accessed 7 February 2021].
100. Who, 2007. *International Health Regulations enter into force*. [online] Who.int. Available at: <<https://www.who.int/news/item/14-06-2007-international-health-regulations-enter-into-force>> [Accessed 5 February 2021].
101. Who, 2003. *Prevention and Control of Severe Acute Respiratory Syndrome(SARS)*. [PDF] New Delhi: WHO/ REGIONAL OFFICE FOR SOUTH-EAST ASIA. Available at: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/127601/WP_21HMM-SARS-WorkPap-17-7-2003.pdf> [Accessed 4 February 2021].
102. Who, 2021. *WHO | SARS outbreak contained worldwide*. [online] Who.int. Available at: <<https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2003/pr56/en/>> [Accessed 27 February 2021].
103. Who.int. 2021. *WHO | Ten things you need to do to implement the IHR*. [online] Available at: <<https://www.who.int/ihr/howtheywork/10things/en/>> [Accessed 8 February 2021]. - **In-text:** (WHO | Ten things you need to do to implement the IHR, 2021)
- Who, 2003. *WHO | Update 95 - SARS: Chronology of a serial killer*. [online] Who.int. Available at: <https://www.who.int/csr/don/2003_07_04/en/> [Accessed 1 March 2021].

104. Who.int. 2005. WHO | World Health Assembly adopts new International Health Regulations. [online] Available at: <https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2005/pr_who03/en/> [Accessed 6 February 2021].
105. Wilder-Smith, A., Paton, N. and Goh, K., 2003. Short communication: Low risk of transmission of severe acute respiratory syndrome on airplanes: the Singapore experience. *Tropical Medicine & International Health*, [online] 8(11), pp.1035-1037. Available at: <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7169733/>> [Accessed 4 February 2021]
106. World Bank, 2021. People, Pathogens and Our Planet : The Economics of One Health. [online] World Bank. Available at: <<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11892>> [Accessed 18 April 2021].
107. Wttc, 2021. Tourism provides jobs where they're needed most. [online] Medium. Available at: <<https://worldtraveltourismcouncil.medium.com/tourism-provides-jobs-where-theyre-needed-most-200f11ac2029>> [Accessed 23 February 2021]
108. Wttc, 2021. Travel & Tourism Economic Impact | World Travel & Tourism Council (WTTC). [online] Wttc.org. Available at: <<https://wttc.org/Research/Economic-Impact>> [Accessed 23 February 2021].
109. Yang, W., Wang, D. and Chen, G., 2011. Reconstruction strategies after the Wenchuan Earthquake in Sichuan, China. *Tourism Management*, [online] 32(4), pp.949-956. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/247231330_Reconstruction_strategies_after_the_Wenchuan_Earthquake_in_Sichuan_China> [Accessed 11 April 2021].
110. Zeng, B., Carter, R. and De Lacy, T., 2005. Short-term Perturbations and Tourism Effects: The Case of SARS in China. *Current Issues in Tourism*, [online] 8(4), pp.306-322. Available at: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500508668220>> [Accessed 4 February 2021].
111. Zhao, Z., 2003. Description and clinical treatment of an early outbreak of severe acute respiratory syndrome (SARS) in Guangzhou, PR China. *Journal of Medical Microbiology*, [online] 52(8), pp.715-720. Available at: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12867568/>> [Accessed 27 February 2021].
112. Δρ Τικκος, Α. and Κουτσός, Σ., 2019. Η απασχόληση στα Καταλύματα και την Εστίαση 2010-2019. [ebook] ΑΘΗΝΑ: ΙΝΣΕΤΕ. Available at: <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_09_Employment_2010-2019.pdf> [Accessed 26 February 2021]
113. Δρ Τικκος, Α. and Κουτσός, Σ., 2020. Η συμβολή του Τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2019. [ebook] ΙΝΣΕΤΕ. Available at: <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_09_Tourism_and_Greek_Economy_2018-2019.pdf> [Accessed 8 February 2021].
- Δρ Τικκος, Α. and Λάμπρου, Ε., 2021. Στατιστικό Δελτίο Φεβρουάριος 2021. [ebook] ΙΝΣΕΤΕ. Available at: <https://insete.gr/wp-content/uploads/2021/02/Bulletin_2102.pdf> [Accessed 3 March 2021]
114. Ελληνική Δημοκρατία, 2020. Διευκρινίσεις επί της απόφασης περί μίσθωσης τουριστικών καταλυμάτων για την κάλυψη αναγκών δημόσιας υγείας για την προσωρινή διαμονή φυσικών προσώπων για την αντιμετώπιση του κινδύνου της μετάδοσης του κορονοϊού SARS-COV-2. govgr.
115. Ελληνική Δημοκρατία, 2021. 15 μέτρα για τη στήριξη της αγοράς εργασίας κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19. govgr.
116. ΕΟΔΥ, 2021. ΟΔΗΓΙΕΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΟΥ SARS-COV-2. govgr

117. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021. Ασφαλή εμβόλια κατά της COVID-19 για τους Ευρωπαίους. *Europra.eu*.
118. Ζοπουνίδης, Δ., Η στροφή των αεροπορικών στις εμπορευματικές πτήσεις (cargo flights). [online] *Naftemporiki.gr*. Available at: <<https://m.naftemporiki.gr/story/1586104>> [Accessed 14 February 2021]
119. Ζοπουνίδης, Δ., 2020. Οι αεροπορικές εταιρείες σε αναζήτηση ρευστότητας. [online] *Naftemporiki.gr*. Available at: <<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1649242/oi-aeroporikes-etairies-se-anazitisi-reustotitas>> [Accessed 14 February 2021]
120. Ιωσιφίδης, Τ., 2020. Ο αντίκτυπος του COVID-19 στον ελληνικό τουρισμό. [online] *ey.com*. Available at: <https://www.ey.com/el_gr/covid-19/covid-19-s-impact-on-the-greek-tourism-sector> [Accessed 5 January 2021]
121. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2020. Σήμερα το εμβόλιο της Pfizer λαμβάνει ευρωπαϊκή έγκριση | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. [online] *Kathimerini.gr*. Available at: <<https://www.kathimerini.gr/life/health/561202624/simera-to-emvolio-tis-pfizer-lamvanei-eyropaiki-egkrisi/>> [Accessed 14 February 2021]
122. Καφετζής, Δ., 2020. Το χρονικό του κορωνοϊού: η πορεία μέχρι σήμερα. [online] *Metropolitan Hospital*. Available at: <<https://www.metropolitan-hospital.gr/el/metropolitan-blog/%CE%BA%CE%BF%CF%81%CF%89%CE%BD%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CF%82%1562-%CF%84%CE%BF-%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CF%89%CE%BD%CE%BF%CF%8A%CE%BF%CF%8D-%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%87%CF%81%CE%B9-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1>> [Accessed 4 March 2021]
123. Κονσόλας, Μ., 2020. «Εκδόθηκε η προκήρυξη για τα τμήματα μετεκπαίδευσης για εργαζόμενους και ανέργους στον τουρισμό.» - Μάνος Κόνσολας. [online] Μάνος Κόνσολας. Available at: <<https://www.konsolas.gr/%ce%b5%ce%ba%ce%b4%cf%8c%ce%b8%ce%b7%ce%ba%ce%b5-%ce%b7-%cf%80%cf%81%ce%bf%ce%ba%ce%ae%cf%81%cf%85%ce%be%ce%b7-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%b1-%cf%84%ce%bc%ce%ae%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1-%ce%bc/>> [Accessed 15 January 2021]
124. Κονσόλας, Μ., 2021. «Νέα μέτρα για την ενίσχυση επιχειρήσεων και εργαζομένων στον τουρισμό και στην εστίαση». [online] *konsolas.gr*. Available at: <<https://www.konsolas.gr/%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CF%83%CF%87%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AE%CF%83/>> [Accessed 19 February 2021]
125. Κορρές, Γ., 2021. Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνική Οικονομία. [ebook] Πανεπιστήμιο Αιγαίου, p.18. Available at: <<https://eclass.aegean.gr/modules/document/file.php/GEO173/EE%26Elliniki-Oikonomia-enotita10.pdf>> [Accessed 11 April 2021].
126. Πανταζής, Φ., 2021. Σχέδιο 15 κινήσεων για το άνοιγμα του τουρισμού. [online] *Euro2day.gr*. Available at: <<https://www.euro2day.gr/news/politics/article/2069579/shedio-15-kinhseon-gia-to-anoigma-toy-toyristoy.html>> [Accessed 20 March 2021]

127. Παπακωνσταντίνου, Γ., 2021. Μητσοτάκης στο CNNi: Ικανοποίηση για το πράσινο πιστοποιητικό - Σύντομα τα βήματα χαλάρωσης. [online] CNN.gr. Available at: <<https://www.cnn.gr/politiki/story/258560/mitsotakis-sto-cnn-ikanopoiisi-gia-to-psifiako-pistopoiitiko-syntoma-ta-vimata-xalarosis>> [Accessed 30 March 2021]
128. Σακελλαρίου, Ν., 2020. ΗΠΑ: Εγκρίθηκε από την αμερικανική Γερουσία το πακέτο στήριξης (stimulus) ύψους 2 τρις δολαρίων. [online] Taxheaven.gr. Available at: <<https://www.taxheaven.gr/news/48018/hpa-egkriohke-apo-thn-amerikanikh-geroysia-to-paketo-sthrixhs-stimulus-yproys-2-tris-dolariwn>> [Accessed 18 January 2021]
129. ΣΕΤΕ, 2021. Ο Αντιπρόεδρος της Ε.Ε. κ. Μαργαρίτης Σχοινάς στο ΔΣ του ΣΕΤΕ για το ψηφιακό πιστοποιητικό εμβολιασμού. [online] ΣΕΤΕ. Available at: <<https://sete.gr/el/kentro-tyrou/covid-19-enimerosi/news-repository/2021/o-antiproedros-tis-ee-k-margaritis-shoinas-sto-ds-tou-sete-gia-to-psifiako-pistopoiitiko-emboliasmoy/>> [Accessed 30 March 2021]
130. Σκοπελίτης, Ε., 2020. Έκθεση ΕΥ: Ισχυρό το πλήγμα της πανδημίας στις επιδόσεις του ελληνικού τουρισμού το 2020 – μετά το 2022 η ανάκαμψη στα προ-COVID επίπεδα. [online] .ey.com. Available at: <https://www.ey.com/el_gr/news/2020/12/ekthesi-ey-ixuro-to-pligma-tis-pandimias-stis-epidoseis-tou-ellinikou-tourismou-to-2020> [Accessed 19 February 2021]
131. Τουχτίδου, Σ., 2021. Ελλάδα: Πότε και πώς θα ανοίξει ο τουρισμός. [online] euronews. Available at: <<https://gr.euronews.com/2021/03/16/ellada-pote-kai-pos-tha-anoiksei-to-tourismos>> [Accessed 14 March 2021]
132. Τριήρη, Ε., 2020. Αρχίζει σήμερα ο εμβολιασμός σε ΗΠΑ και Καναδά. [online] naftemporiki.gr. Available at: <<https://www.naftemporiki.gr/story/1669558/axizei-simera-o-emboliasmos-se-ipa-kai-kanada>> [Accessed 14 March 2021]
133. Υπουργείο Τουρισμού, 2020. Άνοιγμα Τουρισμού. [ebook] ΕΟΔΥ. Available at: <<https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2020/06/anoigma-tourismou.pdf>> [Accessed 19 February 2021]
134. Υπουργείο Τουρισμού, 2020. Η Ελλάδα ιδανικός αειφόρος ταξιδιωτικός προορισμός στις παγκόσμιες ψηφιακές ταξιδιωτικές πλατφόρμες. GNTO
135. Υπουργείο Υγείας, 2021. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΜΕΝΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΜΒΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ COVID-19, ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΩΝ ΜΑΡΙΑ ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ Γ.Γ. ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΜΑΡΙΟ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ. govgr
136. Υπουργείο Υγείας, 2021. Covid-19 | Στατιστικά δεδομένα εμβολιασμού. [online] gov.gr. Available at: <<https://emvolio.gov.gr/vaccinationtracker>> [Accessed 30 March 2021].